

**КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

БОГДАНА ОПРЯ

ТУРИЗМОЛОГІЯ ТА РЕКРЕОЛОГІЯ

навчально-методичний посібник
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності J 3 Туризм та рекреація

Кам'янець-Подільський
2025

УДК 338.48:379.8(075.8)
ББК 75.81я73
О-62

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 28 серпня 2025 року)*

Рецензенти:

Журба І. Є. – завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, доктор економічних наук, професор Хмельницького національного університету;

Орлик В. М. – доктор історичних наук, професор, кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, Центральноукраїнський національний технічний університет;

Касіяник І. П. – кандидат географічних наук, завідувач кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Опря Б. О.
О-62

Туризмологія та рекреологія: навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності **І 3 Туризм та рекреація**. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 218 с.

Навчально-методичний посібник рекомендований для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності **І 3 Туризм та рекреація**. Він містить інформацію про зміст курсу, систему оцінювання результатів роботи студентів, пояснення та практичні рекомендації щодо виконання окремих видів діяльності, перелік тем та планів практичних занять з методичними рекомендаціями, питання та тести для самоконтролю, питання модульної контрольної роботи, завдання для самостійної роботи, питання до екзамену, список рекомендованих джерел.

УДК 338.48:379.8(075.8)
ББК 75.81я73

© Опря Б. О., 2025

ВСТУП

Сучасний туризм і рекреація є одними з найдинамічніших сфер світової економіки та культури, які безпосередньо впливають на якість життя, соціальну мобільність та міжкультурну взаємодію. Їхнє значення виходить далеко за межі звичайного відпочинку — вони стають потужним чинником соціального розвитку, збереження культурної спадщини та формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені. У цьому контексті туризмологія та рекреологія виступають не лише як академічні дисципліни, а й як практичні інструменти управління складними процесами у сфері відпочинку та подорожей.

Туризмологія, як наука про туризм, досліджує закономірності його функціонування та розвитку, вивчає туристичні процеси у взаємозв'язку з економікою, культурою, екологією та соціологією. Рекреологія, своєю чергою, зосереджується на вивченні відновлення фізичних і психоемоційних ресурсів людини, аналізує рекреаційні потреби суспільства та можливості їх задоволення через різні види діяльності. Поєднання цих двох напрямів створює цілісне уявлення про систему організації дозвілля та її вплив на особистість і суспільство.

Актуальність вивчення туризмології та рекреології зумовлена зростаючою роллю туристично-рекреаційної індустрії у глобальному світі та потребою у фахівцях, здатних розробляти конкурентоспроможні туристичні продукти, впроваджувати інноваційні технології та забезпечувати сталий розвиток галузі. В умовах глобалізації, урбанізації та екологічних викликів особливого значення набувають підходи, що враховують баланс між економічними інтересами та збереженням природного і культурного середовища. Цей навчально-методичний посібник покликаний надати студентам систематизовані знання з основ туризмології та рекреології, сформувати вміння аналізувати та прогнозувати розвиток туристично-рекреаційних процесів, а також розробляти та реалізовувати ефективні проекти у цій сфері. Викладений матеріал орієнтований на поєднання теоретичної бази з практичними прикладами, що сприятиме формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Метою вивчення даного освітнього компонента є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про туризм і рекреацію

як соціокультурні та економічні явища, оволодіння теоретичними засадами туризмології та рекреології, розуміння закономірностей функціонування туристично-рекреаційних систем, а також набуття практичних умінь з аналізу, планування, організації та управління туристично-рекреаційною діяльністю з урахуванням принципів сталого розвитку, інноваційних технологій та збереження культурно-природної спадщини.

Завдання освітнього компонента «Туризмологія та рекреологія»:

- Ознайомити студентів із поняттєво-категоріальним апаратом туризмології та рекреології.
- Розкрити історичні етапи становлення і розвитку туризму та рекреаційної діяльності.
- Дослідити структуру та класифікацію туристично-рекреаційних ресурсів.
- Вивчити сучасні підходи до планування та управління туристично-рекреаційними системами.
- Сформувати вміння аналізувати туристичні та рекреаційні процеси на різних рівнях (локальному, національному, міжнародному).
- Ознайомити з методами оцінки ефективності туристично-рекреаційної діяльності.
- Розвинути навички застосування інноваційних технологій у туризмі та рекреації.
- Виховати усвідомлене ставлення до принципів сталого розвитку та збереження культурно-природної спадщини.
- Сприяти формуванню професійних компетентностей у сфері розробки туристичних продуктів.
- Підготувати студентів до прийняття управлінських рішень та реалізації практичних проєктів у туристично-рекреаційній сфері.

Теоретичний блок освітнього компонента «Туризмологія та рекреологія» охоплює фундаментальні положення, понятійний апарат та концептуальні засади функціонування туристично-рекреаційної сфери, включаючи сутність туризму та рекреації як соціально-економічних і культурних явищ, класифікацію їх видів і форм, основи географії туристично-рекреаційних ресурсів та потоків, правове регулювання та стратегічне планування,

теоретичні моделі організації туристичних продуктів, сучасні підходи до рекреаційного проектування та роль рекреації у формуванні якості життя і здоров'я населення; у ньому також розглядаються соціально-психологічні аспекти туристичної поведінки, інноваційні та сталорозвиткові практики, вплив культурної спадщини та природних чинників на туристичну привабливість територій, аналізуються глобальні й регіональні тенденції розвитку галузі та виклики, пов'язані з урбанізацією, екологічними загрозами і цифровою трансформацією, а також вивчається міжнародний та внутрішній досвід організації туристично-рекреаційних систем і перспективи їх розвитку в умовах соціально-економічних та культурних змін.

Практичний блок освітнього компонента «Туризмологія та рекреологія» спрямований на формування в студентів навичок застосування теоретичних знань у реальних умовах туристичної та рекреаційної діяльності. Він включає роботу з картографічними матеріалами, планування туристичних маршрутів різної складності та тематики, оцінку ресурсного потенціалу регіонів для організації активного та пасивного відпочинку, а також розробку комплексних програм рекреаційних заходів з урахуванням екологічних, культурних і соціально-економічних факторів. Крім того, практичний блок передбачає моделювання туристичних ситуацій, аналіз потреб різних категорій відпочивальників, проведення польових досліджень, включно з оцінкою стану природних та антропогенних рекреаційних об'єктів, та використання сучасних інформаційних технологій для управління туристичними потоками. Такий підхід забезпечує комплексне розуміння процесів організації туризму та рекреації, розвиває професійні компетенції у плануванні, менеджменті та інноваційній діяльності в туристичній сфері.

Самостійна робота передбачає самостійне опрацювання студентами теоретичного та практичного матеріалу, що охоплює основні поняття, закономірності та методи організації туризму і рекреації. Вона включає аналіз літературних джерел, підготовку схем і таблиць, розробку туристичних маршрутів та рекреаційних програм, виконання практичних завдань з оцінки рекреаційного потенціалу регіонів, а також підготовку доповідей за тематикою курсу. Така діяльність спрямована на формування умінь самостійно застосовувати набуті знання, розвивати критичне мислення,

аналітичні навички та здатність до системного планування туристично-рекреаційної діяльності.

Студент повинен знати:

- Поняття та сутність туризму і рекреації – визначення, основні види, цілі та функції у сучасному суспільстві.
- Історичний розвиток туризму та рекреації – основні етапи становлення туристичної діяльності та рекреаційних практик.
- Класифікація туристичних та рекреаційних ресурсів – природні, культурні, інфраструктурні, соціальні ресурси та їх значення для організації відпочинку.
- Принципи планування туристичних маршрутів і рекреаційних зон – підготовка маршрутів різної складності, розподіл потоків відпочивальників, безпека та комфорт.
- Менеджмент і організація туристичної діяльності – структура туристичних компаній, роль державних і приватних інституцій у сфері туризму.
- Економічні та соціальні аспекти туризму – вплив туризму на економіку регіону, зайнятість населення, розвиток інфраструктури.
- Екологічні та етичні питання рекреації – збереження природного середовища, принципи сталого туризму, відповідальність туристів.
- Туристичне законодавство та нормативно-правова база – основні закони, стандарти і правила організації туристичної діяльності.
- Методи дослідження в туризмології та рекреології – аналіз туристичних потоків, оцінка рекреаційного потенціалу, польові та статистичні методи.
- Інформаційні технології в туризмі та рекреації – використання цифрових карт, систем бронювання, онлайн-платформ для управління туристичними процесами.

Студент повинен вміти:

- Аналізувати туристично-рекреаційні ресурси регіону та оцінювати їх потенціал для організації відпочинку різних категорій відпочивальників.
- Розробляти туристичні маршрути та рекреаційні програми з урахуванням рівня складності, тривалості, інтересів групи та екологічних особливостей території.

- Планувати та організовувати туристично-рекреаційну діяльність у різних умовах, враховуючи логістику, безпеку та комфорт туристів.
- Використовувати інформаційні технології для управління туристичними потоками, онлайн-бронювання та цифрового аналізу рекреаційних об'єктів.
- Застосовувати методи дослідження та збору даних у сфері туризму: польові спостереження, анкетування, статистичний аналіз туристичних потоків.
- Оцінювати економічні, соціальні та екологічні наслідки туризму для регіону та визначати шляхи підвищення сталості туристичних практик.
- Підбирати оптимальні форми туризму та рекреації залежно від мети, віку та фізичних можливостей відпочивальників.
- Працювати з нормативно-правовою документацією у сфері туризму, дотримуючись законодавчих вимог і стандартів безпеки.
- Комунікувати та координувати роботу туристичної групи або команди для забезпечення організованого і безпечного відпочинку.
- Самостійно вирішувати практичні завдання та моделювати туристичні ситуації, приймаючи обґрунтовані рішення у сфері туризму та рекреації.

Навчально-методичний посібник містить інформацію про зміст курсу, систему оцінювання результатів роботи студентів, пояснення та практичні рекомендації щодо виконання окремих видів діяльності, перелік тем та планів практичних занять з методичними рекомендаціями, питання для самоконтролю та тести, питання модульної контрольної роботи, питання до екзамену, список рекомендованих джерел і літератури.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Туризмологія та рекреологія» є формування у студентів цілісного уявлення про туризм і рекреацію як соціально-економічні та культурні явища, ознайомлення з науковими основами туризмології та рекреології, розкриття закономірностей розвитку туристично-рекреаційної діяльності, методів її дослідження та організації, а також підготовка майбутніх фахівців до практичного застосування знань для планування, управління і розвитку туристично-рекреаційних систем.

2. Обсяг дисципліни:

Найменування показників	денна форма навчання
Рік навчання	2025-2026
Семестр навчання	1
Кількість кредитів ЄКТС	4,5
Загальний обсяг годин	135
Кількість годин навчальних занять	52
Лекційні заняття	30
Практичні заняття	32
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	73
Форма підсумкового контролю	екзамен

3. Статус дисципліни. обов'язковий освітній компонент професійної підготовки.

4. Передумови для вивчення дисципліни: навчальна дисципліна вивчається у першому семестрі.

5. Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації.

Загальні компетентності:

ЗК 06. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 07. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 01. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації.

СК 02. Здатність планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації.

СК 05. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією.

СК 07. Здатність розробляти та впроваджувати інновації в діяльності суб'єктів туристичного ринку.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

ПРН 01. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.

ПРН 02. Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур у сфері туризму і рекреації.

7. Методи навчання. Словесні, наочні методи; дедуктивний, індуктивний, аналітичний, метод порівняння, узагальнення, конкретизація; пояснювально-ілюстративний метод, демонстрація, кейс-метод, метод проблемного викладу матеріалу (ігрові методи, дискусійна панель тощо).

8. Засоби діагностики результатів навчання:

Поточний контроль: усне опитування, виконання практичних завдань, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, дискусійне обговорення проблемних питань, студентська презентація, виконання тестових завдань, модульна контрольна робота, екзамен.

9. Програма навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	разом	у тому числі		
		лекційні заняття	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Туризмologia як наука: предмет, об'єкт, завдання та місце в системі наукових дисциплін.	8	2	2	4
Тема 2. Еволюція рекреаційної діяльності: від античних курортів до сучасних туристичних практик.	8	2	2	4
Тема 3. Сучасні підходи в туризмologia: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів та сервісів.	10	2	2	6
Тема 4. Туризмologia в епоху глобальних викликів: інноваційні методи дослідження туристичних процесів.	10	2	2	6
Тема 5. Синтез міжнародного туризму та туризмologia: нові горизонти міждисциплінарних досліджень.	8	2	2	4
Тема 6. Туристично-рекреаційні ресурси: класифікація, оцінка та стратегії використання.	10	2	2	6
Тема 7. Соціально-економічний вплив туризму та рекреації на розвиток територій.	10	2	2	6
Тема 8. Культурна спадщина як основа туристичної привабливості регіонів.	8	2	2	4
Тема 9. Екотуризм і сталий розвиток: баланс між економічними вигодами та природоохоронними цілями.	10	2	2	6

Тема 10. Рекреаційне планування і дизайн туристичного середовища.	8	2	2	4
Тема 11. Туризм і рекреація в умовах урбанізації: виклики для мегаполісів.	8	2	2	4
Тема 12. Інновації в туристично-рекреаційній індустрії: цифрові технології та маркетинг.	8	2	2	4
Тема 13. Психологічні аспекти туристичної мотивації та поведінки споживачів.	8	2	2	4
Тема 14. Кризові явища у світовому туризмі: досвід подолання і адаптаційні стратегії.	9	2	2	5
Тема 15. Підготовка фахівців з туризмології та рекреології: сучасні освітні тренди.	12	2	4	6
Разом годин	135	30	32	73

10. Форми поточного та підсумкового контролю:
Форми поточного контролю: самотійна робота, есе, доповідь на одну із запропонованих тем практичного заняття. Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю – 20.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами модульного контролю – 30 балів.

Оцінювання самотійної роботи (дослідницьких завдань) здійснюється у межах 10 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен.

11. Критерії оцінювання результатів навчання:

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Екза- мен	Сума
Поточний контроль	МКР	Сам. робота	40	100
20	30	10		

Критерії оцінювання практичних занять.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв, визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка».

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.
URL: https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWaegkQ58tdMxxbqQKufF/view

Відповіді студентів на семінарських заняттях оцінюються за 12-бальною системою за такими критеріями:

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів на навчальних заняттях

Рівні навчаль- них досягнень	Оцінка в балах (за 12- бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом дисципліни на рівні засвоєння окремих термінів; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» або «ні».
	2	Студент недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; робить спробу знайти способи дій, розповісти суть

		заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» або «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності; робить спроби виконання вправ і завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача виконує прості вправи за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє найпростішими знаннями; здатний виконати вправи і завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент розуміє суть навчальної дисципліни; може дати визначення окремих понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником; вміє самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості вправи і завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу; може поверхнево аналізувати явища туризму та рекреації; робить певні висновки: відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання вправ і завдань за алгоритмом; вміє послуговуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент логічно і правильно відтворює навчальний матеріал; оперує базовими поняттями; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; застосовувати теоретичні знання в стандартних ситуаціях;

		самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; складати таблиці, схеми, діаграми, карти, картосхеми.
	8	Знання студента досить повні: студент вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь логічна, повна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати; може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом; застосовує знання в дещо змінених ситуаціях; вміє аналізувати і систематизувати інформацію; робить аналітичні висновки; використовує докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал; має сформовані типові навички.
Високий (творчо-професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасний стан рекреаційної галузі; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні географічні та економічні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси, які відбуваються в рекреалогії.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; аргументовано використовує здобуті знання в нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх; ставити і розв'язувати проблеми; застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо);

		спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси в рекреалогії.
	12	Студент має глибокі, системні, дієві знання; виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні завдання та проблемні ситуації; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, процесів у рекреалогії; вміє ставити і розв'язувати проблеми; вміє самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах; спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію.

При визначенні підсумкової оцінки, поточна успішність інтегрується у 100-бальну систему за формулою (середній бал*0,05+0,4)*20, де 20 це максимальна кількість балів, виділена на оцінювання поточної успішності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу КПНУ (зі змінами)» введеного в дію наказом від 03.07.2024 № 79-ОД. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота складається з трьох теоретичних питань кожне з яких оцінюється максимум в 10 балів і мінімум в 6 балів.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. Основними критеріями оцінювання даного виду роботи є правильність відповідей на питання, рівень застосування набутих знань і вмінь. Максимальна кількість балів за МКР – 30. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 18, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	30-27 бали	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання та повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та

		послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання
«добре»	26-22 бали	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх
«задовільно»	21-18 бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	18 і менше бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь,

		обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.
--	--	--

Критерії оцінювання самостійної роботи

Робота оцінюється в 10 балів, якщо: результат виконання завдання самостійної роботи дає чітке розуміння того, що здобувач засвоїв відповідний теоретичний матеріал та набув належних практичних навичок; при виконанні завдання простежується індивідуальний підхід та використання технік креативності; здобувачем надана аргументація власної думки; при виконанні завдання використана не тільки основна, але й додаткова література та інформаційні джерела, що простежується у відповідях студента під час співбесіди.

Робота оцінюється в 9-8 бали, якщо: результат виконання завдання демонструє загальну засвоєність теоретичного матеріалу з боку здобувача та вміння у ньому орієнтуватися; чітка аргументація власної думки, використання основної та додаткової літератури при виконанні завдання; розкриття предмету дослідження не у повній мірі та наявність несуттєвих помилок під час співбесіди.

Робота оцінюється в 7-6 балів, якщо: результат виконання завдання демонструє недостатній рівень засвоєння здобувачем теоретичного матеріалу; слабка аргументація власної точки зору; поверхневе використання основної літератури; розкриття предмету дослідження не у повній мірі та наявність суттєвих помилок при подачі теоретичного матеріалу.

Робота оцінюється в 5-0 бали, якщо: здобувач погано володіє теоретичним матеріалом не знає основних понять та визначень з матеріалу, котрий виносився на самостійне опрацювання.

Критерії оцінювання екзамену

Оцінювання знань студента на екзамені базується на його відповіді на питання, що містяться в екзаменаційних білетах з предмету. Студенти отримують по 1 білету на випадковій основі. Кожен екзаменаційний білет містить 3 питання. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами екзамену – 40.

Білет екзамену складається з трьох теоретичних питань, перші два з яких оцінюються по 13 балів, третє, більш складного рівня –

14 балів. Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Рівні навчал. досягн. (ECTS)	Бали	Оцінка за нац. шкалою	Критерії
A	37-40	відмінно	студент глибоко і всебічно знає зміст питань курсів, наукові першоджерела; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем вищого навчального закладу, демонструє високий рівень компетентності; здатний передбачати, прогнозувати, вирішує проблемні завдання.
B	34-36	добре	студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти. Вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії.
C	30-33	добре	студент твердо знає навчальний матеріал; оволодів досконало практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу
D	27-29	задовільно	студент в основному знає зміст питання, але непереконливо відповідає, плутає поняття; невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє оцінювати

			соціальні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики
E	24-26	задовільно	студент знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до пояснення викладача; розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять; виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки. Вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач
FX	18-23	незадовільно	студент не розкрив питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів визначень; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій
F	0-17	незадовільно	студент не розкрив питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів визначень; засвоєння навчального матеріалу на рівні нижче базового, або відсутнє зовсім

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи здобувачів вищої освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Підсумкова шкала оцінювання:

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про організацію освітнього процесу КПНУ (зі змінами)» введеного в дію наказом від 03.07.2024 № 79-ОД.

URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту «Туризмологія та рекреаологія»:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального

порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету.

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)».

URL: https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view.

Неформальна та/або інформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядком визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти».

URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх

тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

13. Рекомендована література:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society): монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>
9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>
10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Інформаційні ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Економіка для всіх. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NaUKMA+103+2015_T1
3. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
4. Вічний мандрівник. URL: <https://eternal-traveler.media/ukraine-travel-sites/>
5. NTO.UA. URL: <https://academy.nto.ua/main.html>
6. Офіційний сайт Всесвітньої організації туризму. URL: www.world-tourism.org.
7. Офіційний сайт державної служби туризму й курортів України. URL: www.tourism.gov.ua
8. Туризм в Україні. URL: https://vue.gov.ua/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
9. PROMETHEUS. URL: <https://prometheus.org.ua/employment/>
10. Національна платформа малого та середнього бізнесу. URL: <https://platforma-msb.org/onlajn-programy-dlya-profesionaliv-turystychnogo-sektoru-bezkoshtovno/>

ЗМІСТ КУРСУ

ТУРИЗМОЛОГІЯ ЯК НАУКА: ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТ, ЗАВДАННЯ ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Туризмологія як наука є міждисциплінарною галуззю знань, що вивчає явища, процеси та закономірності, пов'язані з туризмом і рекреацією, а також вплив цієї сфери на суспільство, економіку та природне середовище. Її об'єктом є туристична діяльність у широкому розумінні – як соціально-економічне, культурне та просторове явище, що охоплює взаємодію туристів, туристичних організацій, ресурсів і територій. Предметом туризмології виступають закономірності розвитку туризму, його структура, форми, типи та механізми організації, а також методи управління і планування туристичної діяльності. Наука розглядає туризм не лише як вид дозвілля, але й як важливий чинник економічного розвитку та міжнародної взаємодії.

Основними завданнями туризмології є виявлення та систематизація туристичних ресурсів, вивчення попиту та поведінки туристів, розробка методів підвищення ефективності туристичних підприємств, забезпечення сталого розвитку туризму з урахуванням екологічних, культурних і соціальних аспектів. У системі наукових дисциплін туризмологія займає місце на перетині економіки, географії, культурології, екології, соціології та менеджменту, використовуючи їхні методи та концепції для комплексного аналізу туристичної діяльності. Її міждисциплінарний характер забезпечує цілісне бачення туризму як складного соціально-просторового явища, що інтегрує знання з різних сфер науки та практики.

ЕВОЛЮЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД АНТИЧНИХ КУРОРТІВ ДО СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРАКТИК

Еволюція рекреаційної діяльності бере свій початок ще з часів античності, коли дозвілля і відпочинок розглядалися як важливий елемент гармонійного життя. У Стародавній Греції рекреаційні

практики були пов'язані з відвідуванням театрів, спортивних змагань та оздоровленням у термальних джерелах. У Стародавньому Римі сформувалася розгалужена система терм, вілл і курортів на узбережжі, де поєднували фізичне оздоровлення, культурний розвиток і соціальне спілкування. У середньовіччі рекреація набувала переважно паломницького характеру, а також була тісно пов'язана з ярмарками, рицарськими турнірами та ярмарковими святами. В епоху Відродження відпочинок став більш індивідуалізованим і культурно насиченим — поширилися подорожі з метою пізнання мистецтва, архітектури та наукових досягнень.

У Новий час рекреаційна діяльність набула організованих форм завдяки розвитку транспортної інфраструктури та індустріалізації. У ХІХ столітті з'явилися перші бальнеологічні та морські курорти, санаторії та готелі, орієнтовані на різні соціальні верстви населення. ХХ століття стало періодом масового туризму, зумовленого зростанням мобільності, урбанізацією та підвищенням рівня життя. Сучасні туристичні практики охоплюють широкий спектр рекреаційних форм — від оздоровчих і спортивних турів до екстремальних та екологічних подорожей. Завдяки глобалізації та розвитку цифрових технологій рекреація стала більш доступною, індивідуалізованою та різноманітною, а її роль у забезпеченні якості життя та збереженні здоров'я людини постійно зростає.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ТУРИЗМОЛОГІЇ: РОЛЬ РЕКРЕАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА СЕРВІСІВ

Сучасні підходи в туризмології розглядають рекреацію як ключовий чинник у формуванні туристичних продуктів та сервісів, адже саме потреба людини у відпочинку, відновленні сил і зміцненні здоров'я визначає зміст та структуру пропозицій туристичного ринку. Рекреаційна складова впливає на вибір напрямків, видів активностей, інфраструктурних рішень і рівня сервісу. У сучасних умовах спостерігається тенденція до інтеграції оздоровчих, культурно-пізнавальних, спортивних та розважальних

елементів у єдиний туристичний продукт, що дозволяє задовольнити комплексні потреби туриста. Таким чином, рекреація стає не лише метою, але й інструментом підвищення конкурентоспроможності туристичних пропозицій.

Формування сучасних туристичних продуктів відбувається з урахуванням індивідуалізації запитів споживачів, розвитку технологій та принципів сталого туризму. Рекреаційний компонент активно використовується для створення тематичних турів, wellness- і spa-програм, екотуристичних маршрутів, а також сервісів, орієнтованих на активний або релаксаційний відпочинок. При цьому важливу роль відіграє якість обслуговування, доступність інфраструктури, безпека та екологічна відповідальність. Такий підхід дозволяє не лише задовольнити базові рекреаційні потреби, але й формувати у туристів позитивні емоції та стійку лояльність до бренду чи дестинації.

ТУРИЗМОЛОГІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасну епоху глобальних викликів, зумовлених пандеміями, кліматичними змінами, геополітичними кризами та швидким розвитком цифрових технологій, туризмологія набуває нових дослідницьких пріоритетів. Дослідження туристичних процесів вимагає комплексного підходу, що поєднує економічний аналіз, соціологічні методи, екологічний моніторинг та культурологічні дослідження. Сучасні умови стимулюють науковців шукати гнучкі рішення, які дозволяють прогнозувати зміни у туристичних потоках, оцінювати вплив глобальних факторів на туристичну індустрію та адаптовувати її до нових реалій. Особливу увагу приділяють сталому розвитку туризму, диверсифікації туристичних продуктів та підвищенню стійкості галузі до кризових ситуацій.

Інноваційні методи дослідження включають використання великих даних (Big Data) для аналізу туристичних потоків,

геоінформаційних систем (GIS) для картографування ресурсів, цифрових опитувань і соціальних мереж для вивчення споживчих уподобань. Застосування технологій віртуальної та доповненої реальності дозволяє моделювати туристичні маршрути та створювати інтерактивні презентації DESTINATION. Аналітика на основі штучного інтелекту допомагає прогнозувати поведінку туристів, оптимізувати маркетингові стратегії та підвищувати ефективність управління туристичною інфраструктурою. Таким чином, туризмологія в умовах глобальних викликів перетворюється на науку, що не лише вивчає минулі й сучасні процеси, а й активно моделює майбутнє туризму.

СИНТЕЗ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ТУРИЗМОЛОГІЇ: НОВІ ГОРИЗОНТИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Синтез міжнародного туризму та туризмології відкриває нові перспективи для комплексного вивчення глобальних туристичних процесів, поєднуючи економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти. Міжнародний туризм виступає не лише як рушій економічного розвитку, але й як канал культурного обміну, дипломатії та формування іміджу держав на світовій арені. Туризмологія, у свою чергу, забезпечує теоретичну та методологічну основу для аналізу цього явища, вивчаючи закономірності та тенденції його розвитку, вплив на суспільство та навколишнє середовище. Їх синтез дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між глобальними міграційними потоками, міжнародними відносинами, інноваційними формами туризму та соціальною інтеграцією.

Нові горизонти міждисциплінарних досліджень у цій сфері охоплюють використання методів економічного прогнозування, культурологічного аналізу, соціологічних опитувань, екологічного моніторингу та цифрової аналітики. Це дає змогу виявляти перспективні напрями розвитку міжнародного туризму, оптимізувати туристичні продукти під різні ринки та забезпечувати сталий розвиток DESTINATION. У добу глобалізації та технологічного

прориву такий синтез сприяє формуванню нових моделей туристичної взаємодії, де враховуються не лише економічна вигода, але й культурна цінність, екологічна безпека та соціальна відповідальність. Таким чином, поєднання міжнародного туризму та туризмології створює підґрунтя для інноваційних рішень, здатних відповідати на виклики сучасного світу.

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ.

Туристично-рекреаційні ресурси — це природні, культурно-історичні, соціально-економічні та інфраструктурні об'єкти й умови, які використовуються для організації відпочинку, оздоровлення та пізнавальної діяльності туристів. Їх класифікація зазвичай охоплює природні ресурси (клімат, ландшафти, водойми, флора і фауна), культурно-історичні пам'ятки (архітектурні об'єкти, музеї, археологічні зони), соціально-культурні ресурси (традиції, фестивалі, гастрономія) та інфраструктурні елементи (готелі, транспорт, заклади харчування). Оцінка туристично-рекреаційних ресурсів передбачає визначення їхньої привабливості, унікальності, доступності та здатності забезпечувати сталий розвиток туризму без шкоди для природного середовища та культурної спадщини.

Стратегії використання туристично-рекреаційних ресурсів базуються на принципах раціонального природокористування, збереження культурної спадщини та підвищення конкурентоспроможності туристичних дестинацій. Вони включають розвиток інфраструктури, впровадження інноваційних форм обслуговування, створення тематичних маршрутів, а також використання маркетингових інструментів для просування унікальних об'єктів на внутрішньому та міжнародному ринках. Особливе значення має впровадження концепцій сталого туризму та екологічної відповідальності, що дозволяє зберегти ресурси для майбутніх поколінь, одночасно забезпечуючи економічний і соціальний ефект для місцевих громад.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ.

Соціально-економічний вплив туризму та рекреації на розвиток територій проявляється у стимулюванні економічного зростання, створенні нових робочих місць, розвитку підприємництва та підвищенні інвестиційної привабливості регіонів. Туристична діяльність сприяє формуванню доданої вартості через готельно-ресторанний бізнес, транспорт, сферу розваг та торгівлю, а також створює мультиплікативний ефект для суміжних галузей — від сільського господарства до виробництва сувенірної продукції. Крім того, туризм і рекреація стимулюють розвиток інфраструктури, модернізацію транспортних мереж, покращення благоустрою населених пунктів, що підвищує загальну якість життя місцевого населення.

У соціальному вимірі туризм і рекреація сприяють збереженню та популяризації культурної спадщини, формуванню позитивного іміджу територій, розвитку міжкультурної взаємодії та зміцненню ідентичності місцевих громад. Вони створюють можливості для професійної реалізації молоді, підвищення рівня освіти та формування нових компетенцій у сфері обслуговування, маркетингу й менеджменту. Разом з тим, значний туристичний потік може викликати певні виклики, пов'язані з перевантаженням інфраструктури, зростанням цін або екологічним тиском, що потребує впровадження принципів сталого розвитку. Таким чином, туризм і рекреація є потужними інструментами територіального розвитку, ефективність яких залежить від збалансованої стратегії управління ресурсами та інфраструктурою.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ОСНОВА ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.

Культурна спадщина є одним із ключових чинників формування туристичної привабливості регіонів, оскільки вона поєднує історичну пам'ять, архітектурні шедеври, мистецькі традиції та духовні цінності, що становлять унікальну ідентичність

території. До неї належать археологічні пам'ятки, старовинні міста, музеї, храми, замки, а також нематеріальні елементи — фольклор, народні ремесла, гастрономічні традиції та обряди. Туристи, відвідуючи такі об'єкти, не лише отримують культурно-пізнавальний досвід, але й сприяють економічній активності регіону. Збереження та популяризація культурної спадщини стає важливим завданням як для органів влади, так і для місцевих громад, адже автентичність і неповторність культурних ресурсів є головною конкурентною перевагою на туристичному ринку.

Використання культурної спадщини у туризмі передбачає не лише організацію екскурсій та культурних заходів, але й створення тематичних маршрутів, фестивалів, інтерактивних програм та реконструкцій історичних подій. Сучасні технології, зокрема цифрові гіді, віртуальні тури та мультимедійні експозиції, дозволяють зробити культурний досвід більш доступним і привабливим для різних аудиторій. При цьому важливо дотримуватися принципів сталого туризму, щоб туристичне навантаження не призводило до руйнації пам'яток або втрати їхньої автентичності. Гармонійне поєднання збереження та використання культурної спадщини здатне забезпечити не лише економічний розвиток територій, але й зміцнити культурну ідентичність та привабливість регіону на міжнародному рівні.

ЕКОТУРИЗМ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК: БАЛАНС МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ ВИГОДАМИ ТА ПРИРОДООХОРОННИМИ ЦІЛЯМИ.

Екотуризм як складова сталого розвитку передбачає організацію туристичної діяльності, що спрямована на мінімальний вплив на природне середовище та збереження біорізноманіття, одночасно забезпечуючи економічні вигоди для місцевих громад. Його основою є подорожі до природних територій із метою пізнання, відпочинку та екологічної освіти туристів, що стимулює формування відповідального ставлення до довкілля. Екотуризм створює можливості для диверсифікації економіки регіонів,

залучення інвестицій та підвищення зайнятості населення, при цьому зберігаючи унікальні природні ландшафти та культурні традиції.

Баланс між економічними вигодами та природоохоронними цілями досягається через впровадження принципів раціонального природокористування, екологічного моніторингу та контролю за туристичними потоками. Це включає обмеження кількості відвідувачів у чутливих екосистемах, розвиток екологічної інфраструктури, використання відновлюваних джерел енергії та підтримку природоохоронних проєктів. Сталий розвиток у сфері екотуризму передбачає активну участь місцевих громад у плануванні та реалізації туристичних програм, що забезпечує справедливий розподіл доходів і збереження ресурсів для майбутніх поколінь. Таким чином, екотуризм стає не лише видом відпочинку, а й ефективним інструментом охорони природи та соціально-економічного зростання.

РЕКРЕАЦІЙНЕ ПЛАНУВАННЯ І ДИЗАЙН ТУРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Рекреаційне планування і дизайн туристичного середовища спрямовані на створення комфортних, безпечних та естетично привабливих умов для відпочинку і подорожей, враховуючи потреби туристів, особливості природного та культурного середовища, а також принципи сталого розвитку. Планування охоплює аналіз туристично-рекреаційних ресурсів, зонування територій, визначення оптимального розміщення інфраструктурних об'єктів і транспортних шляхів. Дизайн туристичного середовища передбачає формування гармонійного простору — від ландшафтного та архітектурного оформлення до інтер'єрних рішень і візуальної навігації, що підвищує зручність перебування відвідувачів та створює позитивні враження від дестинації.

Ефективне рекреаційне планування поєднує функціональність і естетику з екологічною відповідальністю, передбачаючи використання природних матеріалів, енергоефективних технологій

та рішень, що зменшують вплив на довкілля. Важливу роль відіграє інтеграція місцевої культурної ідентичності у дизайн — через архітектурні елементи, оздоблення та символіку, які відображають традиції і спадщину регіону. Сучасні підходи також включають використання цифрових технологій у плануванні та візуалізації проєктів, що дозволяє прогнозувати поведінку туристичних потоків і забезпечувати оптимальне використання ресурсів. Такий підхід створює умови для формування конкурентоспроможних і привабливих туристичних просторів, здатних задовольнити потреби різних категорій відвідувачів.

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МЕГАПОЛІСІВ.

Тема «Туризм і рекреація в умовах урбанізації: виклики для мегаполісів» досліджує взаємодію швидкого розвитку міст та потреб людей у відпочинку й дозвіллі. Урбанізація призводить до значного збільшення населення великих міст, що створює високий попит на рекреаційні зони, культурні заходи та туристичні послуги. Разом із цим зростають проблеми перевантаженості інфраструктури, забруднення навколишнього середовища та зменшення природних просторів для відпочинку, що вимагає нових підходів до планування міського туризму та організації рекреації.

У мегаполісах особливо гостро стоїть питання балансу між економічними вигодами від туризму та збереженням якості життя місцевих жителів. Важливими викликами стають створення доступних зелених зон, ефективна транспортна система для туристів, управління потоками відвідувачів у популярних локаціях та інтеграція технологій «розумного міста» для підвищення комфорту і безпеки. У результаті туристична діяльність у великих містах потребує стратегічного планування, що враховує як економічний потенціал туризму, так і соціальні та екологічні аспекти урбанізованого середовища.

ІННОВАЦІЇ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ІНДУСТРІЇ: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МАРКЕТИНГ.

Сучасний розвиток туристичної та рекреаційної індустрії активно пов'язаний із впровадженням цифрових технологій, які змінюють способи планування подорожей, бронювання послуг та взаємодії з клієнтами. Використання мобільних додатків, платформ онлайн-бронювання, віртуальної та доповненої реальності дозволяє туристам отримувати більш персоналізований досвід, а компаніям — ефективніше управляти ресурсами та залучати нових відвідувачів. Такі інновації також сприяють підвищенню оперативності обслуговування та зручності для користувачів, створюючи нові стандарти якості у сфері туризму та рекреації.

Паралельно з цим великого значення набуває цифровий маркетинг, який дозволяє бізнесу точніше визначати цільові аудиторії, аналізувати поведінку споживачів та будувати ефективні рекламні кампанії. Соціальні мережі, контент-маркетинг, SEO та інші онлайн-інструменти допомагають формувати позитивний імідж компаній і туристичних напрямків, залучати більше відвідувачів і стимулювати повторні поїздки. Впровадження таких стратегій забезпечує конкурентоспроможність підприємств та сприяє розвитку індустрії в умовах високої динаміки ринку та зростаючих очікувань споживачів.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ.

Людська потреба у подорожах часто визначається внутрішніми психологічними чинниками, такими як бажання відпочити, отримати нові враження або соціально реалізуватися. Рішення про поїздку формується під впливом особистих цінностей, інтересів, емоційного стану та попереднього досвіду, що визначає вибір напрямку, тривалості подорожі та видів діяльності. Психологічні мотиви також впливають на сприйняття якості послуг, задоволення від відпочинку та готовність рекомендувати або повторно скористатися туристичними продуктами.

Дослідження поведінки споживачів у туристичній сфері дозволяє зрозуміти закономірності вибору і прогнозувати реакцію на різні стимули, зокрема рекламу, акції або нові пропозиції. Психологічні аспекти впливають на формування очікувань, емоційної прихильності до брендів і лояльності до туристичних компаній. Розуміння цих механізмів дає змогу розробляти ефективні стратегії маркетингу, адаптовані до потреб різних груп споживачів, та підвищувати рівень задоволення від туристичних послуг.

КРИЗОВІ ЯВИЩА У СВІТОВОМУ ТУРИЗМІ: ДОСВІД ПОДОЛАННЯ І АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ.

Світова туристична індустрія часто стикається з кризовими ситуаціями, які можуть бути спричинені економічними потрясіннями, політичними конфліктами, природними катастрофами або глобальними пандеміями. Такі явища призводять до різкого скорочення потоків туристів, втрат доходів підприємств та загострення конкуренції між напрямками. Аналіз досвіду попередніх криз показує, що успішне подолання негативних наслідків потребує оперативної реакції, гнучкого управління ресурсами та ефективної комунікації зі споживачами.

Адаптаційні стратегії включають диверсифікацію пропозицій, впровадження нових технологій, розвиток внутрішнього та місцевого туризму, а також зміцнення бренду та довіри до туристичних послуг. Підприємства, які вчасно адаптуються до змін зовнішнього середовища, можуть не лише зменшити негативний вплив криз, а й використати їх як можливість для оновлення послуг і виходу на нові ринки. Такий підхід дозволяє підвищити стійкість індустрії та забезпечити її довгостроковий розвиток у нестабільних умовах.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЛОГІЇ ТА РЕКРЕОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ.

Сучасна підготовка фахівців у галузі туризмології та рекреології орієнтована на поєднання теоретичних знань із практичними навичками, необхідними для роботи в динамічній туристичній індустрії. Велике значення надається формуванню компетенцій у сфері управління туристичними проектами, організації рекреаційних програм, використання цифрових технологій та маркетингових інструментів. Крім того, освітні програми все частіше включають міждисциплінарні підходи, дослідження культурної та екологічної специфіки регіонів, що готує фахівців до роботи у різноманітних соціально-економічних умовах.

Важливим трендом є інтеграція практичних стажувань, симуляційних проєктів та роботи з реальними туристичними об'єктами, що дозволяє студентам набувати досвід у реальних умовах ринку. Також зростає увага до розвитку м'яких навичок — комунікації, лідерства, роботи в команді та креативного мислення, які є критично важливими для ефективної взаємодії з туристами та партнерами. Такий підхід забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та сприяти розвитку туристичної та рекреаційної сфери.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

ТЕМА 1. ТУРИЗМОЛОГІЯ ЯК НАУКА: ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТ, ЗАВДАННЯ ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Мета заняття: полягає у формуванні у студентів цілісного уявлення про сутність туризмології як науки, її предмет та об'єкт дослідження, основні завдання та місце у системі наукових дисциплін, а також розвитку умінь аналізувати міждисциплінарні зв'язки, застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності та наукових дослідженнях у сфері туризму.

План заняття:

1. Визначення та сутність туризмології як науки.
2. Предмет і об'єкт дослідження туризмології.
3. Основні завдання та функції туризмології.
4. Місце туризмології в системі наукових дисциплін та її міждисциплінарні зв'язки.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для ефективної підготовки до першого питання студентам рекомендовано уважно ознайомитися з основними теоретичними положеннями курсу, опрацювати визначення туризмології, її предмет та об'єкт дослідження, а також історичні етапи формування науки про туризм. Важливо звернути увагу на міждисциплінарний характер туризмології, її зв'язок із соціологією, економікою, культурологією та рекреологією, а також на сучасні підходи до вивчення туристичних процесів і явищ. Для засвоєння матеріалу корисним буде складання конспекту з ключовими термінами та поняттями, підготовка коротких прикладів із практики туристичної діяльності та формулювання власних визначень сутності туризмології. Рекомендується також обговорити в малих групах основні функції та завдання туризмології, підготувати відповіді на типові запитання практичного заняття і звернути увагу на актуальні наукові джерела та публікації, що висвітлюють розвиток та сучасний стан науки про туризм. Такий підхід сприятиме глибокому розумінню предмету та формуванню аналітичних навичок для активної участі у практичному занятті.

Для підготовки до питання «Предмет і об'єкт дослідження туризмології» студентам слід насамперед чітко усвідомити різницю між поняттями «предмет» і «об'єкт» науки, зокрема у контексті туризмології: об'єктом є комплекс туристичних явищ і процесів у їхньому розвитку та взаємодії з суспільством, економікою та культурним середовищем, а предметом – конкретні аспекти цих явищ, що підлягають науковому вивченню, аналізу та

систематизації, зокрема мотивації туристів, структури туристичних потоків, організаційних і соціокультурних процесів у туризмі. Для глибшого засвоєння матеріалу рекомендується скласти схему або таблицю «об'єкт – предмет», навести приклади практичних досліджень у туризмології, опрацювати сучасні наукові підходи та концепції, а також підготувати власні короткі формулювання, що пояснюють специфіку предмета і об'єкта науки. Обговорення цих аспектів у групах та застосування прикладів із реальної туристичної практики дозволяє закріпити знання, сформувати аналітичне мислення та забезпечує готовність до активної участі у практичному занятті.

Для підготовки до питання «Основні завдання та функції туризмології» рекомендується насамперед ознайомитися з ключовими напрямками діяльності цієї науки, що включають системне вивчення туристичних процесів, аналіз структури та динаміки туристичних потоків, визначення факторів, які впливають на розвиток туризму, а також дослідження соціально-економічних, культурних та екологічних аспектів туристичної діяльності. Варто звернути увагу на те, що туризмологія виконує важливу прикладну функцію, формуючи науково обґрунтовані рекомендації для планування туристичної інфраструктури, маркетингової стратегії регіонів та організації туристичних послуг, а також науково-методичну функцію, яка сприяє розробці теоретичних моделей розвитку туризму та методів його дослідження. Практичне засвоєння матеріалу передбачає порівняння різних підходів до класифікації функцій туризмології, аналіз конкретних прикладів ефективного застосування цих функцій у туристичній сфері та формування власних висновків щодо їх значущості для розвитку туристичної науки та практики. Акцент робиться на розумінні взаємозв'язку теоретичних положень і практичних потреб галузі, що дозволяє глибше усвідомити роль туризмології у забезпеченні сталого розвитку туристичного сектору.

Для підготовки до питання «Місце туризмології в системі наукових дисциплін та її міждисциплінарні зв'язки» доцільно

опрацювати матеріал, що розкриває туризмологію як комплексну науку, яка поєднує знання з природничих, суспільних, економічних та гуманітарних дисциплін. Слід звернути увагу на її взаємодію з географією (дослідження просторових аспектів туризму), економікою (аналіз ринку туристичних послуг та впливу туризму на економіку), соціологією (вивчення соціальних наслідків і мотивів туристичної поведінки), культурологією (оцінка культурної спадщини та її туристичного потенціалу), екологією (вплив туризму на природне середовище), правознавством (регулювання туристичної діяльності) та менеджментом (організація і планування туризму). Важливо розуміти, що міждисциплінарність туризмології забезпечує її здатність комплексно вирішувати завдання сталого розвитку туризму та гармонізувати взаємодію між економічними вигодами, культурними цінностями та природоохоронними пріоритетами. Для глибшого засвоєння теми варто проаналізувати приклади інтеграції знань із різних галузей у практичній діяльності туристичних організацій та підготувати власну схему міждисциплінарних зв'язків туризмології.

Питання для самоконтролю:

1. Як визначається туризмологія як наука та які основні підходи до її трактування існують?
2. Що є предметом дослідження туризмології?
3. Який об'єкт дослідження туризмології та чим він відрізняється від предмета науки?
4. Які основні завдання туризмології та як вони реалізуються на практиці?
5. Які функції виконує туризмологія в туристичній сфері та науковій діяльності?
6. Яке місце туризмології в системі наукових дисциплін та з якими галузями вона взаємодіє?
7. Як міждисциплінарні зв'язки туризмології впливають на розвиток теорії та практики туризму?

8. Наведіть приклади застосування наукових знань туризмології для розвитку туристичної індустрії та регіонів.

Творче завдання:

Уявіть, що ви створюєте власну туристичну науково-дослідну лабораторію. Опишіть у вигляді короткого есе (1–2 сторінки):

1. Який буде **предмет і об'єкт** досліджень вашої лабораторії та чому саме вони важливі для сучасного туризму.
2. Які **основні завдання** ви ставите перед своєю лабораторією та як плануєте їх реалізовувати.
3. З якими іншими науковими дисциплінами ваша лабораторія буде **взаємодіяти** і як це сприятиме розвитку туризму.
4. Додайте **креативний елемент**: придумайте назву лабораторії та коротко поясніть, чому вона відображає її наукову місію.

Мета завдання – розвинути у студентів уміння застосовувати теоретичні знання туризмології на практиці, мислити міждисциплінарно та творчо підходити до вирішення наукових і практичних задач у сфері туризму.

ТЕМА 2 ЕВОЛЮЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД АНТИЧНИХ КУРОРТІВ ДО СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРАКТИК.

Мета заняття: дослідити історичну еволюцію рекреаційної діяльності та простежити, як античні курорти та традиції відпочинку вплинули на формування сучасних туристичних практик.

План заняття:

1. Вступ: Пояснити, що таке рекреаційна діяльність і чому вона важлива для туризму.
2. Від античних курортів до середньовіччя: Розповісти про відпочинок у Стародавній Греції та Римі, про терми, бані та курорти, а також про зміни у середньовіччі.
3. Новий час: Показати, як розвивалися європейські курорти, лікувальні заклади та організований туризм.
4. Сучасність: Розглянути сучасні курорти, wellness-туризм, екотуризм і нові види відпочинку, зробити висновок про розвиток рекреаційної діяльності.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Вступ: Пояснити, що таке рекреаційна діяльність і чому вона важлива для туризму» слід спершу ознайомитися з визначенням поняття «рекреаційна діяльність» як сукупності видів активного та пасивного відпочинку, спрямованих на відновлення фізичних і психологічних сил людини. Варто підкреслити, що рекреаційна діяльність охоплює як організовані, так і неорганізовані форми відпочинку — від поїздок на курорти та участі в екскурсіях до активного туризму, культурних заходів і оздоровчих програм. Необхідно звернути увагу на її тісний зв'язок із туризмом, адже більшість туристичних подорожей має рекреаційну мету: зміна оточення, відпочинок, оздоровлення та отримання нових вражень. Рекреаційна діяльність виступає важливим чинником розвитку туристичної інфраструктури, стимулює економіку регіонів, сприяє збереженню культурної спадщини та популяризації природних ресурсів. Для глибшого розуміння теми корисно розглянути приклади з різних історичних періодів і сучасної практики, а також проаналізувати, як рекреаційні потреби населення формують туристичний попит і впливають на розвиток галузі.

Для підготовки до питання «Від античних курортів до середньовіччя» варто опрацювати матеріали, що висвітлюють розвиток рекреаційної діяльності у Стародавній Греції та Римі, приділяючи увагу соціальним і культурним аспектам відпочинку. У Греції популярними були відвідування гімнасій, театрів, спортивних змагань та свят, які поєднували фізичне оздоровлення з

культурним дозвіллям. У Римській імперії особливе місце займали терми — громадські бані з басейнами, зонами відпочинку та садами, які виконували не лише гігієнічну, а й соціальну функцію, слугуючи місцем спілкування і розваг. Також варто вивчити приклади перших курортів, пов'язаних із використанням мінеральних і термальних джерел для лікування. Перехід до середньовіччя супроводжувався значними змінами: занепад античних традицій через соціально-економічні та політичні причини, обмеження розкоші з боку релігії, але збереження окремих оздоровчих практик у монастирях та біля природних джерел. Для кращого засвоєння матеріалу рекомендується порівняти форми відпочинку в античну та середньовічну епохи, визначивши їх спільні риси та відмінності, а також простежити, які елементи античної рекреації стали основою для пізніших туристичних традицій.

Для підготовки до питання «Новий час» слід детально опрацювати матеріал, що описує розвиток рекреаційної діяльності у Європі від XV до XIX століття, приділяючи увагу формуванню курортної інфраструктури та організованого туризму. Варто розглянути процес створення перших лікувальних закладів, бальнеологічних курортів і спа-центрів, які пропонували оздоровчі процедури на основі мінеральних джерел та кліматичних умов, а також сприяли формуванню соціальних традицій відпочинку для різних верств населення. Необхідно звернути увагу на появу організованих туристичних поїздок, розвиток готельного господарства, транспортної інфраструктури та перших туристичних агентств, що створювали умови для масового туризму. Важливо проаналізувати вплив економічних, культурних та наукових факторів на розвиток курортів та туристичних маршрутів, а також простежити, як ці процеси заклали основу сучасних форм туристичних послуг і рекреаційної діяльності. Для глибшого засвоєння матеріалу рекомендується порівняти розвиток курортів у різних країнах Європи та виділити ключові інновації, які мали значний вплив на подальшу еволюцію туризму.

Для підготовки до питання «Сучасність» рекомендується ознайомитися з сучасними тенденціями розвитку рекреаційної діяльності та туризму, звертаючи увагу на різноманітні види відпочинку, що відповідають потребам сучасної людини. Варто дослідити розвиток курортів, оздоровчих і wellness-центрів, які пропонують послуги для фізичного і психологічного відновлення, а також проаналізувати зростання популярності екотуризму, який поєднує відпочинок із збереженням природного середовища. Необхідно врахувати нові форми рекреації, такі як активний туризм, спортивні та пригодницькі програми, а також цифрові та інтерактивні види відпочинку, які виникли у відповідь на сучасні технологічні можливості. Для кращого розуміння теми корисно порівняти сучасні практики з історичними традиціями рекреації, виділити тенденції та закономірності розвитку, оцінити роль рекреаційної діяльності у формуванні туристичного попиту та зробити висновок про її значення для економічного, соціального та культурного розвитку суспільства.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке рекреаційна діяльність і яку роль вона відіграє у розвитку туризму?
2. Які основні форми відпочинку були поширені у Стародавній Греції та Римі?
3. Що являли собою терми у Римській імперії та яку функцію вони виконували?
4. Як змінилася рекреаційна діяльність у період середньовіччя порівняно з античністю?
5. Які особливості розвитку курортів та лікувальних закладів у Європі Нового часу?
6. Коли і як почав формуватися організований туризм?
7. Які сучасні види рекреаційної діяльності є найбільш популярними та чому?
8. Які тенденції розвитку рекреаційної діяльності можна простежити від античності до сучасності?

Творче завдання:

Уявіть, що ви історичний туризм-експерт і готуєте виставку «Від античних курортів до сучасного відпочинку». Потрібно підготувати короткий опис (1–2 сторінки), де:

1. Розкажіть про форми відпочинку у Стародавній Греції та Римі, зокрема про терми, гімнасії та перші курорти.
2. Опишіть зміни у рекреаційній діяльності в середньовіччі та їх причини.
3. Поясніть розвиток європейських курортів і організованого туризму у Новий час.
4. Розгляньте сучасні види відпочинку: wellness-туризм, екотуризм, активний і цифровий туризм.
5. Додайте власну ідею інтерактивного експонату, який показує еволюцію рекреаційної діяльності.

Мета завдання – допомогти студентам простежити історичний розвиток рекреаційної діяльності, порівняти минуле і сучасність, а також проявити креативність у подачі інформації.

ТЕМА 3. СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ТУРИЗМОЛОГІЇ: РОЛЬ РЕКРЕАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА СЕРВІСІВ

Мета заняття: дослідити сучасні підходи в туризмології та показати, як рекреаційна діяльність впливає на створення туристичних продуктів і розвиток сервісів.

План заняття:

1. Аналіз поняття рекреації та її ролі в туризмі.
2. Вивчення рекреаційних складових сучасних туристичних продуктів і сервісів.
3. Розгляд сучасних підходів у туризмології (wellness, екотуризм, активний туризм).
4. Розробка власної моделі туристичного продукту з урахуванням рекреаційних аспектів.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмолוגія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмолוגія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Аналіз поняття рекреації та її ролі в туризмі» слід ознайомитися з визначенням рекреації як системи активних і пасивних форм відпочинку, спрямованих на відновлення фізичних, психологічних та соціальних ресурсів людини. Варто розглянути різні класифікації рекреаційної діяльності, включаючи культурно-пізнавальні, оздоровчі, спортивні та екологічні види, а також простежити їх вплив на туристичну сферу. Необхідно підкреслити, що рекреація виступає ключовим чинником формування туристичного попиту, визначає структуру туристичних продуктів і сервісів та стимулює розвиток інфраструктури, економіки та соціокультурного середовища регіонів. Для глибшого розуміння теми рекомендується порівняти історичні та сучасні форми рекреації, визначити їх спільні риси та відмінності, а також оцінити практичне значення рекреаційної діяльності для розвитку туризму в різних країнах і регіонах.

Для підготовки до питання «Вивчення рекреаційних складових сучасних туристичних продуктів і сервісів» рекомендується ознайомитися з основними компонентами туристичних продуктів, що пов'язані з рекреаційною діяльністю, включаючи оздоровчі, спортивні, культурно-пізнавальні, природоохоронні та розважальні елементи. Варто звернути увагу на те, як ці складові визначають привабливість туристичних пропозицій, формують досвід туриста та впливають на попит у різних сегментах ринку. Необхідно розглянути сучасні приклади туристичних продуктів і сервісів, які успішно інтегрують

рекреаційні компоненти, оцінити їх ефективність і роль у підвищенні якості туристичного відпочинку. Для глибшого розуміння теми корисно провести порівняльний аналіз різних підходів до створення туристичних продуктів, визначити тенденції розвитку рекреаційних послуг та проаналізувати, яким чином інтеграція рекреаційних елементів сприяє конкурентоспроможності туристичних пропозицій на сучасному ринку.

Для підготовки до питання «Розгляд сучасних підходів у туризмології (wellness, екотуризм, активний туризм)» слід ознайомитися з основними концепціями сучасного туризму, що орієнтовані на рекреаційні потреби різних категорій туристів. Варто детально вивчити особливості wellness-туризму, який поєднує оздоровчі, спа та фітнес-послуги для відновлення фізичного та психічного стану, екотуризму, спрямованого на спілкування з природою та збереження довкілля, а також активного туризму, який передбачає спортивні, пригодницькі та пригодницько-пізнавальні програми. Необхідно проаналізувати, як ці сучасні підходи формують туристичні продукти та сервіси, впливають на структуру попиту та визначають інноваційні стратегії розвитку туристичних компаній. Для кращого засвоєння матеріалу рекомендується порівняти підходи між собою, виділити їхні переваги і обмеження, а також розглянути практичні приклади успішної інтеграції цих концепцій у сучасній туристичній індустрії.

Для підготовки до питання «Розробка власної моделі туристичного продукту з урахуванням рекреаційних аспектів» рекомендується спершу визначити цільову аудиторію, її потреби та мотивацію до відпочинку, що допоможе правильно інтегрувати рекреаційні елементи у продукт. Варто розглянути різні види рекреаційної діяльності — оздоровчі, культурно-пізнавальні, активні, екологічні та розважальні компоненти — та оцінити їхню роль у формуванні привабливого та конкурентоспроможного туристичного продукту. Необхідно враховувати сучасні тенденції туризму, такі як wellness, екотуризм, цифрові та інтерактивні послуги, і продумати, як вони можуть бути органічно інтегровані у

ваш продукт. Для кращого засвоєння теми рекомендується створити схему або макет власного туристичного продукту, описати його складові, логіку взаємодії рекреаційних елементів і механізми залучення туристів, а також підготувати коротку презентацію, яка аргументує вибір тих чи інших рекреаційних компонентів та їх значення для успішності продукту на ринку.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке рекреаційна діяльність і як вона впливає на розвиток туристичних продуктів?
2. Які основні складові сучасних туристичних продуктів пов'язані з рекреацією?
3. Як оздоровчі та wellness-компоненти інтегруються у туристичні послуги?
4. Які особливості екотуризму і його роль у сучасному туризмі?
5. Що таке активний туризм і які види активної рекреації найпопулярніші сьогодні?
6. Як рекреаційні аспекти формують туристичний попит і впливають на конкурентоспроможність продуктів?
7. Які сучасні підходи в туризмології сприяють створенню інноваційних туристичних сервісів?
8. Як можна поєднати різні рекреаційні компоненти при розробці власного туристичного продукту?

Творче завдання:

Уявіть, що ви є менеджером туристичної компанії і маєте створити новий туристичний продукт, який максимально відповідає сучасним рекреаційним потребам клієнтів. Підготуйте короткий опис (1–2 сторінки), де:

1. Визначте цільову аудиторію вашого продукту та її основні рекреаційні потреби.
2. Опишіть, які рекреаційні складові (оздоровчі, культурні, активні, екологічні) ви включите у продукт і чому.

3. Продумайте сучасні підходи до сервісу, наприклад, wellness, екотуризм або активний туризм.
4. Створіть схему або короткий макет продукту, показавши, як рекреаційні елементи інтегруються у туристичний досвід.
5. Поясніть, чому ваш продукт буде привабливим і конкурентоспроможним на ринку туристичних послуг.

Мета завдання – розвинути у студентів уміння практично застосовувати знання про сучасні підходи в туризмології, інтегрувати рекреаційні аспекти у створення туристичних продуктів та проявити креативність у проектуванні сервісів.

ТЕМА 4. ТУРИЗМОЛОГІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ.

Мета заняття: сформувати у студентів розуміння інноваційних методів дослідження туристичних процесів та їх застосування в умовах сучасних глобальних викликів.

План заняття:

1. Аналіз впливу глобальних викликів (економічних, екологічних, соціальних) на розвиток туризму.
2. Огляд інноваційних методів дослідження туристичних процесів (Big Data, GIS-технології, аналітика соціальних мереж).
3. Приклади успішного застосування нових підходів у світовій туристичній практиці.
4. Розробка пропозицій щодо впровадження інноваційних дослідницьких методів у національну туристичну сферу.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття

Для якісного аналізу впливу глобальних викликів на розвиток туризму студенту варто насамперед визначити основні групи факторів: економічні (кризи, інфляція, зміни у платоспроможності населення, коливання валютних курсів), екологічні (кліматичні зміни, природні катастрофи, деградація природних ресурсів) та соціальні (міграційні процеси, пандемії, демографічні зрушення, конфлікти). Необхідно дослідити, як кожен із цих чинників впливає на туристичний попит, пропозицію та інфраструктуру, навести приклади з реальної практики (наприклад, вплив COVID-19 на світовий туризм або зростання популярності екотуризму в умовах кліматичних змін). Важливо звернути увагу на взаємозв'язок між цими викликами та здатність туристичної галузі адаптуватися шляхом впровадження інновацій, диверсифікації продуктів та розвитку нових напрямків, що відповідають вимогам часу.

При підготовці до питання, присвяченого огляду інноваційних методів дослідження туристичних процесів, студенту варто детально ознайомитися з можливостями сучасних інструментів аналізу: Big Data, GIS-технологіями та аналітикою соціальних мереж. Big Data дозволяє збирати та обробляти великі масиви інформації про поведінку туристів, тенденції попиту та ринкові зміни у режимі реального часу, що допомагає прогнозувати майбутні потоки та адаптувати туристичні продукти. GIS-технології (геоінформаційні системи) надають змогу візуалізувати та аналізувати просторові дані, створювати карти туристичних маршрутів, визначати зони найбільшого навантаження на

інфраструктуру та оптимізувати логістику. Аналітика соціальних мереж дозволяє досліджувати настрої та вподобання цільової аудиторії, оцінювати ефективність маркетингових кампаній і виявляти нові тренди. Важливо не лише описати ці методи, а й проаналізувати приклади їх успішного застосування у туристичній сфері та показати, як їхнє використання підвищує конкурентоспроможність галузі.

Під час підготовки до питання про приклади успішного застосування нових підходів у світовій туристичній практиці студенту доцільно проаналізувати конкретні кейси, що демонструють ефективність інновацій у галузі. Наприклад, впровадження концепції smart tourism у Барселоні та Сінгапурі, де завдяки інтеграції мобільних додатків, IoT-технологій та систем аналізу даних забезпечується персоналізований туристичний досвід і зменшується навантаження на популярні локації. Використання доповненої та віртуальної реальності в музеях Лондона чи Рима дозволяє відвідувачам занурюватися в історичні події та взаємодіяти з експонатами, підвищуючи освітню та емоційну цінність подорожі. Екотуристичні проєкти в Коста-Риці та Новій Зеландії демонструють, як сталий підхід поєднує збереження природних ресурсів із розвитком місцевої економіки. Також варто розглянути приклади використання аналітики соціальних мереж для просування туристичних напрямів, зокрема кампанії VisitScotland чи Tourism Australia, які через креативний контент та взаємодію з аудиторією значно збільшили туристичний потік.

Готуючись до питання щодо розробки пропозицій з упровадження інноваційних дослідницьких методів у національну туристичну сферу, студенту варто спиратися на аналіз актуального стану галузі, визначення її слабких місць та потенційних точок зростання. Рекомендовано розглянути можливості використання Big Data для прогнозування туристичних потоків і поведінкових тенденцій, GIS-технологій для картографування туристичних ресурсів і розробки оптимальних маршрутів, а також аналітики соціальних мереж для оцінки іміджу DESTINATION та виявлення

актуальних трендів. Важливо врахувати специфіку національного ринку, зокрема регіональні особливості, культурну спадщину та інфраструктурні можливості. Студент повинен запропонувати не лише технологічні інструменти, але й моделі їхньої інтеграції в роботу туристичних організацій, включно з навчанням персоналу, створенням міжгалузевих партнерств та розробкою нормативно-правової бази. Окрему увагу слід приділити оцінці економічної доцільності таких інновацій та їх потенційного впливу на конкурентоспроможність країни у світовому туристичному просторі.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні глобальні виклики сьогодні впливають на розвиток туризму?
2. Як економічні фактори можуть змінювати структуру туристичних потоків?
3. У чому полягає вплив екологічних проблем на туристичну галузь?
4. Як соціальні та культурні зміни впливають на попит у сфері туризму?
5. Які можливості відкриває використання Big Data у дослідженні туристичних процесів?
6. Як GIS-технології допомагають планувати та розвивати туристичні дестинації?
7. Які переваги та ризики має застосування аналітики соціальних мереж у туризмі?
8. Які інноваційні підходи до дослідження туризму вже успішно впроваджено у світовій практиці?

Творче завдання:

Уявіть, що ви — керівник дослідницької групи, яка отримала грант на створення унікального туристичного продукту майбутнього, здатного працювати в умовах глобальних викликів (зміни клімату, економічні кризи, соціальні трансформації). Ваше

завдання — розробити повноцінну концепцію цього продукту, використовуючи інноваційні методи дослідження туристичних процесів: **Big Data** для прогнозування попиту, **GIS-технології** для вибору ідеальних локацій, **аналітику соціальних мереж** для формування персоналізованих маршрутів.

У роботі необхідно:

1. Описати головну ідею та мету продукту.
2. Обґрунтувати вибір технологій і пояснити, як вони допоможуть адаптуватися до глобальних викликів.
3. Створити візуальну концепцію (скетч, інфографіку чи мапу) туристичного маршруту або сервісу.
4. Запропонувати стратегію впровадження проєкту на ринку та передбачити його вплив на розвиток туризму.

Цей проєкт можна оформити як презентацію, міні-стартап-план або креативний буклет із графічними елементами та описами.

ТЕМА 5 СИНТЕЗ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ТУРИЗМОЛОГІЇ: НОВІ ГОРИЗОНТИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета заняття: ознайомлення студентів із сучасними підходами до інтеграції міжнародного туризму та туризмології та дослідження нових міждисциплінарних горизонтів у розвитку туристичних практик.

План заняття:

1. Визначення основних понять міжнародного туризму та туризмології.
2. Ознайомлення із сучасними підходами до інтеграції цих дисциплін.
3. Вивчення міждисциплінарних напрямів у дослідженні туризму.
4. Аналіз практичних прикладів та обговорення нових ідей.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття

Для підготовки до питання «Визначення основних понять міжнародного туризму та туризмології» студентам рекомендується систематизувати ключові терміни та поняття, що характеризують сутність і специфіку цих галузей. Варто звернути увагу на визначення міжнародного туризму як форми подорожей, що передбачає перетин державних кордонів з метою відпочинку, пізнання культури, ділових поїздок або іншої рекреаційної діяльності, та охарактеризувати його основні види, функції та вплив на економіку та соціокультурний розвиток. Одночасно слід вивчити туризмологію як науку, яка досліджує туристичні процеси, закономірності формування туристичного попиту, організацію туристичної діяльності та методи її оптимізації. Рекомендується порівняти міжнародний туризм і туризмологію, відзначити взаємозв'язок практичних та теоретичних аспектів, а також звернути увагу на міждисциплінарні підходи, що дозволяють аналізувати туристичні процеси комплексно. Для закріплення знань корисно використовувати схематику основних понять, тематичні таблиці та приклади реальних туристичних практик, що ілюструють досліджувані явища.

Для підготовки до питання «Ознайомлення із сучасними підходами до інтеграції міжнародного туризму та туризмології» студентам слід вивчити актуальні концепції та методики, які забезпечують поєднання теоретичних і практичних аспектів цих дисциплін. Рекомендується звернути увагу на міждисциплінарні підходи, що використовують знання з економіки, соціології,

екології, культури та управління для комплексного аналізу туристичних процесів, а також на сучасні інструменти дослідження, такі як цифрові платформи, статистичні моделі та кейс-методи. Важливо розуміти, як інтеграція дозволяє прогнозувати туристичний попит, оцінювати ефективність туристичних продуктів і розробляти інноваційні стратегії розвитку туризму на міжнародному рівні. Для закріплення знань корисно аналізувати конкретні приклади успішних проектів та наукових досліджень, порівнювати традиційні та сучасні методи інтеграції та формулювати власні пропозиції щодо їх застосування в практичній діяльності.

Для підготовки до питання «Вивчення міждисциплінарних напрямів у дослідженні туризму» студентам рекомендується зосередитися на аналізі взаємозв'язків туризмології з іншими науковими галузями, такими як економіка, соціологія, екологія, культурологія, психологія та управління. Необхідно розуміти, як застосування міждисциплінарних підходів дозволяє комплексно оцінювати туристичні процеси, прогнозувати тенденції розвитку туристичного попиту, розробляти ефективні стратегії управління туристичними ресурсами та забезпечувати сталий розвиток регіонів. Студентам слід ознайомитися з прикладами досліджень, де синтез знань із різних дисциплін дозволив отримати нові наукові результати та практичні рішення, а також звернути увагу на методи збору та аналізу даних, що використовуються у міждисциплінарних дослідженнях. Для закріплення матеріалу корисно створювати схеми взаємозв'язків, порівнювати традиційні та інноваційні підходи та формулювати власні пропозиції щодо використання міждисциплінарних методик у туризмологічних дослідженнях.

Для підготовки до питання «Аналіз практичних прикладів та обговорення нових ідей» студентам слід зосередитися на розгляді реальних кейсів із міжнародного туризму та туризмології, що ілюструють сучасні тенденції, інноваційні стратегії та міждисциплінарні підходи. Рекомендується вивчати практичні проекти туристичних компаній, державних органів та наукових

установ, аналізувати успішні та проблемні аспекти їх реалізації, а також оцінювати ефективність застосованих методів. Студентам важливо вміти формулювати власні ідеї щодо вдосконалення туристичних процесів, розробки нових продуктів і стратегій, обґрунтовувати їх з точки зору наукових підходів та практичної користі. Для закріплення знань корисно проводити групові обговорення, порівнювати різні приклади, створювати схеми, таблиці та презентувати власні пропозиції, що стимулює критичне мислення та творчий підхід до вирішення практичних завдань у сфері туризму.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке міжнародний туризм і які його основні характеристики?
2. Як визначається туризмологія як наука і які її головні завдання?
3. Які сучасні підходи до інтеграції міжнародного туризму та туризмології існують?
4. Які міждисциплінарні напрямки застосовуються у дослідженні туристичних процесів?
5. Яким чином інтеграція туризмології та міжнародного туризму впливає на розвиток туристичних практик?
6. Назвіть приклади сучасних методів дослідження туристичних процесів на міжнародному рівні.
7. Які переваги дає використання міждисциплінарного підходу у туризмологічних дослідженнях?
8. Як практичний аналіз кейсів сприяє формуванню нових ідей у сфері міжнародного туризму?

Творче завдання:

Уявіть, що ви консультуєте міжнародну туристичну компанію, яка планує створити інноваційний туристичний продукт із урахуванням міждисциплінарних підходів. Ваше завдання – розробити концепцію цього продукту, враховуючи економічні, культурні,

екологічні та соціальні аспекти, а також сучасні тенденції міжнародного туризму. Опишіть, як поєднання знань із туризмології та інших наук допоможе прогнозувати туристичний попит, оцінювати ефективність запропонованих рішень та підвищувати конкурентоспроможність продукту на світовому ринку. Додатково проаналізуйте можливі ризики та способи їх мінімізації, запропонуйте інноваційні методи просування та залучення туристів. Підготуйте коротку презентацію, схему або інфографіку, що наочно відображає ваші ідеї, ключові підходи та очікувані результати реалізації проекту. Таке завдання допоможе розвивати критичне мислення, творчі здібності та практичні навички у застосуванні міждисциплінарних знань у сфері міжнародного туризму.

ТЕМА 6. ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ.

Мета заняття: ознайомлення студентів із класифікацією туристично-рекреаційних ресурсів, методами їх оцінки та розробкою ефективних стратегій їх раціонального використання.

План заняття:

1. Визначення туристично-рекреаційних ресурсів та їх значення для туризму.
2. Ознайомлення з основними видами та класифікацією ресурсів.
3. Вивчення методів оцінки туристично-рекреаційних ресурсів.
4. Розгляд стратегій ефективного та сталого використання ресурсів.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 .

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України.URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Визначення туристично-рекреаційних ресурсів та їх значення для туризму» студентам слід ознайомитися з поняттям туристично-рекреаційних ресурсів як сукупності природних, історико-культурних, соціальних та інфраструктурних елементів, що використовуються для задоволення потреб туристів та відпочивальників. Важливо розуміти їхню роль у формуванні туристичного попиту, розвитку регіонів та економіки, а також у створенні конкурентоспроможних туристичних продуктів. Рекомендується аналізувати приклади різних ресурсів на локальному та міжнародному рівнях, оцінювати їх унікальність, доступність та привабливість для туристів, а також розглядати взаємозв'язок між ресурсами та сталим розвитком туризму. Для закріплення знань корисно створювати схеми та таблиці основних видів ресурсів, порівнювати їх за характеристиками та готувати короткі описові довідки про їх практичне використання у туристичній діяльності.

Для підготовки до питання «Ознайомлення з основними видами та класифікацією туристично-рекреаційних ресурсів» студентам рекомендується систематизувати знання про різні типи ресурсів, зокрема природні (ландшафти, водоймища, кліматичні умови), історико-культурні (пам'ятки архітектури, музеї, культурні традиції), соціальні (туристична інфраструктура, послуги, доступність) та змішані ресурси. Важливо зрозуміти принципи їх класифікації за різними критеріями: походження, функціональне призначення, рівень доступності та туристичної привабливості.

Студентам слід аналізувати конкретні приклади ресурсів на національному та міжнародному рівнях, порівнювати їхні характеристики та оцінювати потенціал для туристичної діяльності. Для кращого засвоєння матеріалу корисно використовувати схеми, таблиці та картографічні матеріали, що демонструють розподіл ресурсів і можливості їх використання у практичній туристичній діяльності.

Для підготовки до питання «Вивчення методів оцінки туристично-рекреаційних ресурсів» студентам рекомендується ознайомитися з основними підходами та критеріями оцінки ресурсів, такими як якість, унікальність, доступність, інфраструктурна забезпеченість, екологічна стійкість та економічний потенціал. Варто розуміти різницю між кількісними методами (наприклад, статистичний аналіз, рейтингові шкали, показники відвідуваності) та якісними підходами (експертні оцінки, анкетування туристів, SWOT-аналіз), а також їхнє практичне застосування у плануванні туристичних маршрутів і розробці продуктів. Студентам слід аналізувати реальні приклади оцінки ресурсів на регіональному та міжнародному рівнях, порівнювати результати різних методик та вчитися формулювати рекомендації щодо раціонального та сталого використання ресурсів. Для закріплення знань корисно створювати схеми, таблиці та наочно демонструвати процес оцінки на прикладах конкретних туристичних об'єктів.

Для підготовки до питання «Розгляд стратегій ефективного та сталого використання туристично-рекреаційних ресурсів» студентам рекомендується ознайомитися з принципами раціонального управління природними, історико-культурними та соціально-інфраструктурними ресурсами, що забезпечують довгострокову туристичну привабливість та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Важливо вивчати різні стратегії, зокрема планування туристичних маршрутів, зонування територій, регулювання відвідуваності, розвиток інфраструктури з урахуванням екологічних та соціокультурних

факторів, а також використання інноваційних технологій для моніторингу та управління ресурсами. Студентам слід аналізувати успішні приклади впровадження таких стратегій на національному та міжнародному рівнях, порівнювати традиційні та сучасні підходи та формулювати власні пропозиції щодо покращення використання ресурсів. Для кращого засвоєння матеріалу корисно створювати схеми, інфографіку та короткі аналітичні звіти, що наочно демонструють принципи сталого та ефективного використання туристично-рекреаційних ресурсів.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке туристично-рекреаційні ресурси і яку роль вони відіграють у розвитку туризму?
2. Які основні види туристично-рекреаційних ресурсів існують?
3. За якими критеріями проводиться класифікація туристично-рекреаційних ресурсів?
4. Що включає оцінка туристично-рекреаційних ресурсів і які її основні цілі?
5. Які кількісні та якісні методи застосовуються для оцінки туристичних ресурсів?
6. Які фактори слід враховувати при плануванні ефективного використання ресурсів?
7. Що таке стратегія сталого використання туристично-рекреаційних ресурсів і чому вона важлива?
8. Наведіть приклади успішного управління ресурсами на регіональному або міжнародному рівні.

Творче завдання:

Уявіть, що ви є консультантом туристичного регіону, який прагне підвищити привабливість своїх ресурсів для туристів, з урахуванням економічних, екологічних та соціокультурних аспектів. Розробіть комплексний план використання туристично-рекреаційних ресурсів, включаючи їх класифікацію, оцінку та

стратегії ефективного та сталого застосування. Визначте основні види ресурсів, оцініть їх туристичний потенціал та запропонуйте методи кількісної та якісної оцінки. Обґрунтуйте обрану стратегію використання ресурсів, враховуючи екологічні обмеження, економічну доцільність та соціокультурну цінність для місцевої громади. Додатково проаналізуйте можливі ризики та шляхи їх мінімізації, включаючи вплив на навколишнє середовище та культурну спадщину. Для наочності підготуйте схему, інфографіку або коротку презентацію, що демонструє ваш підхід, ключові рішення та очікувані результати впровадження стратегії.

ТЕМА 7. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ.

Мета заняття: ознайомлення студентів із соціально-економічним впливом туризму та рекреації на розвиток регіонів, а також формування умінь аналізувати позитивні та негативні наслідки туристичної діяльності для територій.

План заняття:

1. Соціальний вимір: аналіз впливу туризму та рекреації на демографічні процеси, культурну ідентичність та якість життя місцевого населення.
2. Економічний вимір: оцінка внеску туризму у формування робочих місць, доходів територій та розвиток інфраструктури.
3. Територіальні дисбаланси: дослідження нерівномірного розподілу вигод та ризиків туризму на різних територіях.
4. Стратегії управління: розробка ефективних підходів до збалансованого та сталого розвитку туризму і рекреації.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Соціальний вимір: аналіз впливу туризму та рекреації на демографічні процеси, культурну ідентичність та якість життя місцевого населення» студентам рекомендується здійснити комплексний аналіз наявної літератури та практичних досліджень, що висвітлюють соціальні ефекти туризму на різних територіях. Варто звернути увагу на демографічні зміни, спричинені сезонними або постійними потоками туристів, такі як міграція, старіння населення, урбанізація або зміна структури робочої сили. Не менш важливо оцінювати вплив туризму на культурну ідентичність місцевих громад, зокрема через трансформацію традицій, зміну культурних практик та взаємодію з глобальними культурними трендами. Для повноти аналізу слід також розглянути вплив на якість життя населення, включаючи доступ до соціальних послуг, рівень комфорту, соціальну інтеграцію та психологічне благополуччя. Студентам рекомендується формувати власні висновки на основі порівняльного аналізу різних територій та кейсів, використовуючи інтегративний підхід, що поєднує соціологічні, демографічні та культурологічні аспекти.

Для підготовки до питання «Економічний вимір: оцінка внеску туризму у формування робочих місць, доходів територій та розвиток інфраструктури» студентам рекомендується здійснити комплексний аналіз економічних показників розвитку туристичної галузі на різних територіях. Варто звернути увагу на прямий, опосередкований та індукований ефект туризму, зокрема його

вплив на створення робочих місць у сфері обслуговування, транспорту, готельно-ресторанного бізнесу та суміжних галузях. Не менш важливо оцінювати надходження доходів до місцевих бюджетів та економіку територій, враховуючи податкові надходження, зростання малого та середнього бізнесу, а також розвиток туристичних кластерів. Студентам рекомендується аналізувати ефекти інвестицій у розвиток інфраструктури — транспортної, готельної, рекреаційної — та їхню роль у підвищенні конкурентоспроможності територій. Для формування обґрунтованих висновків доцільно використовувати порівняльні статистичні дані, кейс-стаді територій з різним рівнем розвитку туризму, а також інтегрувати підходи економічного моделювання та оцінки сталого розвитку.

Для підготовки до питання «Територіальні дисбаланси: дослідження нерівномірного розподілу вигод та ризиків туризму на різних територіях» студентам рекомендується здійснити системний аналіз географічних, економічних та соціальних аспектів розвитку туристичної галузі на локальному, регіональному та національному рівнях. Варто звернути увагу на чинники, що зумовлюють нерівномірний розподіл вигод від туризму, зокрема природно-кліматичні умови, транспортну доступність, наявність туристичної інфраструктури та інвестиційний потенціал територій. Одночасно слід аналізувати ризики та негативні наслідки для окремих територій, такі як перенаселення, деградація природного та культурного середовища, соціальна напруга та економічна залежність від туризму. Студентам рекомендується порівнювати різні регіони, використовуючи статистичні дані, кейс-стаді та карти туристичної активності, а також формувати пропозиції щодо стратегій збалансованого розвитку, які дозволяють мінімізувати дисбаланси та сприяти сталому використанню ресурсів територій.

Для підготовки до питання «Стратегії управління: розробка ефективних підходів до збалансованого та сталого розвитку туризму і рекреації» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними концепціями та моделями управління туристичною

діяльністю, що поєднують економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку територій. Варто дослідити принципи сталого туризму, включно з оптимізацією використання ресурсів, мінімізацією негативного впливу на довкілля та культурну спадщину, а також забезпеченням соціальної справедливості для місцевого населення. Рекомендовано аналізувати приклади успішного впровадження стратегій планування туризму на різних рівнях — від локального до національного, зокрема через інструменти регулювання потоків туристів, розвитку інфраструктури, підтримки місцевого бізнесу та формування партнерств між владою, підприємцями та громадою. Студентам слід приділяти увагу розробці інтегрованих управлінських рішень, що забезпечують економічну ефективність, соціальну відповідальність і екологічну стійкість, використовуючи кейс-стаді, аналітичні дані та порівняльний підхід для формування власних обґрунтованих рекомендацій.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні соціальні ефекти туризму та рекреації на місцеве населення?
2. Як туризм впливає на демографічні процеси в регіонах?
3. У який спосіб туристична діяльність формує культурну ідентичність територій?
4. Які економічні вигоди отримують території від розвитку туризму та рекреації?
5. Як туристична галузь впливає на створення робочих місць та розвиток інфраструктури?
6. Що таке територіальні дисбаланси у сфері туризму, і які чинники їх спричиняють?
7. Які ризики та негативні наслідки туризму для місцевих громад та довкілля можна виділити?
8. Які стратегії управління та підходи забезпечують збалансований та сталий розвиток туризму.

Творче завдання:

1. Охарактеризувати основні соціальні ефекти туризму, включно з впливом на демографічну структуру, культуру та якість життя місцевого населення.
2. Проаналізувати економічні наслідки, такі як створення робочих місць, надходження доходів та розвиток інфраструктури.
3. Визначити наявні територіальні дисбаланси або ризики, пов'язані з туристичною активністю.
4. Запропонувати власні стратегії або рекомендації щодо збалансованого та сталого розвитку туризму в обраному регіоні.

Роботу можна представити у вигляді інтерактивної презентації, інфографіки або короткого дослідницького есе обсягом 2–3 сторінки.

ТЕМА 8. КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ОСНОВА ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.

Мета заняття: сформувати у студентів глибоке розуміння значення культурної спадщини для розвитку туристичної привабливості регіонів, розвинути вміння аналізувати її соціально-економічну роль, оцінювати потенціал для формування туристичних маршрутів та пропонувати стратегії збереження та ефективного використання культурних ресурсів.

План заняття:

1. Поняття культурної спадщини та її класифікація: матеріальна та нематеріальна спадщина.
2. Роль культурної спадщини у формуванні туристичної привабливості регіонів.
3. Соціально-економічний вплив збереження та популяризації культурної спадщини.
4. Стратегії управління та інтеграції культурної спадщини в туристичні маршрути регіонів.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Поняття культурної спадщини та її класифікація: матеріальна та нематеріальна спадщина» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними теоретичними підходами до визначення культурної спадщини, аналізуючи ключові міжнародні та національні стандарти і документи, такі як Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини та національні реєстри пам'яток. Варто детально розрізняти матеріальні об'єкти (архітектурні пам'ятки, музеї, історичні ландшафти) та нематеріальні форми спадщини (традиції, обряди, народне мистецтво, гастрономія), оцінюючи їхню роль у формуванні ідентичності регіонів і туристичної привабливості. Студентам доцільно використовувати приклади конкретних територій для ілюстрації класифікації та взаємозв'язку між матеріальними та нематеріальними елементами спадщини, а також проводити порівняльний аналіз ефективності їхнього збереження та популяризації в контексті розвитку туризму.

Для підготовки до питання «Роль культурної спадщини у формуванні туристичної привабливості регіонів» студентам рекомендується проаналізувати взаємозв'язок між наявністю культурних ресурсів та туристичною активністю на різних територіях, звертаючи увагу на те, як культурна спадщина формує унікальний образ регіону та впливає на вибір туристів. Варто дослідити соціально-економічні ефекти популяризації культурної спадщини, зокрема розвиток інфраструктури, створення робочих місць, залучення інвестицій та підвищення доходів місцевого

населення. Рекомендується розглянути конкретні приклади успішного використання культурної спадщини у туристичних проектах, оцінити фактори, що підвищують привабливість об'єктів, а також визначити ризики та проблеми, пов'язані з її надмірною комерціалізацією або деградацією. Студентам слід формувати власні аналітичні висновки, інтегруючи культурологічний та туристичний підходи для комплексної оцінки впливу спадщини на розвиток регіонів.

Для підготовки до питання «Соціально-економічний вплив збереження та популяризації культурної спадщини» студентам рекомендується провести комплексний аналіз впливу охорони та активного використання культурних ресурсів на розвиток регіонів. Варто розглянути економічні аспекти, зокрема створення робочих місць у сфері туризму, зростання доходів місцевого населення, розвиток малого та середнього бізнесу та інфраструктури, а також залучення інвестицій. Не менш важливо оцінювати соціальні ефекти, включаючи збереження культурної ідентичності, підвищення рівня освіти та культурної обізнаності населення, формування позитивного іміджу регіону і зміцнення громадських зв'язків. Студентам доцільно використовувати конкретні кейс-стаді територій, де культурна спадщина активно інтегрована в туристичні маршрути, проводити порівняльний аналіз успішних практик і формувати власні пропозиції щодо ефективного поєднання збереження культурної спадщини та її економічної та соціальної ролі у розвитку регіонів.

Для підготовки до питання «Стратегії управління та інтеграції культурної спадщини в туристичні маршрути регіонів» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними концепціями управління культурними ресурсами та туристичними потоками, що забезпечують їх збалансоване та стале використання. Варто проаналізувати методи планування туристичних маршрутів, які включають ключові об'єкти культурної спадщини, при цьому враховуючи потреби збереження матеріальних і нематеріальних ресурсів, комфорту туристів і соціально-економічні інтереси

місцевих громад. Студентам доцільно вивчати приклади ефективних стратегій національних та регіональних програм розвитку культурного туризму, інструменти маркетингу, партнерства між владою, бізнесом та громадськими організаціями, а також механізми моніторингу та оцінки впливу туризму на культурну спадщину. У результаті слід формувати власні пропозиції щодо інтеграції культурних ресурсів у туристичні маршрути, що забезпечують стале використання спадщини та підвищують туристичну привабливість регіонів.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під поняттям культурної спадщини та які існують її основні форми?
2. У чому полягає різниця між матеріальною та нематеріальною культурною спадщиною?
3. Як культурна спадщина впливає на туристичну привабливість регіонів?
4. Які соціальні ефекти виникають унаслідок збереження та популяризації культурної спадщини?
5. Які економічні вигоди отримують регіони від активного використання культурних ресурсів у туризмі?
6. Що таке інтеграція культурної спадщини в туристичні маршрути і які її основні підходи?
7. Які ризики та проблеми можуть виникати при комерціалізації або надмірному використанні культурної спадщини?
8. Які стратегії управління культурною спадщиною забезпечують її сталий розвиток та підвищення туристичної привабливості регіонів?

Творче завдання:

Оберіть один регіон або місто та підготуйте аналітичний проєкт на тему «Культурна спадщина як основа туристичної привабливості регіонів». У роботі необхідно:

1. Охарактеризувати основні об'єкти матеріальної та нематеріальної культурної спадщини обраного регіону.
2. Проаналізувати, яким чином культурна спадщина впливає на туристичну привабливість і соціально-економічний розвиток території.
3. Визначити потенційні ризики та проблеми, пов'язані з комерціалізацією або надмірним використанням культурних ресурсів.
4. Розробити власні пропозиції щодо інтеграції культурної спадщини в туристичні маршрути та стратегії її сталого збереження.

Роботу можна представити у вигляді інтерактивної презентації, інфографіки або короткого дослідницького есе обсягом 2–3 сторінки, з використанням карт, фотографій та прикладів успішних практик.

ТЕМА 9. ЕКОТУРИЗМ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК: БАЛАНС МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ ВИГОДАМИ ТА ПРИРОДООХОРОННИМИ ЦІЛЯМИ.

Мета заняття: сформувати у студентів комплексне розуміння концепції екотуризму та його ролі у сталому розвитку регіонів, розвинути навички оцінки балансу між економічними вигодами туристичної діяльності та природоохоронними цілями, а також здатність пропонувати ефективні стратегії управління туристичними потоками з урахуванням екологічної стійкості та збереження природних ресурсів.

План заняття:

1. Поняття екотуризму та принципи сталого розвитку в туристичній діяльності.
2. Економічні вигоди екотуризму: створення робочих місць, залучення інвестицій та розвиток місцевої економіки.
3. Природоохоронні аспекти: збереження біорізноманіття, мінімізація впливу на довкілля та охорона природних ресурсів.
4. Стратегії балансування економічних та екологічних цілей: інтегроване планування, управління потоками туристів та сталий розвиток територій.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.

4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.

5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.

2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).

3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>

4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>

5. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України.URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)

6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>

7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму.

Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>

8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до питання «Поняття екотуризму та принципи сталого розвитку в туристичній діяльності» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними визначеннями екотуризму, що включають його ключові характеристики: низький вплив на навколишнє середовище, освіта та просвіта туристів, підтримка місцевих громад і збереження природних ресурсів. Варто вивчити основні принципи сталого розвитку в контексті туризму, зокрема інтеграцію економічних, соціальних і екологічних аспектів, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення довгострокової стійкості туристичних територій. Студентам доцільно аналізувати міжнародні стандарти та національні програми екотуризму, порівнювати приклади успішних практик у різних регіонах, а також формувати власні висновки щодо ефективності застосування принципів сталого розвитку у конкретних туристичних проектах.

Для підготовки до питання «Економічні вигоди екотуризму: створення робочих місць, залучення інвестицій та розвиток місцевої економіки» студентам рекомендується провести комплексний аналіз економічних ефектів екотуризму на різних рівнях територіального розвитку. Варто оцінювати, яким чином

екотуризм сприяє створенню робочих місць у сфері обслуговування, транспорту, готельно-ресторанного бізнесу та суміжних галузях, а також формує можливості для розвитку місцевого підприємництва та соціального підприємництва. Не менш важливо дослідити роль інвестицій у розвиток екотуристичної інфраструктури — будівництво еко-готелів, освітніх центрів, екологічних маршрутів — і їхній внесок у економічну стабільність територій. Студентам доцільно використовувати кейс-стаді успішних екотуристичних проєктів, аналізувати статистичні дані та формувати власні пропозиції щодо підвищення економічної ефективності екотуризму, забезпечуючи при цьому баланс між розвитком місцевої економіки та збереженням природних ресурсів.

Для підготовки до питання «Природоохоронні аспекти: збереження біорізноманіття, мінімізація впливу на довкілля та охорона природних ресурсів» студентам рекомендується дослідити основні екологічні принципи, що лежать в основі екотуризму та сталого розвитку, зокрема методи збереження біорізноманіття, підтримки природних екосистем та охорони унікальних природних об'єктів. Варто аналізувати способи мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на довкілля, такі як обмеження потоків відвідувачів, екологічно дружня інфраструктура, застосування технологій з низьким рівнем забруднення та раціональне використання ресурсів. Студентам доцільно розглядати національні та міжнародні практики охорони природи, порівнювати ефективність різних підходів у різних регіонах, а також формувати власні пропозиції щодо інтеграції природоохоронних заходів у туристичні проєкти, щоб забезпечити довгострокову екологічну стійкість територій.

Для підготовки до питання «Стратегії балансування економічних та екологічних цілей: інтегроване планування, управління потоками туристів та сталий розвиток територій» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними підходами до планування екотуризму та управління туристичною діяльністю, які

дозволяють одночасно забезпечувати економічні вигоди та охорону природних ресурсів. Варто дослідити методи інтегрованого планування, що передбачають координацію між органами влади, бізнесом та місцевими громадами, використання зонування територій, оптимізацію маршрутів та регулювання туристичних потоків для мінімізації негативного впливу на екосистеми. Студентам доцільно аналізувати практичні кейси успішних програм сталого розвитку, оцінювати ефективність різних стратегій управління туристичною інфраструктурою та формувати власні пропозиції щодо інтеграції економічних і екологічних цілей, забезпечуючи довгострокову стійкість та конкурентоспроможність туристичних територій.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке екотуризм і які його ключові характеристики відрізняють від традиційного туризму?
2. Які принципи сталого розвитку застосовуються у туристичній діяльності?
3. Як екотуризм впливає на створення робочих місць і розвиток місцевої економіки?
4. Які форми залучення інвестицій забезпечує розвиток екотуризму на територіях?
5. Яким чином екотуризм сприяє збереженню біорізноманіття та охороні природних ресурсів?
6. Які методи мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на довкілля існують?
7. Що таке інтегроване планування туристичних потоків і як воно забезпечує баланс між економічними та екологічними цілями?
8. Які стратегії управління територіями дозволяють поєднувати економічний розвиток та екологічну стійкість у екотуризмі?

Творче завдання:

Оберіть природоохоронну територію або регіон і розробіть проект з розвитку екотуризму, який забезпечує баланс між економічними вигодами та природоохоронними цілями. У роботі необхідно:

1. Охарактеризувати природні ресурси та особливості території, які визначають її туристичну привабливість.
2. Проаналізувати потенційні економічні вигоди від розвитку екотуризму, включно зі створенням робочих місць, залученням інвестицій та підтримкою місцевого бізнесу.
3. Визначити можливі екологічні ризики та шляхи мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на довкілля та біорізноманіття.
4. Розробити пропозиції щодо інтегрованого планування та управління туристичними потоками для сталого розвитку території.

Роботу можна представити у вигляді інтерактивної презентації, інфографіки або короткого дослідницького есе обсягом 2–3 сторінки, із використанням карт, фотографій та прикладів успішних практик.

ТЕМА 10. РЕКРЕАЦІЙНЕ ПЛАНУВАННЯ І ДИЗАЙН ТУРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Мета заняття: сформувати у студентів знання та практичні навички з основ рекреаційного планування і дизайну туристичного середовища, спрямованих на забезпечення його функціональності, естетичної привабливості та відповідності принципам сталого розвитку.

План заняття:

1. Поняття та принципи рекреаційного планування: мета, завдання та ключові етапи.
2. Дизайн туристичного середовища: естетичні, функціональні та екологічні аспекти.
3. Інтеграція природних, культурних та інфраструктурних елементів у рекреаційні простори.
4. Приклади успішних проєктів рекреаційного планування та аналіз їх ефективності.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Під час підготовки до питання «Поняття та принципи рекреаційного планування: мета, завдання та ключові етапи» студентам слід зосередитися на вивченні сутності рекреаційного планування як комплексного процесу організації та розвитку територій з урахуванням потреб відпочивальників, охорони природного та культурного середовища, а також економічної доцільності. Варто розглянути основні цілі цього процесу, зокрема створення комфортних умов для відпочинку, забезпечення доступності туристичних об'єктів та збереження екологічної рівноваги. Необхідно проаналізувати ключові завдання, серед яких: раціональне використання природних і культурних ресурсів, узгодження інтересів місцевих громад та туристів, планування інфраструктури. Окрему увагу слід приділити етапам рекреаційного планування — від аналізу ресурсної бази та оцінки потенціалу території до розробки концепції розвитку, проектування об'єктів та контролю за реалізацією планів. При підготовці до питання важливо використовувати приклади вітчизняних і зарубіжних практик для кращого розуміння застосування принципів рекреаційного планування на практиці.

Під час підготовки до питання «Дизайн туристичного середовища: естетичні, функціональні та екологічні аспекти» студентам слід звернути увагу на комплексний підхід до створення простору, що забезпечує комфорт, привабливість та гармонійне поєднання з природним і культурним оточенням. Необхідно дослідити естетичні аспекти, які включають використання

архітектурних форм, кольорових рішень, озеленення та ландшафтного дизайну для формування позитивних емоцій у відвідувачів. Функціональні аспекти передбачають оптимальне зонування території, зручність пересування, доступність об'єктів для різних груп туристів та ефективне використання інфраструктури. Екологічні аспекти мають забезпечувати мінімальний негативний вплив на довкілля через застосування екологічних матеріалів, енергоефективних технологій, систем утилізації відходів та збереження природних ландшафтів. Варто проаналізувати приклади вдалих дизайнерських рішень у туристичних дестинаціях, що поєднують привабливий зовнішній вигляд, функціональність і сталість, а також врахувати сучасні тенденції у сфері «зеленого» та інноваційного дизайну.

Під час підготовки до питання «Інтеграція природних, культурних та інфраструктурних елементів у рекреаційні простори» студентам слід вивчити принципи гармонійного поєднання природних ландшафтів, культурної спадщини та сучасної туристичної інфраструктури з метою створення цілісного, функціонального та привабливого середовища для відпочинку. Необхідно проаналізувати, як природні елементи (рельєф, водойми, рослинність) можуть зберігатися та підкреслюватися у процесі планування, як культурні об'єкти (історичні пам'ятки, традиційна архітектура, місцеві ремесла) можуть бути інтегровані у туристичну пропозицію без втрати автентичності, та як інфраструктурні рішення (дороги, готелі, рекреаційні майданчики) можуть вписуватися у довкілля, не порушуючи його балансу. Рекомендується вивчати приклади вдалих практик, коли природні й культурні ресурси доповнюють сучасні зручності, створюючи унікальну атмосферу та сприяючи сталому розвитку території.

Під час підготовки до питання «Приклади успішних проєктів рекреаційного планування та аналіз їх ефективності» студентам варто ознайомитися з конкретними кейсами вітчизняних і зарубіжних рекреаційних територій, де було досягнуто гармонійного поєднання природоохоронних, соціокультурних та

економічних цілей. Рекомендується вивчати приклади національних парків, курортних зон, еко-поселень, тематичних парків чи міських зелених просторів, зосереджуючи увагу на їх концепції, планувальних рішеннях, дизайні туристичного середовища, інфраструктурному забезпеченні та інтеграції культурних і природних ресурсів. Важливо оцінити ефективність цих проєктів за показниками відвідуваності, економічної віддачі, рівня задоволеності туристів, впливу на місцеві громади та стан довкілля. Окрему увагу слід приділити інноваційним підходам і технологіям, які дозволили забезпечити сталий розвиток, а також тим урокам, які можуть бути використані для планування майбутніх рекреаційних об'єктів.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке рекреаційне планування та які його основні цілі?
2. Які ключові принципи лежать в основі рекреаційного планування?
3. Які етапи включає процес рекреаційного планування?
4. Які естетичні, функціональні та екологічні вимоги слід враховувати при дизайні туристичного середовища?
5. Як інтегруються природні, культурні та інфраструктурні елементи у рекреаційні простори?
6. Які інноваційні технології можуть бути застосовані для підвищення ефективності рекреаційного планування?
7. Які фактори впливають на успішність реалізації проєктів рекреаційного планування?
8. Наведіть приклади вдалих рекреаційних об'єктів та проаналізуйте їх ефективність.

Творче завдання:

Розробіть детальний проєкт рекреаційного простору (це може бути парк, туристичний комплекс, набережна, гірський еко-маршрут чи тематичний культурний простір), який гармонійно поєднуватиме природні, культурні та інфраструктурні елементи. У проєкті обов'язково опишіть:

1. Концепцію та ідею простору – яку проблему він вирішує або яку унікальну цінність пропонує відвідувачам.
2. Мету і цільову аудиторію – для кого призначений цей простір (місцеві мешканці, туристи певного профілю, сім'ї, молодь, любителі активного відпочинку тощо).
3. Планувальні рішення – розташування основних зон, пішохідних і велосипедних маршрутів, зон відпочинку, культурних та освітніх об'єктів.
4. Естетичні аспекти – стилістичне оформлення, використання кольорів, матеріалів, освітлення, ландшафтного дизайну.
5. Функціональні аспекти – зручність користування, безбар'єрний доступ, логіка руху відвідувачів.
6. Екологічні аспекти – збереження природного середовища, мінімізація шкоди для екосистеми, використання екологічних матеріалів, системи сортування відходів.
7. Інноваційні елементи – інтерактивні зони, VR/AR-екскурсії, “розумне” освітлення, системи моніторингу стану довкілля.
8. Схематичний план або візуалізація – з відображенням усіх ключових зон та елементів інфраструктури, а також коротким поясненням їхнього призначення.

Завдання передбачає поєднання креативності, знань з рекреаційного планування, дизайну та сталого розвитку, а також вміння працювати з візуальними матеріалами.

ТЕМА 11. ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МЕГАПОЛІСІВ

Мета заняття: проаналізувати особливості розвитку туризму і рекреації в умовах урбанізації, визначити основні виклики для мегаполісів та розробити підходи до їх подолання з урахуванням сталого розвитку.

План заняття:

1. Особливості туризму в умовах урбанізації: вивчення специфіки туристичної та рекреаційної діяльності в мегаполісах.
2. Виклики урбанізації для рекреації та туризму: аналіз негативних впливів перенаселеності, забруднення, транспортної проблематики та дефіциту зелених зон.
3. Туристично-рекреаційне планування у містах: розгляд принципів створення та розвитку зон відпочинку, парків, туристичних маршрутів та інфраструктури.
4. Інноваційні стратегії розвитку урбаністичного туризму: дослідження сучасних підходів, технологій та проектів, що підвищують комфорт і привабливість міського середовища для туристів і мешканців.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.

5. Васильчук В. М. Туризмologia. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.

2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).

3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>

4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмologia: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>

5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)

6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>

7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>

8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>
9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>
10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Особливості туризму в умовах урбанізації» передбачають системне ознайомлення студентів із характеристиками мегаполісів та впливом урбанізаційних процесів на туристично-рекреаційну діяльність. Рекомендується проаналізувати особливості попиту на міський туризм, типи рекреаційних зон у великих містах, структуру туристичної інфраструктури та роль транспорту й комунікацій у забезпеченні доступності туристичних об'єктів. Важливо розглянути як позитивні аспекти урбанізації, такі як розвиток культурно-розважальних центрів та інноваційних сервісів, так і негативні чинники — перенаселеність, забруднення, шум та дефіцит зелених зон. Практичне завдання може включати порівняльний аналіз конкретних мегаполісів, що дозволяє студентам сформулювати цілісне уявлення про специфіку туристичної та рекреаційної діяльності в умовах інтенсивної урбанізації.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Виклики урбанізації для рекреації та туризму» передбачають глибокий аналіз негативних наслідків швидкого росту міст для туристично-рекреаційної сфери. Студентам слід вивчити проблеми перенаселеності, яка призводить до перевантаження інфраструктури, транспортні затори та складнощі з доступом до туристичних об'єктів, а також екологічні виклики, зокрема

забруднення повітря, шумове навантаження та дефіцит зелених зон. Рекомендується звернути увагу на соціально-економічні наслідки цих факторів для якості відпочинку мешканців і туристів, а також розглянути конкретні приклади міст, де подібні проблеми вплинули на розвиток туризму. Такий аналіз допоможе студентам сформулювати комплексне бачення викликів урбанізації та їхнього впливу на туристично-рекреаційну діяльність.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Туристично-рекреаційне планування у містах» передбачають ознайомлення студентів із ключовими принципами організації та розвитку міських зон відпочинку, парків, туристичних маршрутів та інфраструктури. Рекомендується вивчити методи зонування територій для різних типів рекреаційної діяльності, підходи до інтеграції природних і культурних об'єктів у туристичні маршрути, а також роль сучасних технологій у підвищенні доступності та комфортності міського відпочинку. Важливо звернути увагу на поєднання екологічних, соціальних і економічних аспектів при плануванні, а також на приклади успішних проектів, які демонструють ефективне використання міського простору для туризму та рекреації. Це дозволить студентам сформулювати практичні навички оцінки та проектування туристично-рекреаційних зон у умовах урбанізації.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Інноваційні стратегії розвитку урбаністичного туризму» передбачають ознайомлення студентів із сучасними підходами та технологіями, які підвищують привабливість і комфорт міського середовища для туристів і мешканців. Рекомендується дослідити інноваційні проекти, такі як цифрові гіді, інтерактивні маршрути, розумні транспортні системи, зелені та мультимедійні зони відпочинку, а також концепції сталого та розумного міського туризму. Студентам слід проаналізувати приклади успішних урбаністичних рішень у різних мегаполісах, оцінити їхню ефективність та вплив на якість туристичної та рекреаційної діяльності, а також визначити можливості адаптації подібних

стратегій у локальних умовах. Такий підхід сприяє формуванню навичок критичного аналізу та планування інноваційних туристично-рекреаційних проектів у містах.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості характеризують туризм і рекреацію в умовах урбанізації?
2. Які основні виклики створює урбанізація для туристично-рекреаційної діяльності в мегаполісах?
3. Як перенаселеність міста впливає на доступність та якість туристичних послуг?
4. Яким чином забруднення повітря та шумове навантаження впливають на рекреаційні зони та туристичні маршрути?
5. Які проблеми транспортної інфраструктури є критичними для розвитку міського туризму?
6. Які принципи планування міських зон відпочинку та туристичних маршрутів допомагають мінімізувати негативний вплив урбанізації?
7. Які сучасні інноваційні стратегії та технології використовуються для підвищення привабливості урбаністичного туризму?
8. Наведіть приклади успішних проектів або рішень, які покращують комфорт і доступність туристично-рекреаційних об'єктів у мегаполісах.

Творче завдання:

Уявіть, що ви стали міським туристичним консультантом для великого мегаполіса, який стикається з проблемами перенаселеності, забруднення повітря та дефіциту зелених зон. Розробіть пропозицію щодо покращення туристично-рекреаційного середовища міста.

Вимоги до роботи:

1. Опишіть ключові виклики урбанізації, які впливають на туризм та рекреацію у вашому місті.

2. Запропонуйте конкретні рішення або стратегії (створення парків, інноваційні маршрути, цифрові сервіси, інтеграція культурних об'єктів тощо).
3. Вкажіть очікувані результати для туристів і місцевих мешканців.
4. За бажанням, можна проілюструвати ідею схемою, картою або коротким візуальним проєктом.

Мета завдання: розвинути вміння аналізувати урбаністичні виклики, генерувати практичні та інноваційні рішення для туристично-рекреаційного розвитку міських просторів, а також формувати критичне мислення щодо взаємозв'язку урбанізації та туризму.

Якщо хочеш, можу зробити ще коротку версію завдання у формі 2–3 речень, яку легко давати студентам на занятті. Хочеш, щоб я так зробила?

ТЕМА 12. ІННОВАЦІЇ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ІНДУСТРІЇ: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МАРКЕТИНГ.

Мета заняття: сформувати у студентів розуміння сучасних інновацій у туристично-рекреаційній індустрії, зокрема цифрових технологій і маркетингових інструментів, та навчити їх оцінювати їхній вплив на розвиток туризму.

План заняття:

1. Сучасні інновації у туристично-рекреаційній індустрії: ознайомлення з основними тенденціями, технологічними новаціями та цифровими сервісами, що змінюють туризм.
2. Цифрові технології у туризмі: розгляд платформ онлайн-бронювання, мобільних додатків, віртуальної та доповненої реальності, інтелектуальних систем обслуговування туристів.
3. Маркетингові інструменти та стратегії: вивчення сучасних підходів до просування туристичних продуктів, використання соціальних мереж, таргетованої реклами, контент-маркетингу та персоналізації послуг.
4. Аналіз ефективності та перспектив розвитку: оцінка впливу інновацій та цифрового маркетингу на привабливість туристичних об'єктів, конкурентоспроможність компаній та розвиток індустрії в цілому.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.

4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.

5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.

2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).

3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>

4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>

5. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України.URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)

6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>

7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму.

Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>

8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Сучасні інновації у туристично-рекреаційній індустрії» передбачають детальне ознайомлення студентів із ключовими тенденціями розвитку галузі та новітніми технологічними рішеннями, що трансформують туристичну діяльність. Рекомендується вивчити цифрові сервіси, які полегшують планування та бронювання подорожей, впровадження автоматизованих систем обслуговування, використання віртуальної та доповненої реальності для презентації туристичних об'єктів, а також інтеграцію інтелектуальних платформ для аналізу туристичного попиту. Студентам слід звернути увагу на практичні приклади інноваційних проектів у різних країнах, оцінити їхній вплив на підвищення комфорту, ефективності та конкурентоспроможності туристичних послуг. Такий підхід дозволяє сформувати уявлення про сучасні зміни в індустрії, вміння аналізувати їхні переваги та ризики, а також готуватися до впровадження інновацій у власній професійній діяльності.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Цифрові технології у туризмі» передбачають системне вивчення сучасних інструментів, що підвищують ефективність туристично-

рекреаційної діяльності та покращують досвід мандрівників. Студентам рекомендується ознайомитися з платформами онлайн-бронювання та мобільними додатками, що спрощують планування подорожей, забезпечують доступ до інформації про туристичні об'єкти та дозволяють здійснювати резервування послуг у режимі реального часу. Важливо проаналізувати застосування віртуальної та доповненої реальності для презентації культурних, історичних та природних пам'яток, а також розглянути інтелектуальні системи обслуговування, які використовують аналітику даних, чат-боти та персоналізовані рекомендації для туристів. Практичне ознайомлення з цими технологіями допомагає студентам зрозуміти їхній вплив на підвищення комфорту, доступності та конкурентоспроможності туристичних продуктів, а також формувати навички оцінки та впровадження цифрових інновацій у професійній діяльності.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Маркетингові інструменти та стратегії» передбачають детальне ознайомлення студентів із сучасними методами просування туристичних продуктів та послуг у цифровому середовищі. Студентам рекомендується вивчити роль соціальних мереж як каналу комунікації з потенційними туристами, ефективність таргетованої реклами для сегментації аудиторії та підвищення конверсії, а також значення контент-маркетингу у формуванні привабливого іміджу туристичних об'єктів і компаній. Важливо проаналізувати підходи до персоналізації послуг та створення індивідуалізованих пропозицій, які підвищують задоволення туристів і стимулюють повторні відвідування. Практичне вивчення кейсів успішних маркетингових стратегій дозволяє студентам розвивати критичне мислення, оцінювати ефективність різних інструментів і формувати навички розробки сучасних маркетингових рішень у туристично-рекреаційній індустрії.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Аналіз ефективності та перспектив розвитку» передбачають комплексне оцінювання впливу інноваційних технологій та цифрового

маркетингу на туристично-рекреаційну індустрію. Студентам рекомендується вивчити методи оцінки ефективності впроваджених цифрових рішень, таких як онлайн-платформи бронювання, мобільні додатки, віртуальна та доповнена реальність, а також маркетингових інструментів, включно із соціальними мережами, контент-маркетингом і персоналізованими пропозиціями. Важливо проаналізувати, як ці інновації впливають на привабливість туристичних об'єктів, конкурентоспроможність туристичних компаній та загальний розвиток галузі, а також визначити потенційні перспективи та ризики їхнього впровадження. Практичне застосування таких знань дозволяє студентам формувати навички стратегічного планування, критичної оцінки інновацій та розробки рекомендацій щодо оптимізації туристично-рекреаційної діяльності в умовах цифровізації.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні інноваційні тенденції зараз спостерігаються у туристично-рекреаційній індустрії?
2. Яку роль відіграють цифрові технології у сучасному туризмі та рекреації?
3. Які переваги та можливості надають платформи онлайн-бронювання та мобільні додатки для туристів і компаній?
4. Як використовуються віртуальна та доповнена реальність для підвищення привабливості туристичних об'єктів?
5. Які інтелектуальні системи обслуговування туристів застосовуються у сучасних туристичних компаніях?
6. Які сучасні маркетингові інструменти найбільш ефективні для просування туристичних продуктів у цифровому середовищі?
7. Як персоналізація послуг і контент-маркетинг впливають на задоволення туристів та конкурентоспроможність компаній?
8. Яким чином оцінюється ефективність інновацій і цифрового маркетингу у розвитку туристично-рекреаційної індустрії та формуванні стратегії компаній?

Творче завдання:

Уявіть, що ви консультуєте туристичну компанію або рекреаційний центр, який прагне підвищити привабливість своїх послуг за допомогою інновацій та цифрових технологій. Розробіть пропозицію щодо впровадження нових цифрових рішень і маркетингових стратегій для залучення більшої кількості туристів.

Вимоги до роботи:

1. Опишіть сучасні цифрові технології, які можна інтегрувати у діяльність компанії (мобільні додатки, онлайн-бронювання, VR/AR, інтелектуальні сервіси).
2. Запропонуйте маркетингові інструменти та стратегії для просування туристичного продукту (соціальні мережі, контент-маркетинг, персоналізовані пропозиції).
3. Вкажіть очікуваний ефект для туристів і конкурентоспроможність компанії.
4. За бажанням, ілюструйте ідею схемами, інфографікою або коротким візуальним проєктом.

Мета завдання: розвинути у студентів навички аналізу інноваційних рішень, застосування цифрових технологій у туристично-рекреаційній індустрії, критичного мислення та розробки маркетингових стратегій для реальних умов.

ТЕМА 13. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ.

Мета заняття: сформувати у студентів розуміння психологічних чинників, що визначають мотивацію та поведінку споживачів у сфері туризму, та навчити їх застосовувати ці знання для аналізу й прогнозування туристичного попиту.

План заняття:

1. Психологічні чинники туристичної мотивації: потреби, інтереси та цінності, що спонукають людей до подорожей.
2. Емоційні та соціальні аспекти туристичної поведінки: роль емоцій, міжособистісних відносин та групової динаміки у виборі турів.
3. Моделі поведінки споживачів у туризмі: особливості прийняття рішень, вплив особистого досвіду та культурного середовища.
4. Фактори, що впливають на вибір туристичного продукту: ціна, якість, інформаційна доступність, імідж дестинації та психологічні бар'єри.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Психологічні чинники туристичної мотивації» передбачають зосередження уваги студентів на вивченні потреб, інтересів та цінностей, які визначають рішення людей здійснювати подорожі. Рекомендується проаналізувати базові рівні потреб за пірамідою Маслоу (фізіологічні, соціальні, потреби у визнанні та самореалізації) та розглянути, як вони проявляються у сфері туризму: від бажання відпочити й оздоровитися до прагнення нових вражень, культурного розвитку чи статусного підтвердження. Важливо дослідити роль інтересів (пізнавальних, спортивних, культурних, екологічних) у формуванні туристичних мотивів, а також значення індивідуальних і суспільних цінностей, що впливають на вибір DESTINATION і видів туризму. Студентам рекомендується проаналізувати приклади різних груп туристів і визначити, які саме психологічні чинники найбільше впливають на їхню мотивацію, що дозволить сформулювати практичне розуміння особливостей поведінки споживачів у сфері туризму.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Емоційні та соціальні аспекти туристичної поведінки» передбачають вивчення ролі емоцій, міжособистісних відносин та групової динаміки у процесі вибору туристичних подорожей. Студентам слід звернути увагу на те, що емоційні переживання – очікування нових вражень, прагнення до відпочинку, відчуття безпеки чи, навпаки, пошук адреналіну – значною мірою визначають мотивацію туриста. Важливим є й соціальний контекст: рішення про подорож часто

залежить від сімейних традицій, порад друзів, престижності вибору або бажання належати до певної соціальної групи. Групова динаміка проявляється у тому, що поведінка туристів у колективних турах може формуватися під впливом спільних інтересів, лідерів групи чи культурних норм. Рекомендується проаналізувати практичні приклади того, як емоційні фактори та соціальні зв'язки впливають на вибір маршруту, тривалості відпочинку й типу туризму, що допоможе глибше зрозуміти психологію споживачів у туристичній сфері.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Моделі поведінки споживачів у туризмі» передбачають ознайомлення студентів із ключовими підходами до аналізу процесу прийняття рішень туристами та факторами, що на нього впливають. Рекомендується розглянути основні етапи цього процесу: усвідомлення потреби у відпочинку чи нових враженнях, пошук інформації, оцінка альтернатив, здійснення вибору та післятуристична поведінка (задоволення або розчарування, що впливають на повторний вибір). Важливим є розуміння ролі особистого досвіду: попередні подорожі формують очікування, рівень довіри до туристичних компаній та готовність до ризику. Не менш значущим є культурне середовище, яке визначає стиль відпочинку, уподобання, ставлення до сервісу й навіть типи бажаних дестинацій. Студентам варто звернути увагу на різноманітність моделей поведінки – від раціональних до емоційно-імпульсивних – та навчитися аналізувати, як поєднання індивідуальних і культурних факторів формує специфіку туристичних рішень.

Методичні рекомендації до підготовки до питання «Фактори, що впливають на вибір туристичного продукту» передбачають комплексне вивчення економічних, інформаційних та психологічних чинників, які визначають рішення споживачів. Студентам варто звернути увагу на роль ціни як одного з ключових критеріїв, що визначає доступність і привабливість продукту, а також на важливість співвідношення «ціна – якість», яке формує

відчуття цінності подорожі. Не менш значущим є фактор інформаційної доступності: сучасні туристи орієнтуються на відгуки, рейтинги, онлайн-рекомендації та цифровий маркетинг, що значною мірою впливають на довіру до продукту. Імідж дестинації виступає потужним мотиваційним чинником, адже позитивна репутація місця, сформована через медіа та соціальні мережі, підсилює бажання відвідати його. Водночас необхідно враховувати й психологічні бар'єри, пов'язані з мовними труднощами, культурними відмінностями, страхом подорожувати самотійно чи недовірою до нових сервісів, які можуть стати вирішальними при прийнятті рішення. Таким чином, студентам рекомендується аналізувати вибір туристичного продукту як результат поєднання об'єктивних характеристик та суб'єктивних установок туриста.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні психологічні потреби спонукають людину до подорожей?
2. У чому полягає різниця між інтересами та цінностями туриста у формуванні його мотивації?
3. Яку роль відіграють емоції у виборі туристичного продукту?
4. Як міжособистісні відносини (сім'я, друзі, колектив) впливають на рішення про подорож?
5. Які моделі поведінки споживачів у туризмі виділяють сучасні дослідники?
6. Як особистий досвід подорожей формує подальші споживчі уподобання?
7. Які соціально-культурні чинники впливають на поведінку туристів у різних країнах?
8. Які психологічні бар'єри можуть заважати людині прийняти рішення про подорож і як їх можна подолати?

Творче завдання:

Уявіть себе маркетологами туристичної компанії, яка планує новий тур для молодіжної аудиторії (18–25 років) або для сімей із дітьми (на вибір).

- Проаналізуйте, які психологічні потреби, інтереси та цінності найбільше впливатимуть на мотивацію цих туристів.
- Визначте ключові емоції та соціальні фактори, які можуть вплинути на їхній вибір (почуття безпеки, престижність, бажання пригод, відпочинок із близькими тощо).
- Розробіть короткий опис туру (3–4 речення), у якому зробіть акцент саме на цих мотиваційних і психологічних чинниках.
- Поясніть, чому саме такий підхід зробить тур привабливим для обраної групи споживачів.

ТЕМА 14. КРИЗОВІ ЯВИЩА У СВІТОВОМУ ТУРИЗМІ: ДОСВІД ПОДОЛАННЯ І АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ.

Мета завдання: сформувати у студентів розуміння причин та наслідків кризових явищ у світовому туризмі, а також навчити аналізувати досвід подолання та розробляти ефективні адаптаційні стратегії для стійкого розвитку галузі.

План заняття:

1. Поняття та класифікація кризових явищ у світовому туризмі – типи криз, їхні масштаби та вплив на туристичну індустрію.
2. Аналіз історичних і сучасних криз – пандемії, економічні спади, природні катастрофи, геополітичні конфлікти та їхні наслідки для туристичних ринків і компаній.
3. Досвід подолання криз – приклади стратегій адаптації туристичних компаній та держав, інноваційні підходи та розвиток нових сегментів туризму.
4. Адаптаційні стратегії у сучасному туризмі – комплексні заходи для підвищення стійкості туристичної індустрії та прогнозування можливих криз у майбутньому.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.
2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>
5. Опря Б. О. Туризмologia в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмologia і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>
7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмologia як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до вивчення питання «Поняття та класифікація кризових явищ у світовому туризмі – типи криз, їхні масштаби та вплив на туристичну індустрію» студентам рекомендується ознайомитися з теоретичними визначеннями кризових явищ у туризмі, вивчити основні підходи до їх класифікації за типами (економічні, політичні, соціальні, природні, техногенні) та за масштабом дії (локальні, регіональні, глобальні). Важливо проаналізувати вплив різних криз на туристичні ринки, інфраструктуру та поведінку споживачів, оцінити короткострокові та довгострокові наслідки для туристичних компаній і країн. Рекомендується також ознайомитися з конкретними прикладами історичних і сучасних кризових ситуацій у світі туризму, звертаючи увагу на закономірності виникнення криз, їхні причини та способи мінімізації негативних наслідків. При підготовці до заняття корисно використовувати інтерактивні методи аналізу, такі як порівняльний аналіз кейсів, обговорення групових сценаріїв та створення схем взаємозв'язку типів криз і масштабів їхнього впливу, що дозволяє глибше зрозуміти складність і багатовимірність кризових процесів у туристичній індустрії.

Для підготовки до вивчення питання «Аналіз історичних і сучасних криз – пандемії, економічні спади, природні катастрофи, геополітичні конфлікти та їхні наслідки для туристичних ринків і компаній» студентам слід ретельно ознайомитися з конкретними прикладами кризових явищ у світовому туризмі, починаючи від історичних подій, таких як економічні кризи та регіональні

конфлікти, до сучасних викликів, включаючи пандемії та стихійні лиха. Важливо проаналізувати масштаби їхнього впливу на туристичні ринки, зміну попиту, поведінку туристів та стратегії діяльності туристичних компаній у період кризи. Рекомендується використовувати порівняльний аналіз для виявлення закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків та особливостей відновлення туристичної індустрії після кризових ситуацій. При підготовці корисно звертати увагу на статистичні дані, звіти міжнародних організацій та конкретні кейси компаній, що дозволяють оцінити ефективність застосованих стратегій адаптації та підвищити розуміння того, як різні типи криз впливають на економіку, інфраструктуру і репутацію туристичних дестинацій.

Для підготовки до вивчення питання «Досвід подолання криз – приклади стратегій адаптації туристичних компаній та держав, інноваційні підходи та розвиток нових сегментів туризму» студентам рекомендується ознайомитися з різноманітними практиками реагування на кризові явища в туристичній індустрії, звертаючи увагу на ефективні стратегії, застосовані як окремими компаніями, так і на державному рівні. Важливо вивчити приклади інноваційних рішень, таких як цифровізація послуг, впровадження безпечних туристичних продуктів, розвиток нових нішових сегментів (екотуризм, медичний туризм, локальні подорожі), а також заходи щодо збереження репутації та фінансової стабільності. Студентам слід аналізувати кейси успішної адаптації, визначати ключові фактори ефективності стратегій, порівнювати підходи різних країн та компаній і оцінювати, як ці методи сприяють швидшому відновленню туристичних ринків та формуванню стійкої бізнес-моделі в умовах непередбачуваних змін. Рекомендується також використовувати інтерактивні методи, такі як обговорення групових сценаріїв та складання схем стратегій адаптації, що сприяє глибшому розумінню практичного застосування теоретичних знань.

Для підготовки до вивчення питання «Адаптаційні стратегії у сучасному туризмі – комплексні заходи для підвищення стійкості

туристичної індустрії та прогнозування можливих криз у майбутньому» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними підходами до підвищення гнучкості та стійкості туристичних систем, включно з інтеграцією кризового менеджменту, цифрових технологій, диверсифікації туристичних продуктів та розвитку локальних і нішових сегментів ринку. Важливо вивчити заходи щодо раннього прогнозування кризових явищ, аналіз ризиків та побудови моделей адаптації для компаній і DESTINATION, що дозволяє мінімізувати негативні наслідки та швидко відновлювати діяльність після криз. Рекомендується досліджувати приклади успішного застосування комплексних стратегій на міжнародному та національному рівнях, аналізувати їх ефективність та можливість масштабування. При підготовці до заняття корисно використовувати методи порівняльного аналізу, кейс-стаді та дискусії, що сприяють формуванню у студентів уміння прогнозувати кризові сценарії, розробляти превентивні заходи та оцінювати комплексний вплив адаптаційних стратегій на розвиток туристичної індустрії.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під кризовими явищами у світовому туризмі і які основні ознаки кризових ситуацій?
2. Які типи кризових явищ у туризмі виділяють за природою виникнення та масштабом впливу?
3. Як пандемії впливали на туристичну індустрію в різні періоди історії?
4. Які економічні та геополітичні кризи мали значний вплив на світовий туризм і чому?
5. Які наслідки кризових явищ для туристичних компаній і туристичних ринків є найбільш поширеними?
6. Які стратегії адаптації та подолання криз застосовувалися туристичними компаніями та державами?
7. Яку роль відіграють інноваційні підходи та розвиток нових сегментів туризму у подоланні кризових явищ?

8. Які комплексні адаптаційні заходи допомагають підвищити стійкість туристичної індустрії та прогнозувати можливі кризи у майбутньому?

Творче завдання:

Уявіть, що ви є консультантом туристичної компанії або державного туристичного офісу, і на ринку туризму виникла нова кризова ситуація (наприклад, пандемія, економічний спад, природна катастрофа або геополітичний конфлікт). Розробіть комплексну стратегію адаптації та подолання кризи, яка включатиме:

1. Оцінку впливу кризи на туристичний ринок та компанію.
2. Пропозиції щодо змін у туристичних продуктах та послугах.
3. Інноваційні рішення для підтримки попиту та залучення клієнтів.
4. Заходи щодо підвищення стійкості компанії чи дестинації у майбутньому.

Після розробки стратегії підготуйте коротку презентацію або звіт (1–2 сторінки), у якій аргументуйте свої рішення, обґрунтовуйте вибір адаптаційних заходів і демонструєте очікувані результати.

ТЕМА 15. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЛОГІЇ ТА РЕКРЕОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ.

Мета заняття: ознайомити студентів з сучасними освітніми трендами у підготовці фахівців з туризмології та рекреології та формувати розуміння необхідних компетенцій для успішної професійної діяльності у туристичній індустрії.

План заняття:

1. Огляд сучасних освітніх трендів – ключові тенденції у сфері підготовки фахівців туристичної та рекреаційної індустрії.
2. Компетенційний підхід у підготовці фахівців – професійні, соціальні та цифрові компетенції, необхідні для сучасного фахівця.
3. Інноваційні освітні технології – дистанційне навчання, інтерактивні методи, симуляції та віртуальні тури.
4. Міждисциплінарний підхід – інтеграція знань з економіки, менеджменту, екології та культури у підготовку туристологів і рекреологів.
5. Практична підготовка та стажування – важливість практичних навичок, кейс-стаді, проектних робіт і стажувань у реальних умовах туристичного ринку.
6. Аналіз перспектив розвитку освітніх програм – прогнозування потреб ринку праці, адаптація навчальних програм до сучасних викликів та інноваційних трендів у туризмі та рекреації.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
2. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
3. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.

4. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.

5. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

Додаткова:

1. Брич В.Я., Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 201 с.

2. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).

3. Опря Б.О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39 URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>

4. Опря Б. О. Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-133>

5. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України.URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)

6. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.186>

7. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму.

Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>

8. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

9. Павлюк С. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-169>

10. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28>

Методичні рекомендації для підготовки до заняття:

Для підготовки до вивчення питання «Огляд сучасних освітніх трендів – ключові тенденції у сфері підготовки фахівців туристичної та рекреаційної індустрії» студентам рекомендується проаналізувати сучасні тенденції розвитку освітніх програм у туризмі та рекреації, звертаючи увагу на інтеграцію цифрових технологій, дистанційного та змішаного навчання, а також використання інтерактивних методів підготовки фахівців. Важливо вивчити підходи до формування компетенцій майбутніх спеціалістів, які відповідають потребам глобального ринку праці, включно з професійними, соціальними та інноваційними навичками. Рекомендується ознайомитися з прикладами міжнародних освітніх програм та проєктів, оцінити їхню ефективність та адаптованість до локальних умов. Для глибшого розуміння теми корисно порівнювати традиційні та сучасні моделі підготовки фахівців, виділяти ключові напрямки розвитку освіти в туризмі та рекреації та аналізувати, як сучасні тренди впливають на якість підготовки конкурентоспроможних спеціалістів.

Для підготовки до вивчення питання «Компетенційний підхід у підготовці фахівців – професійні, соціальні та цифрові компетенції, необхідні для сучасного фахівця» студентам

рекомендується ознайомитися з теоретичними основами компетенційного підходу та його значенням у сучасній освіті туризмологів і рекреологів. Важливо дослідити три основні групи компетенцій: професійні (професійні знання, навички та вміння, необхідні для виконання професійних завдань у туристичній індустрії), соціальні (комунікативні навички, робота в команді, лідерські якості) та цифрові (володіння сучасними інформаційними та технологічними інструментами для організації туризму, онлайн-сервісів та маркетингу). Рекомендується аналізувати приклади формування цих компетенцій у навчальних програмах, порівнювати різні підходи до оцінки їх ефективності та розглянути методи інтеграції практичних навичок через кейс-стаді, проєктну діяльність та стажування, що дозволяє формувати комплексні, готові до реальної професійної діяльності фахівецькі компетенції.

Для підготовки до вивчення питання «Інноваційні освітні технології – дистанційне навчання, інтерактивні методи, симуляції та віртуальні тури» студентам рекомендується ознайомитися з сучасними технологічними підходами у навчанні фахівців з туризмології та рекреології, зокрема дистанційними та змішаними форматами навчання, що забезпечують гнучкість і доступність освітнього процесу. Важливо дослідити інтерактивні методи, такі як дискусії, групові проєкти, кейс-стаді, а також використання симуляційних програм і віртуальних турів для відпрацювання практичних навичок у безпечному навчальному середовищі. Рекомендується аналізувати приклади впровадження таких технологій у навчальні програми, оцінювати їхню ефективність для формування професійних та цифрових компетенцій студентів, а також розглядати методи інтеграції інноваційних технологій у практичну підготовку, що дозволяє підвищити якість освіти та адаптувати студентів до сучасних вимог туристичної індустрії.

Для підготовки до вивчення питання «Міждисциплінарний підхід – інтеграція знань з економіки, менеджменту, екології та культури у підготовку туристологів і рекреологів» студентам рекомендується ознайомитися з принципами міждисциплінарної

освіти та її значенням для формування всебічно підготовлених фахівців у туристичній та рекреаційній галузі. Важливо дослідити, як інтеграція знань з суміжних дисциплін, таких як економіка, менеджмент, екологія, культурологія та соціальні науки, сприяє розвитку аналітичних, організаційних і комунікативних компетенцій студентів. Рекомендується аналізувати приклади навчальних програм, у яких міждисциплінарний підхід реалізовано через проєктну діяльність, кейс-стаді, міжпредметні модулі та дослідження, що дозволяє студентам комплексно оцінювати туристичні процеси, розробляти ефективні рішення та адаптуватися до багатовимірних викликів сучасної туристичної індустрії.

Для підготовки до вивчення питання «Практична підготовка та стажування – важливість практичних навичок, кейс-стаді, проєктних робіт і стажувань у реальних умовах туристичного ринку» студентам рекомендується усвідомити значення практичного досвіду для формування професійних компетенцій у сфері туризму та рекреації. Важливо вивчати кейс-стаді та брати участь у проєктних роботах, що моделюють реальні ситуації та проблеми туристичного бізнесу, а також проходити стажування у компаніях і організаціях, які працюють у туристичній індустрії. Рекомендується аналізувати результати практичних занять та стажувань, порівнювати теоретичні знання з реальною професійною діяльністю, формувати навички прийняття рішень, організаційної роботи та взаємодії з клієнтами. Такий підхід дозволяє студентам закріплювати компетенції, розвивати критичне мислення та готуватися до успішної кар'єри у туристичному секторі.

Для підготовки до вивчення питання «Аналіз перспектив розвитку освітніх програм – прогнозування потреб ринку праці, адаптація навчальних програм до сучасних викликів та інноваційних трендів у туризмі та рекреації» студентам рекомендується ознайомитися з методами аналізу ринку праці та сучасними тенденціями розвитку туристичної та рекреаційної індустрії. Важливо досліджувати, як зміни в економіці, технологіях,

споживчій поведінці та глобальних викликах впливають на формування компетенцій майбутніх фахівців, та оцінювати необхідність адаптації навчальних програм під ці потреби. Рекомендується аналізувати приклади сучасних освітніх програм, порівнювати їх із вимогами ринку, виділяти інноваційні підходи та інтеграцію новітніх технологій, а також розглядати можливості впровадження міждисциплінарних модулів та практичної підготовки. Такий підхід дозволяє студентам зрозуміти, як забезпечити актуальність і конкурентоспроможність освітніх програм у підготовці фахівців з туризмології та рекреології.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під сучасними освітніми трендами у підготовці фахівців з туризмології та рекреології?
2. Які ключові професійні, соціальні та цифрові компетенції повинні формуватися у сучасного туристолога або рекреолога?
3. Яким чином компетенційний підхід впливає на якість підготовки фахівців?
4. Які інноваційні освітні технології використовуються у навчанні туристологів та рекреологів, і яку роль вони відіграють?
5. Як міждисциплінарний підхід сприяє розвитку професійних компетенцій студентів?
6. Чому практична підготовка, кейс-стаді, проектні роботи та стажування важливі для формування фахівця?
7. Які сучасні методи прогнозування потреб ринку праці використовуються для адаптації навчальних програм у сфері туризму та рекреації?
8. Як сучасні освітні тренди впливають на конкурентоспроможність і готовність фахівців до професійної діяльності у туристичній індустрії?

Творче завдання:

Уявіть, що ви є членом команди розробників навчальної програми для майбутніх туристологів або рекреологів. Ваше завдання –

створити концепцію сучасної освітньої програми, яка відповідає актуальним трендам та потребам ринку праці. Програма повинна включати:

1. Визначення ключових компетенцій, які повинні отримати студенти (професійні, соціальні, цифрові).
2. Пропозиції щодо інноваційних освітніх технологій та інтерактивних методів навчання.
3. Інтеграцію міждисциплінарних модулів та практичної підготовки (кейси, стажування, проєктні роботи).
4. Механізми оцінки ефективності програми та адаптації до змін на ринку праці.

Після розробки концепції підготуйте коротку презентацію або письмовий звіт (1–2 сторінки), у якому обґрунтуйте вибір компетенцій, методів навчання та підходів до практичної підготовки, демонструючи їхню актуальність та інноваційність.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Самостійна робота студентів є важливою складовою процесу засвоєння навчального матеріалу. Вона передбачає розвиток здатності студентів самостійно обирати та аналізувати необхідну літературу для підготовки до практичних занять, визначати ключові аспекти теми, формулювати власні обґрунтовані висновки, систематизувати та оцінювати документи й джерела інформації. Крім того, самостійна діяльність включає активну участь під час лекцій, зокрема конспектування, доповнення та уточнення матеріалу шляхом самостійного пошуку додаткових джерел. До важливих елементів самостійної роботи належать написання рефератів, контрольних робіт та опрацювання питань, передбачених програмою для самостійного вивчення, а також робота з науковою літературою, зокрема монографіями та статтями.

Самостійна робота сприяє не лише глибокому засвоєнню навчального матеріалу, але й формує у студентів навички організованої, систематичної та цілеспрямованої діяльності, готуючи їх до подальшої наукової роботи. Вона дисциплінує, допомагає розвивати відповідальність і здатність самостійно обирати методи навчання та підходи до вирішення академічних завдань.

Для досягнення високих результатів самостійна робота потребує регулярного контролю з боку викладача. Ефективність процесу забезпечується не лише перевіркою виконаних завдань, а й наданням зворотного зв'язку та рекомендацій для вдосконалення. Студентам рекомендується з початку навчання розробити чіткий план виконання самостійної роботи та дотримуватися його протягом усього семестру, а у разі виникнення труднощів або запитань звертатися до викладача за консультаціями.

Однією з основних форм контролю самостійної роботи є співбесіда, яка дозволяє оцінити рівень засвоєння матеріалу та надати студентам рекомендації для подальшого навчання.

ТЕМИ І ПИТАННЯ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

№ п/п	Теми і питання, що розглядаються	К-ть годин	Форми контролю
1.	Туризмологія як наука: предмет, об'єкт, завдання та місце в системі наукових дисциплін. 1. Що таке туризмологія і як визначають її предмет та об'єкт дослідження? 2. Які основні завдання туризмології як науки? 3. Як туризмологія взаємодіє з іншими науковими дисциплінами (економіка, соціологія, географія, екологія тощо)? 4. Яке місце туризмології в системі сучасних наукових знань і чим вона відрізняється від суміжних дисциплін? 5. Які методи дослідження використовуються в туризмології для вивчення туристичних процесів? 6. Як знання з туризмології можуть застосовуватися на практиці для розвитку туристичної індустрії та рекреації?	4	співбесіда
2.	Еволюція рекреаційної діяльності: від античних курортів до сучасних туристичних практик. 1. Які фактори впливали на формування перших курортів у давньому світі, і чим вони відрізнялися від сучасних туристичних комплексів? 2. Чи можна вважати розвиток рекреаційної діяльності в античності попередником сучасного масового туризму? 3. Як зміни в суспільстві та економіці впливали на еволюцію рекреаційної	4	співбесіда

	діяльності протягом історії? 4. Наскільки сучасні туристичні практики зберігають традиції давніх курортів і які аспекти були повністю трансформовані? 5. Які уроки з історії розвитку рекреаційної діяльності можна застосувати для сталого розвитку сучасного туризму? 6. Як глобалізація та технологічний прогрес змінили сучасні підходи до організації рекреаційної діяльності порівняно з історичними моделями?		
3.	Сучасні підходи в туризмології: роль рекреації у формуванні туристичних продуктів та сервісів. 1. Наскільки важливо враховувати рекреаційні потреби туристів при розробці сучасних туристичних продуктів? 2. Які інноваційні підходи у рекреації найбільше впливають на конкурентоспроможність туристичних послуг? 3. Чи повинна рекреаційна складова переважати над культурною або розважальною при формуванні туристичного продукту? 4. Як зміна стилю життя та поведінки сучасних туристів впливає на дизайн рекреаційних послуг? 5. Наскільки взаємопов'язані рекреаційні ресурси та розвиток туристичної інфраструктури у створенні комплексного туристичного продукту? 6. Яким чином туризмологічні дослідження допомагають удосконалювати сервіси та пропозиції для різних груп туристів?	6	співбесіда

4.	Туризмологія в епоху глобальних викликів: інноваційні методи дослідження туристичних процесів. 1. Які глобальні виклики сьогодні найбільше впливають на туристичну індустрію, і як вони змінюють підходи до туризмологічних досліджень? 2. Наскільки ефективними є сучасні цифрові методи збору та аналізу туристичних даних у порівнянні з традиційними? 3. Яку роль відіграють соціальні мережі та онлайн-платформи у вивченні поведінки туристів? 4. Чи можуть інноваційні методи дослідження допомогти передбачати кризові ситуації у туризмі та адаптувати стратегії компаній? 5. Які етичні питання виникають при використанні сучасних технологій для дослідження туристичних процесів? 6. Як міждисциплінарний підхід може підвищити ефективність інноваційних методів у туризмології?	6	співбесіда
5.	Синтез міжнародного туризму та туризмології: нові горизонти міждисциплінарних досліджень 1. Як міжнародний туризм впливає на розвиток туризмологічних досліджень і навпаки? 2. Які міждисциплінарні підходи найбільш ефективні для вивчення глобальних туристичних процесів? 3. Наскільки важливо інтегрувати економічні, соціокультурні та екологічні аспекти у сучасні туризмологічні дослідження? 4. Чи можуть міжнародні порівняльні дослідження допомогти у прогнозуванні	4	співбесіда

	глобальних тенденцій розвитку туризму? 5. Які нові методологічні інструменти з'являються внаслідок синтезу туризмології та міжнародного туризму? 6. Як результати міждисциплінарних досліджень можуть впливати на політику держав і стратегії туристичних компаній?		
6.	Туристично-рекреаційні ресурси: класифікація, оцінка та стратегії використання. 1. Які критерії слід враховувати при класифікації туристично-рекреаційних ресурсів? 2. Наскільки важлива комплексна оцінка туристичних ресурсів для сталого розвитку регіону? 3. Які методи оцінки ефективності використання рекреаційних ресурсів є найдоцільнішими? 4. Чи повинні стратегії використання туристичних ресурсів орієнтуватися більше на економічну вигоду чи на збереження природного та культурного середовища? 5. Яким чином інноваційні підходи можуть підвищити привабливість та конкурентоспроможність туристично-рекреаційних ресурсів? 6. Як вплив глобалізації та змін у поведінці туристів змінює стратегії використання рекреаційних ресурсів у сучасному туризмі?	6	співбесіда
7.	Соціально-економічний вплив туризму та рекреації на розвиток територій. 1. Яким чином туризм впливає на економічний розвиток регіонів та створення робочих місць? 2. Наскільки важливим є соціальний вплив туризму на місцеві громади та	6	співбесіда

	культурну спадщину? 3. Чи можуть туристичні потоки спричиняти негативні наслідки для соціально-економічної стабільності територій? 4. Як балансувати між економічною вигодою від туризму та збереженням екології та культурної спадщини? 5. Яку роль відіграють державні та приватні інвестиції у розвитку туристичних територій? 6. Як сучасні стратегії управління туризмом можуть підвищити сталий соціально-економічний розвиток територій?		
8.	Культурна спадщина як основа туристичної привабливості регіонів 1. Яким чином культурна спадщина впливає на формування туристичної привабливості регіонів? 2. Наскільки важливо зберігати автентичність культурної спадщини при розвитку туризму? 3. Чи можуть комерціалізація та масовий туризм негативно впливати на культурні об'єкти? 4. Які стратегії використовують регіони для інтеграції культурної спадщини у туристичні продукти? 5. Як сучасні технології (віртуальна реальність, цифрові гіді) можуть сприяти популяризації культурної спадщини? 6. Чи є взаємозв'язок між розвитком культурного туризму та соціально-економічним розвитком регіонів?	4	співбесіда
9.	Екотуризм і сталий розвиток: баланс між економічними вигодами та природоохоронними цілями 1. Наскільки ефективним є екотуризм у	6	співбесіда

	поєднанні економічної вигоди та збереження природних ресурсів? 2. Які конфлікти можуть виникати між комерційними інтересами та екологічними цілями в екотуризмі? 3. Чи можливо досягти повного балансу між розвитком туризму та охороною природи? 4. Які стратегії сталого розвитку є найефективнішими для управління екотуристичними об'єктами? 5. Яку роль відіграють місцеві громади у забезпеченні сталого розвитку екотуризму? 6. Як сучасні технології та інноваційні підходи можуть сприяти зменшенню негативного впливу туризму на довкілля?		
10.	Рекреаційне планування і дизайн туристичного середовища 1. Наскільки важливо враховувати потреби різних груп туристів при плануванні рекреаційного середовища? 2. Які основні принципи дизайну туристичних просторів сприяють підвищенню привабливості території? 3. Чи можна поєднати інноваційний дизайн туристичного середовища з екологічними та соціальними вимогами? 4. Яким чином сучасні технології змінюють підходи до рекреаційного планування? 5. Наскільки ефективним є міждисциплінарний підхід у створенні комплексних туристичних зон? 6. Які виклики виникають при балансуванні між економічною вигодою та якістю рекреаційного середовища?	4	співбесіда
11.	Туризм і рекреація в умовах урбанізації: виклики для мегаполісів	4	співбесіда

	1. Які основні виклики стоять перед туризмом і рекреацією в умовах високої урбанізації? 2. Наскільки важливо інтегрувати зелені та рекреаційні зони у міську інфраструктуру? 3. Як розвиток масового туризму впливає на якість життя місцевих мешканців мегаполісів? 4. Які стратегії можуть забезпечити баланс між економічними вигодами від туризму та соціально-екологічними потребами міста? 5. Чи можуть інноваційні технології та цифрові сервіси покращити управління туристичними потоками у великих містах? 6. Які приклади успішної інтеграції туризму та рекреації в умовах урбанізованих мегаполісів можна використати для планування інших міст?		
12.	Інновації в туристично-рекреаційній індустрії: цифрові технології та маркетинг. 1. Наскільки впливають цифрові технології на підвищення конкурентоспроможності туристичних компаній? 2. Які сучасні інструменти цифрового маркетингу є найбільш ефективними у туристично-рекреаційній індустрії? 3. Чи можуть технології віртуальної та доповненої реальності змінити досвід туристів та маркетингові стратегії? 4. Які ризики та виклики пов'язані з впровадженням цифрових інновацій у туристичну індустрію? 5. Наскільки важливо поєднувати традиційні маркетингові методи з	4	співбесіда

	цифровими для досягнення успіху? 6. Як аналітика великих даних та персоналізація сервісів змінюють підхід до просування туристичних продуктів?		
13.	Психологічні аспекти туристичної мотивації та поведінки споживачів. 1. Які основні психологічні фактори впливають на вибір туристичного продукту споживачем? 2. Наскільки важливим є розуміння мотивації туристів для формування ефективних туристичних послуг? 3. Як культурні та соціальні відмінності впливають на поведінку туристів у різних регіонах? 4. Чи можна передбачити поведінку туристів за допомогою психологічних моделей і опитувань? 5. Яку роль відіграють емоційні та когнітивні аспекти у прийнятті рішень туристами? 6. Як знання психології споживача допомагає туристичним компаніям підвищувати лояльність та задоволеність клієнтів?	4	співбесіда
14.	Кризові явища у світовому туризмі: досвід подолання і адаптаційні стратегії. 1. Які типи кризових явищ найчастіше впливають на світову туристичну індустрію і чому? 2. Наскільки ефективними є державні та приватні стратегії подолання криз у туризмі? 3. Чи можуть інноваційні технології допомогти туристичній індустрії адаптуватися до глобальних кризових ситуацій? 4. Які уроки з минулих криз можуть бути застосовані для підвищення стійкості	5	співбесіда

	туристичного бізнесу у майбутньому? 5. Як міжнародна співпраця впливає на здатність туристичних компаній подолати кризи? 6. Чи можливо передбачити потенційні кризи у туризмі і розробити ефективні превентивні стратегії?		
15.	Підготовка фахівців з туризмології та рекреології: сучасні освітні тренди. 1. Наскільки важливим є компетенційний підхід у підготовці сучасних туристологів та рекреологів? 2. Які інноваційні освітні технології найбільш ефективні для підготовки фахівців у туристично-рекреаційній сфері? 3. Чи є міждисциплінарний підхід ключовим фактором у формуванні конкурентоспроможного фахівця? 4. Наскільки практична підготовка (кейси, стажування, проєктні роботи) впливає на якість навчання студентів? 5. Які компетенції (професійні, соціальні, цифрові) мають найбільше значення для сучасного фахівця туристичної галузі? 6. Як сучасні освітні тренди можуть впливати на адаптацію навчальних програм до потреб ринку праці?	6	співбесіда
	Всього годин	73	

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Модульна контрольна робота є важливим засобом перевірки рівня знань і компетентностей студентів, здобутих упродовж курсу. Вона включає три завдання, які спрямовані на оцінку не лише засвоєння теоретичних положень, а й уміння застосовувати їх на практиці, аналізувати історичні події та процеси, що стосуються розвитку туризму. Виконання цих завдань допомагає закріпити ключові поняття й глибше усвідомити основні аспекти міжнародного туризму.

Методичні поради до виконання контрольної роботи акцентують на необхідності логічної побудови відповідей та дотриманні вимог кожного завдання. Студентам варто уважно ознайомлюватися з формулюванням питань, виокремлювати головні аспекти теми, чітко структурувати матеріал і подавати його послідовно. Особливе значення має точність викладу, правильне використання термінології та застосування аналітичного підходу при розгляді подій і тенденцій.

У процесі написання відповідей важливо опиратися на наукові джерела, а також на матеріали лекцій і практичних занять. Значну роль відіграє формування власних аргументованих висновків і використання критичного мислення. Модульна контрольна робота виступає інструментом оцінювання не лише рівня знань, а й уміння аналізувати явища міжнародного туризму, порівнювати їх і робити самостійні висновки.

Для якісної підготовки рекомендується систематично повторювати лекційні матеріали, опрацьовувати додаткову літературу та звертатися за консультаціями до викладача у випадку виникнення труднощів чи запитань.

Питання модульної контрольної роботи:

1. Опишіть предмет і об'єкт туризмології, поясніть їх сутність та взаємозв'язок.
2. Проаналізуйте основні завдання туризмології та їхнє значення для розвитку науки і практики туризму.
3. Дайте характеристику місця туризмології в системі сучасних наукових дисциплін та її міждисциплінарних зв'язків.
4. Опишіть основні етапи розвитку рекреаційної діяльності від античності до сучасності.
5. Проаналізуйте зміни у формах і функціях рекреації в різні історичні періоди.
6. Дайте характеристику сучасним туристичним практикам як результату історичної еволюції рекреаційної діяльності.
7. Охарактеризуйте основні сучасні підходи в туризмології та їхній вплив на розвиток рекреаційної діяльності.
8. Опишіть роль рекреаційних ресурсів у створенні конкурентоспроможних туристичних продуктів і сервісів.
9. Проаналізуйте взаємозв'язок між рекреаційними потребами туристів та формуванням сучасних моделей туристичних послуг.
10. Визначте ключові фактори, що обумовлюють ефективне використання рекреації в індустрії туризму.
11. Охарактеризуйте основні глобальні виклики, що впливають на розвиток туризмології у XXI столітті.
12. Опишіть сучасні інноваційні методи дослідження туристичних процесів та їх практичне значення.
13. Проаналізуйте переваги та недоліки використання цифрових технологій у вивченні туристичних потоків.
14. Визначте перспективи впровадження інноваційних підходів у дослідженнях туризмології для адаптації до глобальних змін.
15. Охарактеризуйте ключові напрями синтезу міжнародного туризму та туризмології у сучасних наукових дослідженнях.

16. Опишіть роль міждисциплінарних підходів у вивченні глобальних туристичних процесів.
17. Проаналізуйте переваги та можливі ризики інтеграції знань із різних наукових сфер у туризмології.
18. Визначте нові горизонти та перспективи розвитку туризмології в умовах глобалізації міжнародного туризму.
19. Охарактеризуйте основні види туристично-рекреаційних ресурсів та їх значення для розвитку туризму.
20. Опишіть методи класифікації туристично-рекреаційних ресурсів у сучасній науковій літературі.
21. Проаналізуйте критерії та підходи до оцінки туристично-рекреаційних ресурсів з позиції ефективності їх використання.
22. Визначте стратегії раціонального використання туристично-рекреаційних ресурсів в умовах сталого розвитку.
23. Охарактеризуйте основні соціально-економічні наслідки розвитку туризму та рекреації для територій.
24. Опишіть позитивні та негативні аспекти впливу туристичної діяльності на місцеві громади.
25. Проаналізуйте роль туризму у формуванні нових робочих місць та розвитку підприємництва на регіональному рівні.
26. Визначте ключові фактори, що зумовлюють ефективність використання туристичного потенціалу для соціально-економічного зростання територій.
27. Охарактеризуйте значення культурної спадщини як чинника формування туристичної привабливості регіонів.
28. Проаналізуйте шляхи збереження та ефективного використання об'єктів культурної спадщини у розвитку туризму.
29. Охарактеризуйте основні принципи екотуризму та проаналізуйте їхній вплив на економічний розвиток регіонів.
30. Визначте ключові виклики у забезпеченні балансу між економічними вигодами та природоохоронними цілями в екотуризмі та опишіть можливі стратегії їх подолання.

- 31.. Охарактеризуйте ключові принципи рекреаційного планування та проаналізуйте їхній вплив на ефективність використання туристичного середовища.
32. Визначте основні підходи до дизайну туристичного середовища та опишіть, як вони сприяють підвищенню комфортності та привабливості рекреаційних територій.
33. Охарактеризуйте основні виклики розвитку туризму та рекреації в умовах урбанізації великих міст і проаналізуйте їхній вплив на якість міського середовища.
34. Опишіть сучасні підходи до організації рекреаційних зон у мегаполісах та визначте їхню ефективність у забезпеченні балансу між урбаністичним навантаженням і потребами туристів.
35. Охарактеризуйте роль цифрових технологій у розвитку туристично-рекреаційної індустрії та проаналізуйте їхній вплив на споживчу поведінку туристів.
36. Опишіть сучасні інноваційні маркетингові стратегії в туризмі та визначте їхню ефективність у підвищенні конкурентоспроможності туристичних підприємств.
37. Охарактеризуйте основні кризові явища у світовому туризмі та проаналізуйте їхній вплив на туристичну індустрію різних регіонів.
38. Опишіть адаптаційні стратегії, що використовуються туристичними компаніями під час криз, і визначте їхню ефективність у забезпеченні стабільності та відновлення сектору.
39. Охарактеризуйте сучасні освітні тренди у підготовці фахівців з туризмології та рекреології та проаналізуйте їхній вплив на якість професійної підготовки.
40. Опишіть ключові компетенції, що формуються в процесі сучасної освіти з туризмології, та визначте їхню значущість для професійної діяльності в туристично-рекреаційній сфері.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Як визначається туризмологія як наука та які основні підходи до її трактування існують?
2. Що є предметом дослідження туризмології?
3. Який об'єкт дослідження туризмології та чим він відрізняється від предмета науки?
4. Які основні завдання туризмології та як вони реалізуються на практиці?
5. Які функції виконує туризмологія в туристичній сфері та науковій діяльності?
6. Яке місце туризмології в системі наукових дисциплін та з якими галузями вона взаємодіє?
7. Як міждисциплінарні зв'язки туризмології впливають на розвиток теорії та практики туризму?
8. Наведіть приклади застосування наукових знань туризмології для розвитку туристичної індустрії та регіонів.
9. Що таке рекреаційна діяльність і яку роль вона відіграє у розвитку туризму?
10. Які основні форми відпочинку були поширені у Стародавній Греції та Римі?
11. Що являли собою терми у Римській імперії та яку функцію вони виконували?
12. Як змінилася рекреаційна діяльність у період середньовіччя порівняно з античністю?
13. Які особливості розвитку курортів та лікувальних закладів у Європі Нового часу?
14. Коли і як почав формуватися організований туризм?
15. Які сучасні види рекреаційної діяльності є найбільш популярними та чому?
16. Які тенденції розвитку рекреаційної діяльності можна простежити від античності до сучасності?
17. Що таке рекреаційна діяльність і як вона впливає на розвиток туристичних продуктів?

18. Які основні складові сучасних туристичних продуктів пов'язані з рекреацією?
19. Як оздоровчі та wellness-компоненти інтегруються у туристичні послуги?
20. Які особливості екотуризму і його роль у сучасному туризмі?
21. Що таке активний туризм і які види активної рекреації найпопулярніші сьогодні?
22. Як рекреаційні аспекти формують туристичний попит і впливають на конкурентоспроможність продуктів?
23. Які сучасні підходи в туризмології сприяють створенню інноваційних туристичних сервісів?
24. Як можна поєднати різні рекреаційні компоненти при розробці власного туристичного продукту?
25. Які основні глобальні виклики сьогодні впливають на розвиток туризму?
26. Як економічні фактори можуть змінювати структуру туристичних потоків?
27. У чому полягає вплив екологічних проблем на туристичну галузь?
28. Як соціальні та культурні зміни впливають на попит у сфері туризму?
29. Які можливості відкриває використання Big Data у дослідженні туристичних процесів?
30. Як GIS-технології допомагають планувати та розвивати туристичні дестинації?
31. Які переваги та ризики має застосування аналітики соціальних мереж у туризмі?
32. Які інноваційні підходи до дослідження туризму вже успішно впроваджені у світовій практиці?
33. Що таке міжнародний туризм і які його основні характеристики?
34. Як визначається туризмологія як наука і які її головні завдання?

35. Які сучасні підходи до інтеграції міжнародного туризму та туризмології існують?
36. Які міждисциплінарні напрямки застосовуються у дослідженні туристичних процесів?
37. Яким чином інтеграція туризмології та міжнародного туризму впливає на розвиток туристичних практик?
38. Назвіть приклади сучасних методів дослідження туристичних процесів на міжнародному рівні.
39. Які переваги дає використання міждисциплінарного підходу у туризмологічних дослідженнях?
40. Як практичний аналіз кейсів сприяє формуванню нових ідей у сфері міжнародного туризму?
41. Що таке туристично-рекреаційні ресурси і яку роль вони відіграють у розвитку туризму?
42. Які основні види туристично-рекреаційних ресурсів існують?
43. За якими критеріями проводиться класифікація туристично-рекреаційних ресурсів?
44. Що включає оцінка туристично-рекреаційних ресурсів і які її основні цілі?
45. Які кількісні та якісні методи застосовуються для оцінки туристичних ресурсів?
46. Які фактори слід враховувати при плануванні ефективного використання ресурсів?
47. Що таке стратегія сталого використання туристично-рекреаційних ресурсів і чому вона важлива?
48. Наведіть приклади успішного управління ресурсами на регіональному або міжнародному рівні.
49. Які основні соціальні ефекти туризму та рекреації на місцеве населення?
50. Як туризм впливає на демографічні процеси в регіонах?
51. У який спосіб туристична діяльність формує культурну ідентичність територій?

52. Які економічні вигоди отримують території від розвитку туризму та рекреації?
53. Як туристична галузь впливає на створення робочих місць та розвиток інфраструктури?
54. Що таке територіальні дисбаланси у сфері туризму, і які чинники їх спричиняють?
55. Які ризики та негативні наслідки туризму для місцевих громад та довкілля можна виділити?
56. Які стратегії управління та підходи забезпечують збалансований та сталий розвиток туризму.
57. Що розуміють під поняттям культурної спадщини та які існують її основні форми?
58. У чому полягає різниця між матеріальною та нематеріальною культурною спадщиною?
59. Як культурна спадщина впливає на туристичну привабливість регіонів?
60. Які соціальні ефекти виникають унаслідок збереження та популяризації культурної спадщини?
61. Які економічні вигоди отримують регіони від активного використання культурних ресурсів у туризмі?
62. Що таке інтеграція культурної спадщини в туристичні маршрути і які її основні підходи?
63. Які ризики та проблеми можуть виникати при комерціалізації або надмірному використанні культурної спадщини?
64. Які стратегії управління культурною спадщиною забезпечують її сталий розвиток та підвищення туристичної привабливості регіонів?
65. Що таке екотуризм і які його ключові характеристики відрізняють від традиційного туризму?
66. Які принципи сталого розвитку застосовуються у туристичній діяльності?
67. Як екотуризм впливає на створення робочих місць і розвиток місцевої економіки?

68. Які форми залучення інвестицій забезпечує розвиток екотуризму на територіях?
69. Яким чином екотуризм сприяє збереженню біорізноманіття та охороні природних ресурсів?
70. Які методи мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на довкілля існують?
71. Що таке інтегроване планування туристичних потоків і як воно забезпечує баланс між економічними та екологічними цілями?
72. Які стратегії управління територіями дозволяють поєднувати економічний розвиток та екологічну стійкість у екотуризмі?
73. Що таке рекреаційне планування та які його основні цілі?
74. Які ключові принципи лежать в основі рекреаційного планування?
75. Які етапи включає процес рекреаційного планування?
76. Які естетичні, функціональні та екологічні вимоги слід враховувати при дизайні туристичного середовища?
77. Як інтегруються природні, культурні та інфраструктурні елементи у рекреаційні простори?
78. Які інноваційні технології можуть бути застосовані для підвищення ефективності рекреаційного планування?
79. Які фактори впливають на успішність реалізації проєктів рекреаційного планування?
80. Наведіть приклади вдалих рекреаційних об'єктів та проаналізуйте їх ефективність.
81. Які основні інноваційні тенденції зараз спостерігаються у туристично-рекреаційній індустрії?
82. Яку роль відіграють цифрові технології у сучасному туризмі та рекреації?
83. Які переваги та можливості надають платформи онлайн-бронювання та мобільні додатки для туристів і компаній?
84. Як використовуються віртуальна та доповнена реальність для підвищення привабливості туристичних об'єктів?

85. Які інтелектуальні системи обслуговування туристів застосовуються у сучасних туристичних компаніях?
86. Які сучасні маркетингові інструменти найбільш ефективні для просування туристичних продуктів у цифровому середовищі?
87. Як персоналізація послуг і контент-маркетинг впливають на задоволення туристів та конкурентоспроможність компаній?
88. Яким чином оцінюється ефективність інновацій і цифрового маркетингу у розвитку туристично-рекреаційної індустрії та формуванні стратегії компаній?
89. Які основні психологічні потреби спонукають людину до подорожей?
90. У чому полягає різниця між інтересами та цінностями туриста у формуванні його мотивації?
91. Яку роль відіграють емоції у виборі туристичного продукту?
92. Як міжособистісні відносини (сім'я, друзі, колектив) впливають на рішення про подорож?
93. Які моделі поведінки споживачів у туризмі виділяють сучасні дослідники?
94. Як особистий досвід подорожей формує подальші споживчі уподобання?
95. Які соціально-культурні чинники впливають на поведінку туристів у різних країнах?
96. Які психологічні бар'єри можуть заважати людині прийняти рішення про подорож і як їх можна подолати?
97. Що розуміють під кризовими явищами у світовому туризмі і які основні ознаки кризових ситуацій?
98. Які типи кризових явищ у туризмі виділяють за природою виникнення та масштабом впливу?
99. Як пандемії впливали на туристичну індустрію в різні періоди історії?
100. Які економічні та геополітичні кризи мали значний вплив на світовий туризм і чому?

ТЕСТИ

ТЕМА 1: . ТУРИЗМОЛОГІЯ ЯК НАУКА: ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТ, ЗАВДАННЯ ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН.

1. Предметом туризмології є:
 - a) Виробництво туристичних товарів
 - b) Туристичні потоки, діяльність та процеси у сфері туризму
 - c) Географічне положення курортів
 - d) Лише економічна ефективність подорожей

2. Об'єктом дослідження туризмології виступає:
 - a) Турист як індивід
 - b) Лише туристичні підприємства
 - c) Транспортна інфраструктура
 - d) Природні ресурси

3. Одним із головних завдань туризмології є:
 - a) Організація екскурсій
 - b) Теоретичне обґрунтування туризму як соціально-економічного явища
 - c) Розробка меню у готелях
 - d) Створення рекламних кампаній

4. Туризмологія в системі наук належить до:
 - a) Природничих наук
 - b) Суспільних наук
 - c) Медичних наук
 - d) Технічних наук

5. Хто з науковців уперше використав термін «туризмологія»?
 - a) П'єр Бурдьє
 - b) Хунцингер
 - c) Макс Вебер
 - d) Джон Урі

6. Яке з наведених тверджень правильне щодо місця туризмології у системі дисциплін?

- a) Туризмологія є лише підрозділом економіки
- b) Туризмологія інтегрує знання з економіки, соціології, географії, культурології
- c) Туризмологія досліджує виключно рекреаційні ресурси
- d) Туризмологія не має міждисциплінарного характеру

ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД АНТИЧНИХ КУРОРТІВ ДО СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРАКТИК.

1. Якою була головна мета рекреаційної діяльності в античних суспільствах?

- a) Розвиток наукових досліджень
- b) Відновлення сил, відпочинок та оздоровлення
- c) Масове будівництво транспорту
- d) Формування політичних інститутів

2. Де зародилися перші відомі громадські лазні (терми), що стали центрами відпочинку та оздоровлення?

- a) У Давньому Єгипті
- b) У Давній Індії
- c) У Давньому Римі
- d) У Давній Греції

3. Яке місце у Давній Греції було відоме як центр оздоровлення та лікувальних практик?

- a) Дельфи
- b) Олімпія
- c) Епідавр
- d) Афіни

4. Яка епоха в історії Європи сприяла занепаду античних рекреаційних практик і курортів?

- a) Відродження
- b) Середньовіччя
- c) Новий час
- d) Індустріальна епоха

5. Який фактор найбільше вплинув на розвиток сучасних туристичних практик у XIX–XX ст.?

- a) Розвиток транспортної інфраструктури
- b) Поширення релігійних заборон
- c) Відсутність вільного часу
- d) Замкнутість державних кордонів

6. Яка риса є характерною для сучасних рекреаційних практик у порівнянні з античними?

- a) Масовість та глобальний характер туризму
- b) Виключно елітарний доступ до відпочинку
- c) Локальність та ізолюваність подорожей
- d) Використання лише лікувальних джерел

ТЕМА 3. СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ТУРИЗМОЛОГІЇ: РОЛЬ РЕКРЕАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА СЕРВІСІВ

1. Яка основна роль рекреації у формуванні туристичних продуктів?

- a) Забезпечення лише транспортних послуг
- b) Створення умов для відновлення фізичних і психоемоційних сил туриста
- c) Виключно організація екскурсій
- d) Формування політичних програм

2. Що є складовою рекреаційного туризму у сучасному розумінні?

- a) Лише лікування в санаторіях
- b) Активний відпочинок, оздоровлення та культурні практики
- c) Виробництво туристичних товарів
- d) Ведення міжнародної торгівлі

3. Який підхід у туризмології вважається сучасним і відображає комплексний характер рекреації?

- a) Галузевий
- b) Інтеграційний
- c) Однопрофільний
- d) Локальний

4. Що є ключовим елементом при створенні сучасного туристичного сервісу?

- a) Виключно низька ціна
- b) Висока кількість готелів
- c) Орієнтація на потреби та мотивації туриста
- d) Розвиток промисловості

5. Який вид рекреації найбільш вплинув на появу нових туристичних продуктів у ХХІ ст.?

- a) Традиційна сільськогосподарська
- b) Екологічна та пригодницька
- c) Військово-історична
- d) Релігійно-обрядова

6. Чим відрізняється сучасний рекреаційний туризм від класичного підходу?

- a) Орієнтацією лише на лікування
- b) Наявністю глобальних інноваційних сервісів та технологій
- c) Зосередженням на одному типі рекреації
- d) Відсутністю міждисциплінарних досліджень

ТЕМА 4. ТУРИЗМОЛОГІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ.

1. Який із глобальних викликів найбільше вплинув на трансформацію туризму у ХХІ ст.?

- a) Зростання народжуваності
- b) Кліматичні зміни
- c) Розвиток традиційного ремесла
- d) Відсутність транспортних технологій

2. Який інноваційний метод використовується для аналізу туристичних потоків у реальному часі?

- a) Польові щоденники
- b) Геоінформаційні системи (GIS)
- c) Листування поштою
- d) Усні легенди

3. Яка технологія суттєво впливає на дослідження туристичної поведінки у цифрову добу?

- a) Блокнотні записи
- b) Великі дані (Big Data)
- c) Ручне опитування на папері
- d) Поштові анкети

4. Який метод вважається найбільш перспективним у прогнозуванні туристичних тенденцій?

- a) Усна традиція
- b) Моделювання на основі штучного інтелекту
- c) Спогади мандрівників
- d) Випадкове спостереження

5. Який глобальний виклик змусив туристичну сферу активно впроваджувати онлайн-сервіси та дистанційні формати?

- a) Фінансові кризи
- b) Пандемія COVID-19
- c) Урбанізація міст
- d) Розвиток класичної медицини

6. Яка особливість сучасних наукових досліджень у туризмології?

- a) Відмова від міждисциплінарності
- b) Використання інноваційних технологій та міждисциплінарних підходів
- c) Виключно історичний аналіз
- d) Оперування лише локальними даними

ТЕМА 5. СИНТЕЗ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ТУРИЗМОЛОГІЇ: НОВІ ГОРИЗОНТИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

1. Що є ключовою особливістю сучасного міжнародного туризму у контексті туризмології?

- a) Лише розвиток локальних подорожей

- b) Інтеграція глобальних соціальних, економічних та культурних процесів
- c) Відсутність впливу науки на туризм
- d) Зосередження лише на екскурсійному обслуговуванні

2. Яка наукова дисципліна найбільше взаємодіє з туризмологією при вивченні міжнародних туристичних потоків?

- a) Біологія
- b) Соціологія
- c) Хімія
- d) Фізика

3. Який чинник найбільше стимулює міждисциплінарні дослідження в туризмології?

- a) Сталі глобальні традиції
- b) Ускладнення міжнародних викликів і потреба у комплексному аналізі
- c) Відмова від нових технологій
- d) Локалізація культур

4. Який підхід до вивчення міжнародного туризму є найбільш сучасним?

- a) Виключно економічний
- b) Міждисциплінарний
- c) Суто історичний
- d) Політико-адміністративний

5. Які науки найбільше впливають на туризмологію в умовах глобалізації?

- a) Лише філологія та мистецтвознавство
- b) Економіка, соціологія, культурологія, географія
- c) Хімія, фізика, біологія
- d) Лише право та політологія

6. Яка перспектива відкривається завдяки синтезу міжнародного туризму та туризмології?

- a) Зведення туризму лише до бізнесу

- b) Розширення наукових підходів та створення нових моделей розвитку туризму
- c) Відмова від культурного аспекту туризму
- d) Зменшення ролі науки у практиці

ТЕМА 6. ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ.

1. Що відносять до природних туристично-рекреаційних ресурсів?
 - a) Готельна інфраструктура
 - b) Клімат, рельєф, водні ресурси
 - c) Музеї та театри
 - d) Транспортні вузли
2. Які ресурси належать до культурно-історичних?
 - a) Ліси та озера
 - b) Архітектурні пам'ятки, історичні місця
 - c) Готелі й ресторани
 - d) Промислові підприємства
3. Який показник найчастіше використовується для оцінки туристично-рекреаційних ресурсів?
 - a) Їхня кількість
 - b) Рівень туристичної привабливості
 - c) Кількість жителів регіону
 - d) Продуктивність праці
4. Яка стратегія використання туристично-рекреаційних ресурсів вважається найбільш ефективною?
 - a) Масове безконтрольне використання
 - b) Раціональне та сталий розвиток
 - c) Повне ігнорування екологічних факторів
 - d) Виключно економічне освоєння
5. Який приклад належить до антропогенних рекреаційних ресурсів?

- a) Морське узбережжя
- b) Гірські озера
- c) Парки атракціонів
- d) Лісові масиви

6. Що є головною метою оцінки туристично-рекреаційних ресурсів?

- a) Визначення кількості готелів у регіоні
- b) Оцінка потенціалу та розробка стратегій їх раціонального використання
- c) Облік транспортних маршрутів
- d) Формування демографічної статистики

ТЕМА 7. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ.

1. Який основний економічний ефект туризму для регіону?

- a) Збільшення кількості державних службовців
- b) Зростання доходів від податків і створення нових робочих місць
- c) Зменшення кількості підприємств
- d) Зниження рівня інвестицій

2. Який соціальний ефект має розвиток туризму?

- a) Збільшення рівня злочинності
- b) Розвиток міжкультурної комунікації та підвищення якості життя
- c) Ізоляція населення від глобальних процесів
- d) Руйнування культурних цінностей

3. Який із наведених факторів є негативним наслідком надмірного розвитку туризму?

- a) Урізноманітнення видів відпочинку
- b) Перевантаження інфраструктури та екологічний тиск
- c) Підвищення рівня зайнятості
- d) Поширення культурного обміну

4. Як туризм впливає на місцевий бізнес?

- a) Зменшує попит на товари та послуги
- b) Сприяє розвитку малого та середнього підприємництва
- c) Руйнує традиційні форми господарювання
- d) Зменшує обсяги інвестицій

5. Який напрям стратегічного розвитку територій найбільше стимулюється туризмом?

- a) Промислове виробництво
- b) Інфраструктурний розвиток
- c) Військове будівництво
- d) Демографічні обмеження

6. Чому туризм вважається важливим фактором регіонального розвитку?

- a) Тому що сприяє зростанню лише культурних заходів
- b) Тому що формує комплексний економічний і соціальний ефект
- c) Тому що зменшує інвестиційну привабливість
- d) Тому що обмежує міжнародні зв'язки

ТЕМА 8. КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ОСНОВА ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.

1. Що є складовою культурної спадщини регіону?

- a) Лише природні ландшафти
- b) Архітектурні пам'ятки, традиції, фольклор
- c) Транспортні маршрути
- d) Рівень урбанізації

2. Який статус мають об'єкти культурної спадщини, що включені до списку ЮНЕСКО?

- a) Національні пам'ятки
- b) Об'єкти світової спадщини
- c) Місцеві культурні центри
- d) Туристичні атракціони

3. Яка основна роль культурної спадщини в розвитку туризму?

- a) Збільшення виробництва товарів
- b) Формування унікальної туристичної привабливості регіону
- c) Урбанізація сільських територій
- d) Виключно економічний розвиток

4. Який приклад належить до нематеріальної культурної спадщини?

- a) Замки та фортеці
- b) Традиційні ремесла, пісні, обряди
- c) Археологічні пам'ятки
- d) Музейні експонати

5. Який із чинників найбільше впливає на збереження культурної спадщини?

- a) Виключно державне фінансування
- b) Поєднання охорони, популяризації та сталого туризму
- c) Лише розвиток готельної інфраструктури
- d) Обмеження міжнародних контактів

6. Чому культурна спадщина вважається ресурсом туризму?

- a) Вона формує конкурентні переваги та приваблює туристів
- b) Вона замінює природні ресурси
- c) Вона повністю залежить від економічних інвестицій
- d) Вона використовується тільки у внутрішньому туризмі

ТЕМА 9. ЕКОТУРИЗМ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК: БАЛАНС МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ ВИГОДАМИ ТА ПРИРОДООХОРОННИМИ ЦІЛЯМИ.

1. Основна ідея екотуризму полягає у:

- a) Максимізації прибутків від туризму
- b) Гармонійному поєднанні подорожей і збереження природи
- c) Виключно відпочинку на курортах
- d) Використанні лише дорогих готелів

2. Який принцип є ключовим у концепції сталого розвитку туризму?
- a) Тимчасове використання природних ресурсів
 - b) Раціональне використання ресурсів для теперішніх і майбутніх поколінь
 - c) Повна відмова від туризму
 - d) Пріоритет виключно економічних вигод
3. Який із наведених видів діяльності найбільше відповідає екотуризму?
- a) Відпочинок у великих мегаполісах
 - b) Масовий пляжний туризм
 - c) Подорожі до національних парків із дотриманням природоохоронних правил
 - d) Тільки шопінг-туризм
4. Який негативний вплив може мати неконтрольований туризм на природу?
- a) Збереження біорізноманіття
 - b) Руйнування екосистем та забруднення довкілля
 - c) Поліпшення стану клімату
 - d) Відновлення природних ресурсів
5. Що є одним із завдань екотуризму для місцевих громад?
- a) Ізоляція населення від туристів
 - b) Підвищення екологічної свідомості та створення робочих місць
 - c) Заборона будь-якої господарської діяльності
 - d) Відмова від культурної спадщини
6. Чому екотуризм вважається перспективним напрямом у XXI столітті?
- a) Тому що забезпечує лише розваги
 - b) Тому що поєднує економічні вигоди з охороною природи
 - c) Тому що орієнтується лише на елітарних туристів
 - d) Тому що не потребує інфраструктури

ТЕМА 10. РЕКРЕАЦІЙНЕ ПЛАНУВАННЯ І ДИЗАЙН ТУРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.

1. Що є основною метою рекреаційного планування?
 - a) Максимізація прибутків від туризму будь-якою ціною
 - b) Раціональне використання ресурсів та комфорт туристів
 - c) Виключно розбудова готелів
 - d) Збільшення транспортного потоку

2. Який із чинників найбільше враховується при дизайні туристичного середовища?
 - a) Лише економічні вигоди
 - b) Потреби туристів та збереження природного і культурного середовища
 - c) Виключно технічні стандарти
 - d) Конкуренція між регіонами

3. Який елемент входить до структури рекреаційного планування?
 - a) Виробництво туристичних сувенірів
 - b) Функціональне зонування територій
 - c) Формування валютних запасів
 - d) Ведення зовнішньої політики

4. Яка стратегія є пріоритетною у сучасному рекреаційному плануванні?
 - a) Інтенсивна урбанізація територій
 - b) Сталий розвиток із балансом між природою і потребами людей
 - c) Виключно масове будівництво курортів
 - d) Одностороннє використання природних ресурсів

5. Який приклад можна віднести до елементів дизайну туристичного середовища?
 - a) Туристичні логотипи країни
 - b) Архітектурне облаштування, ландшафтний дизайн та навігація
 - c) Виробництво транспортних засобів
 - d) Реклама у ЗМІ

6. Яка головна мета створення привабливого туристичного середовища?

- a) Забезпечення лише економічного прибутку
- b) Формування позитивного туристичного досвіду та іміджу території
- c) Збільшення кількості промислових підприємств
- d) Підтримка внутрішньої політики держави

ТЕМА 11. ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ В УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МЕГАПОЛІСІВ.

Тест 1:

Який з факторів найбільше впливає на розвиток туризму в мегаполісах?

- a) Кліматичні умови
- b) Наявність транспортної інфраструктури
- c) Віддаленість від морського узбережжя
- d) Рівень середньої температури

Тест 2:

Що з перерахованого є головним викликом для рекреації у великих містах?

- a) Велика кількість туристичних агентств
- b) Забруднення навколишнього середовища
- c) Висока якість готельного сервісу
- d) Розвинена система метро

Тест 3:

Який із способів найефективніше розвантажує міські рекреаційні зони?

- a) Збільшення кількості парковок
- b) Створення зелених зон і міських парків
- c) Побудова великих торгових центрів
- d) Проведення масових спортивних заходів

Тест 4:

У чому полягає основна проблема урбанізованого туризму?

- a) Зменшення кількості пам'яток

- b) Перевантаження транспортної системи та інфраструктури
- c) Недостатня кількість реклами міста
- d) Відсутність готелів

Тест 5:

Що допомагає покращити рекреаційний потенціал мегаполісів?

- a) Розвиток культурно-розважальних центрів
- b) Обмеження громадського транспорту
- c) Зменшення кількості туристичних маршрутів
- d) Скасування фестивалів та подій

Тест 6:

Який підхід є сучасним рішенням для балансування туризму та урбанізації?

- a) Створення нових промислових зон
- b) Розвиток сталого туризму та smart-рішень
- c) Повне обмеження доступу туристів
- d) Зниження кількості рекреаційних зон

ТЕМА 12. ІННОВАЦІЇ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ІНДУСТРІЇ: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МАРКЕТИНГ

Тест 1:

Яка цифрова технологія найбільше впливає на персоналізацію туристичних послуг?

- a) Онлайн-бронювання
- b) Великі дані (Big Data)
- c) Традиційні буклети
- d) Телебачення

Тест 2:

Що з перерахованого є основним завданням цифрового маркетингу в туризмі?

- a) Підвищення ефективності продажів туристичних продуктів
- b) Зменшення кількості туристів
- c) Розширення транспортної інфраструктури
- d) Зниження цін на проживання

Тест 3:

Який інноваційний інструмент дозволяє туристам «приміряти» подорож перед поїздкою?

- a) Соціальні мережі
- b) Віртуальна реальність (VR)
- c) Газетна реклама
- d) Звичайні карти

Тест 4:

Що допомагає туристичним компаніям аналізувати поведінку клієнтів онлайн?

- a) CRM-системи
- b) Туристичні брошури
- c) Друкована реклама
- d) Готельні рецепції

Тест 5:

Яка стратегія маркетингу в туризмі орієнтована на інтерактивність і залучення користувачів?

- a) E-mail розсилка
- b) Соціальний медіа-маркетинг
- c) Телевізійна реклама
- d) Розклеювання плакатів

Тест 6:

Який сучасний підхід дозволяє оптимізувати туристичні маршрути та управління потоками туристів?

- a) Інтернет речей (IoT)
- b) Ручне планування
- c) Виключно друковані карти
- d) Газетні оголошення

ТЕМА 13. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ.

Тест 1:

Що найчастіше є головним мотиватором туристичної поведінки людей?

- a) Соціальний статус
- b) Потреба у відпочинку та релаксації
- c) Вартість подорожі
- d) Тривалість поїздки

Тест 2:

Який тип мотивації визначається прагненням отримати нові емоції та враження?

- a) Соціальна
- b) Пізнавальна
- c) Економічна
- d) Фізіологічна

Тест 3:

Що впливає на вибір туристичного продукту найбільше?

- a) Маркетингові оголошення
- b) Рекомендації друзів та сім'ї
- c) Власна інтуїція
- d) Кількість днів відпустки

Тест 4:

Який психологічний фактор найбільше визначає поведінку туриста у групових поїздках?

- a) Конкуренція
- b) Потреба у соціальній взаємодії
- c) Економія коштів
- d) Фізичний стан

Тест 5:

Що з перерахованого є прикладом зовнішньої мотивації туриста?

- a) Отримання задоволення від відпочинку
- b) Заохочення з боку роботодавця
- c) Пізнання нового
- d) Саморозвиток

Тест 6:

Який метод дозволяє краще зрозуміти потреби туристів і передбачити їхню поведінку?

- a) Спостереження та анкетування
- b) Телевізійна реклама
- c) Публікації у газетах
- d) Створення сувенірів

ТЕМА 14. КРИЗОВІ ЯВИЩА У СВІТОВОМУ ТУРИЗМІ: ДОСВІД ПОДОЛАННЯ І АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ.

Тест 1:

Що є основною причиною кризових явищ у світовому туризмі?

- a) Погода в туристичних регіонах
- b) Політична нестабільність та економічні кризи
- c) Велика кількість туристичних агентств
- d) Нестача реклами

Тест 2:

Яка стратегія допомагає туристичним компаніям відновитися після криз?

- a) Збільшення цін на послуги
- b) Диверсифікація туристичних продуктів
- c) Закриття частини офісів
- d) Зменшення кількості працівників

Тест 3:

Що з наведеного є прикладом адаптаційної стратегії у туризмі під час глобальної кризи?

- a) Виключно внутрішній туризм
- b) Ігнорування змін ринку
- c) Зниження рівня обслуговування
- d) Закриття онлайн-ресурсів

Тест 4:

Який чинник підвищує стійкість туристичного бізнесу до криз?

- a) Наявність ефективної системи управління ризиками
- b) Мінімальна присутність у соціальних мережах
- c) Відсутність інвестицій
- d) Обмеження кількості туристів

Тест 5:

Що допомагає країнам швидше відновлюватися після криз у туристичній сфері?

- a) Введення нових податкових зборів
- b) Підтримка держави та розвиток інфраструктури
- c) Зменшення кількості туристичних маршрутів
- d) Зниження якості послуг

Тест 6:

Яка інновація допомагає туристичним компаніям адаптуватися до непередбачуваних змін у ринку?

- a) Використання аналітики даних і цифрових технологій
- b) Виключно друкована реклама
- c) Ігнорування змін у попиті
- d) Закриття вебсайтів

ТЕМА 15. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЛОГІЇ ТА РЕКРЕОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ

Тест 1:

Який сучасний тренд освіти фахівців у туризмі передбачає інтеграцію цифрових технологій у навчальний процес?

- a) Традиційне навчання
- b) Електронне та дистанційне навчання
- c) Виключно аудиторні заняття
- d) Підготовка за навчальними посібниками

Тест 2:

Що є ключовою компетенцією сучасного фахівця з туризмології?

- a) Вміння працювати тільки з паперовою документацією
- b) Здатність аналізувати туристичні процеси та застосовувати інновації
- c) Володіння однією іноземною мовою
- d) Знання лише історії туризму

Тест 3:

Який підхід у підготовці фахівців сприяє формуванню практичних навичок та досвіду?

- a) Теоретичні лекції
- b) Практичні кейси та стажування
- c) Самостійне читання літератури
- d) Тести без практичного застосування

Тест 4:

Яка сучасна освітня стратегія дозволяє розвивати інноваційне мислення у студентів туризмології?

- a) Виключно контрольні роботи
- b) Проєктне навчання та робота над реальними кейсами
- c) Використання тільки конспектів
- d) Лекції без інтерактиву

Тест 5:

Що з перерахованого є прикладом тренду розвитку міждисциплінарної освіти у туризмології та рекреології?

- a) Вивчення тільки економіки
- b) Інтеграція знань з екології, маркетингу та менеджменту
- c) Фокус лише на історії туризму
- d) Обмеження навчання туристичними стандартами

Тест 6:

Який метод дозволяє оцінити готовність студентів до сучасних вимог туристично-рекреаційної індустрії?

- a) Виключно письмові тести
- b) Комплексне оцінювання через практичні завдання та проєкти
- c) Перегляд фільмів
- d) Заліки без практичного компонента

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет туризмології як науки.
2. Об'єкт дослідження туризмології.
3. Основні завдання сучасної туризмології.
4. Місце туризмології у системі соціально-економічних наук.
5. Взаємозв'язок туризмології з рекреаологією та культурологією.
6. Основні методи дослідження туристичних процесів.
7. Роль античних курортів у розвитку рекреації.
8. Рекреаційні традиції середньовічної Європи.
9. Виникнення курортних міст у ХІХ столітті.
10. Вплив індустріальної революції на туризм і рекреацію.
11. Сучасні форми рекреаційної діяльності.
12. Порівняння класичних і сучасних туристичних практик.
13. Значення рекреаційних потреб у розробці туристичних продуктів.
14. Сучасні концепції туристичних сервісів.
15. Вплив інновацій на формування туристичних послуг.
16. Підходи до класифікації туристичних продуктів.
17. Роль дослідження споживчої поведінки у туризмі.
18. Вплив рекреаційних факторів на конкурентоспроможність туристичного продукту.
19. Основні глобальні виклики для світового туризму.
20. Використання цифрових технологій у дослідженні туристичних процесів.
21. Методи статистичного аналізу туристичних потоків.
22. Використання Big Data у туризмології.
23. Сучасні підходи до прогнозування туристичних тенденцій.
24. Значення міжнародних досліджень для розвитку туризму.
25. Роль міжнародного туризму у глобальній економіці.
26. Взаємодія туризмології з економічними та соціологічними науками.
27. Міждисциплінарні підходи до аналізу туристичних потоків.
28. Вплив міжнародних стандартів на розвиток туризму.
29. Нові напрямки досліджень у міжнародному туризмі.
30. Використання кейс-стаді в підготовці фахівців туризму.
31. Класифікація туристично-рекреаційних ресурсів.
32. Природні ресурси як основа рекреаційної діяльності.

33. Культурні та історичні ресурси для туризму.
34. Методи оцінки туристичних ресурсів.
35. Стратегії ефективного використання ресурсів.
36. Вплив ресурсного потенціалу на розвиток туризму в регіонах.
37. Вплив туризму на місцеву економіку.
38. Соціальні ефекти розвитку туризму.
39. Туризм як інструмент розвитку малих територій.
40. Вплив рекреаційної діяльності на зайнятість населення.
41. Роль державної політики у розвитку туризму.
42. Взаємозв'язок економічного розвитку та туристичної привабливості.
43. Роль культурної спадщини у формуванні туристичного іміджу.
44. Оцінка туристичного потенціалу культурних пам'яток.
45. Стратегії збереження культурної спадщини.
46. Вплив культурного туризму на економіку регіону.
47. Використання культурних маршрутів у маркетингу туризму.
48. Інтеграція місцевих традицій у туристичні продукти.
49. Принципи сталого розвитку у туризмі.
50. Основні ідеї екотуризму.
51. Вплив туризму на екосистеми.
52. Методи мінімізації негативного впливу туризму на природу.
53. Економічні вигоди від розвитку екотуризму.
54. Баланс між рекреаційними потребами та охороною природи.
55. Основи рекреаційного планування територій.
56. Принципи дизайну туристичних зон.
57. Вплив планування на комфорт туристів.
58. Стратегії розміщення туристичних об'єктів.
59. Використання природного середовища у туристичному дизайні.
60. Методи оцінки ефективності рекреаційного планування.
61. Основні проблеми туризму в мегаполісах.
62. Вплив урбанізації на рекреаційну діяльність.
63. Методи розвантаження міських рекреаційних зон.
64. Туризм і транспортні виклики великих міст.
65. Розвиток зелених зон у містах як стратегія рекреації.
66. Планування міського туризму з урахуванням сталого розвитку.
67. Використання цифрових технологій у туристичній індустрії.
68. Роль маркетингу у формуванні попиту на туристичні послуги.
69. Віртуальна реальність у презентації туристичних продуктів.

70. Соціальні мережі як інструмент просування туризму.
71. Застосування аналітики даних у плануванні турпродуктів.
72. Інноваційні методи оптимізації туристичних маршрутів.
73. Основні мотиви туристичної поведінки.
74. Пізнавальна та рекреаційна мотивація туристів.
75. Вплив соціальних факторів на вибір туристичних послуг.
76. Зовнішня та внутрішня мотивація у туризмі.
77. Методи дослідження поведінки туристів.
78. Психологічні чинники формування лояльності споживачів.
79. Основні причини криз у світовому туризмі.
80. Адаптаційні стратегії туристичних компаній.
81. Використання внутрішнього туризму під час глобальних криз.
82. Роль державної підтримки у відновленні туристичної галузі.
83. Інновації як засіб подолання кризових явищ.
84. Методи оцінки стійкості туристичного бізнесу.
85. Основні компетенції сучасного фахівця з туризмології.
86. Роль дистанційного та електронного навчання.
87. Використання кейс-стаді та проєктного навчання.
88. Інтеграція міждисциплінарних знань у підготовці фахівців.
89. Методи оцінки практичної підготовки студентів.
90. Використання цифрових технологій для розвитку професійних навичок.

СЛОВНИК

Активний туризм – вид туризму, що передбачає фізичну активність та спортивні заходи.

Адаптація туристів – процес пристосування людини до нових природних, соціальних і культурних умов під час подорожі.

Агротуризм – форма туризму, пов'язана з відпочинком на сільських господарствах та участю в сільськогосподарських роботах.

Анімація (туристична) – організація розважальної та культурної програми для туристів.

Аеротуризм – туризм, пов'язаний із подорожами авіатранспортом.

Актуалізація рекреаційних потреб – процес усвідомлення людиною власних потреб у відпочинку та рекреації.

Асоціація туристичних операторів – об'єднання компаній для координації діяльності та захисту інтересів у сфері туризму.

Атракціон – об'єкт або захід, що використовується для розваг туристів.

Атмосфера туристичного середовища – загальний психологічний і естетичний вплив місця на туриста.

Автобусний туризм – вид туризму, де основний транспортний засіб – автобус.

Адаптивний туризм – туризм для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Академічний туризм – подорожі з освітньою метою: лекції, семінари, стажування.

Агротуристичний комплекс – організоване господарство, яке надає туристичні послуги в сільській місцевості.

Антикризовий менеджмент у туризмі – заходи для запобігання та подолання кризових явищ у туристичній галузі.

Атестація туристичних об'єктів – офіційна оцінка якості та відповідності стандартам.

Адаптивне планування рекреаційних зон – проектування зон відпочинку з урахуванням різних груп відвідувачів.

Атракційна політика – стратегія розвитку туристичних об'єктів та заходів для залучення відвідувачів.

Аутдор-туризм – туризм на відкритому повітрі: піший, велосипедний, кемпінговий.

Аналіз туристичного потоку – дослідження кількості, структури та динаміки туристів.

Анімаційна програма – набір заходів для активного та культурного відпочинку туристів.

Архітектурна привабливість – оцінка туристичної цінності будівель та споруд.

Альтернативний туризм – туризм, що пропонує нетрадиційні форми відпочинку.

Акредитація туристичних закладів – процес офіційного підтвердження якості надання послуг.

Адаптаційні стратегії туриста – методи пристосування до умов подорожі та нових культур.

Актуальні туристичні тренди – сучасні тенденції та напрямки розвитку туризму.

Асоціативний туризм – відвідування місць, пов'язаних із професійними або соціальними інтересами.

Альпінізм як вид туризму – активний туризм, пов'язаний із сходженням на гори.

Аналіз ринку туристичних послуг – вивчення попиту та пропозиції на туристичному ринку.

Адаптація рекреаційного середовища – пристосування зон відпочинку до потреб різних груп населення.

Атестація готельного обслуговування – офіційна перевірка якості готельних послуг.

Базовий туристичний продукт – мінімальний набір послуг, який складає основу туристичного пакету.

Бронювання (туристичне) – резервування місць у готелях, транспорті або на екскурсіях заздалегідь.

Бюджетний туризм – вид туризму, орієнтований на економні витрати туриста.

Багатофункціональна туристична зона – територія, де поєднані рекреаційні, культурні та спортивні об'єкти.

Блокова організація турів – поділ туристичного маршруту на окремі етапи або блоки для зручності планування.

Безпека туристів – комплекс заходів для запобігання ризикам і небезпекам під час подорожі.

Біосферний туризм – туризм у заповідниках та природоохоронних територіях.

Базова інфраструктура туризму – дороги, аеропорти, вокзали та комунікації, необхідні для обслуговування туристів.

Багатомодальний туризм – туризм із використанням кількох видів транспорту.

Бронювання онлайн – сучасний метод резервування туристичних послуг через інтернет.

Бальнеологічний курорт – курорт, що спеціалізується на лікуванні та оздоровленні за допомогою мінеральних вод.

Блок-схема туристичного маршруту – графічне відображення послідовності подорожі та етапів маршруту.

Бортове обслуговування туристів – комплекс послуг під час подорожі на транспорті (літак, круїз).

База відпочинку – спеціально обладнана територія для рекреаційного та туристичного відпочинку.

Бізнес-туризм – поїздки, пов'язані з професійною або діловою діяльністю.

Багатоденний тур – туристичний маршрут, що триває більше одного дня.

Бізнес-модель туристичної компанії – стратегія організації, надання та монетизації туристичних послуг.

Біотуризм – туризм із фокусом на вивчення флори і фауни певного регіону.

Бронювання пакетних турів – попереднє резервування комплексного туристичного продукту, що включає проживання, харчування та послуги.

Базовий рівень сервісу – мінімальні стандарти якості обслуговування туристів.

Блокування туристичних ресурсів – тимчасове обмеження доступу до природних або культурних об'єктів.

База даних туристичних потоків – систематизована інформація про кількість, структуру та динаміку туристів.

Багаторівневе управління туристичним комплексом – координація діяльності на локальному, регіональному та національному рівнях.

Бюро подорожей – організація, що надає туристичні послуги та консультації.

Багатoproфільний туризм – поєднання рекреаційних, культурних, спортивних та оздоровчих напрямків.

Базові рекреаційні потреби – первинні фізіологічні та психологічні потреби людини у відпочинку.

Біоекологічна оцінка туристичного потенціалу – дослідження природних умов для визначення їх придатності для туризму.

Бронювання конференц-залів – резервування приміщень для ділових туристичних заходів.

Благоустрій туристичних зон – комплекс заходів із забезпечення комфорту і безпеки відвідувачів.

Бізнес-інновації у туризмі – застосування нових технологій та стратегій для підвищення ефективності туристичного бізнесу.

Вид туризму – класифікація подорожей за метою, способом пересування чи умовами перебування.

Відпочинок – стан фізичного та психологічного відновлення людини.

Відвідуваність туристичних об'єктів – кількість людей, що відвідали конкретний туристичний ресурс.

Вартість туристичного продукту – ціна комплексу туристичних послуг для споживача.

Внутрішній туризм – подорожі всередині своєї країни.

Водний туризм – подорожі річками, озерами та морями з використанням водного транспорту.

Велотуризм – подорожі з використанням велосипеду як основного засобу пересування.

Візова політика – правила надання дозволу на в'їзд іноземних туристів у країну.

Велнес-туризм – туризм, спрямований на оздоровлення тіла та психіки.

Виробник туристичних послуг – компанія або організація, що створює та реалізує туристичні продукти.

Вартісна оцінка туристичного маршруту – визначення економічної ефективності маршруту.

Відновлювальний туризм – туризм, спрямований на релаксацію та відновлення сил.

Великий туристичний потік – масове переміщення туристів у певний період часу.

Віртуальний туризм – подорожі за допомогою цифрових технологій і віртуальної реальності.

Відповідальне туристичне поведіння – етична поведінка туристів щодо природи та місцевого населення.

Взаємодія туристичних структур – співпраця між туроператорами, готелями, транспортними компаніями та органами влади.

Відпочинкова зона – територія, облаштована для рекреаційних потреб населення.

Водоспадний туризм – активний туризм у гірських та водних регіонах, пов'язаний із відвідуванням водоспадів.

Високосезонний туризм – період масового напливу туристів у певному регіоні.

Візит-центр – інформаційний пункт для туристів із консультаціями та матеріалами про регіон.

Віддалений туризм – подорожі до віддалених і малодоступних місць.

Велика культурна подія – фестивалі, ярмарки та концерти, що приваблюють туристів.

Відпочинок на природі – рекреаційна діяльність на відкритих просторах: парках, лісах, озерах.

Віртуальні інформаційні ресурси туризму – онлайн-платформи, сайти та додатки для планування подорожей.

Візуальний імідж регіону – сприйняття туристами зовнішнього вигляду території та її атракцій.

Вплив туризму на місцеве населення – соціальні, економічні та культурні наслідки розвитку туризму.

Винний туризм – подорожі з метою відвідування виноробних регіонів та дегустації продукції.

Великий круїзний туризм – подорожі на круїзних лайнерах із відвідуванням кількох країн чи регіонів.

Відповідність стандартам якості – відповідність туристичних послуг офіційним нормам і сертифікатам.

Варіативність туристичного продукту – можливість модифікації послуг під різні потреби споживачів.

Галузь туризму – сукупність туристичних видів діяльності та підприємств певного напрямку.

Гастрономічний туризм – подорожі з метою ознайомлення з кулінарними традиціями регіону.

Готельний сервіс – комплекс послуг, що надаються готелями для туристів.

Геотуризм – туризм, пов'язаний з відвідуванням геологічних та природних об'єктів.

Груповий тур – туристичний продукт, розрахований на поїздку групи людей.

Гармонізація туристичного простору – узгодження різних видів рекреаційної діяльності на території.

Гід (екскурсовод) – фахівець, що супроводжує туристів та надає інформацію про об'єкти.

Громадський туризм – подорожі, організовані громадськими організаціями для навчання та відпочинку.

Географічна привабливість регіону – природні та ландшафтні особливості, що приваблюють туристів.

Групова динаміка туристів – поведінка та взаємодія людей у туристичній групі.

Гірський туризм – активний туризм у гірських районах, включаючи сходження та катання на лижах.

Гостьовий будинок – приватна або комерційна установа для розміщення туристів.

Глобалізація туризму – процес поширення туристичних послуг та культурного обміну у світі.

Геоінформаційні системи у туризмі – технології для картографування та аналізу туристичних ресурсів.

Гастротури – організовані подорожі з дегустацією національних страв.

Гідрорекреація – відпочинок та рекреаційна діяльність на водних об'єктах.

Готельна категорія – рівень якості та оснащення готелю, що визначається стандартами.

Груповий гід – екскурсовод, який супроводжує групи туристів.

Гармонія рекреаційного середовища – оптимальне поєднання природних та штучних елементів для відпочинку.

Геокешинг у туризмі – сучасна форма активного туризму з пошуком «схованок» за GPS-координатами.

Гастрольний туризм – відвідування культурних подій, вистав, концертів у різних містах.

Групове бронювання – організація та резервування послуг для кількох туристів одночасно.

Гендерний аспект туризму – врахування різних потреб чоловіків і жінок у туристичних послугах.

Готельна інфраструктура – будівлі, обладнання та об'єкти обслуговування в готелі.

Гармонізація рекреаційних маршрутів – оптимізація шляхів пересування туристів.

Геотуристичний маршрут – шлях, що включає відвідування природних і геологічних пам'яток.

Гостинність – готовність приймати, обслуговувати та створювати комфорт для туристів.

Готельний комплекс – сукупність будівель і приміщень, що забезпечують різні види туристичних послуг.

Геомаркетинг у туризмі – використання географічних даних для планування і просування туристичних послуг.

Громадський відпочинок – рекреаційна діяльність у загальнодоступних зонах: парках, скверах, набережних.

Діловий туризм – подорожі з метою участі у конференціях, семінарах, ділових зустрічах.

Дестинація – конкретне місце або регіон, куди спрямований туристичний потік.

Дослідження туристичного попиту – вивчення потреб та очікувань туристів.

Декларація туристичного продукту – офіційний опис послуг, що включені у туристичний пакет.

Додаткові послуги туризму – сервіси, що не входять до базового продукту (екскурсії, трансфери).

Дистанційне навчання у туризмі – підготовка фахівців за допомогою онлайн-платформ і технологій.

Довгостроковий туризм – подорожі, що тривають більше одного місяця.

Доступність туристичних об'єктів – забезпечення можливості відвідування туристів різних категорій, включаючи людей з інвалідністю.

Декоративні елементи у рекреаційних зонах – споруди, скульптури, ландшафтні композиції для естетики та комфорту.

Досвід туриста (туристичний досвід) – сукупність вражень і емоцій, отриманих під час подорожі.

День туризму – тематичні заходи та свята, присвячені розвитку туризму.

Динаміка туристичних потоків – зміни кількості та структури туристів у часі.

Дозвілля – організований або самостійний відпочинок людини.

Диверсифікація туристичного продукту – розширення спектру послуг для різних груп споживачів.

Дослідницький туризм – подорожі з метою наукових спостережень і досліджень.

Державна політика у сфері туризму – нормативно-правові та стратегічні заходи щодо розвитку галузі.

Ділова поїздка – короткострокова подорож з метою вирішення професійних питань.

Договір туристичного обслуговування – офіційна угода між туристом та оператором/готелем.

Друковані туристичні матеріали – карти, буклети, путівники для інформування туристів.

Дослідження рекреаційного середовища – вивчення територій для визначення їх придатності для відпочинку.

Дитячий туризм – організовані поїздки для дітей та підлітків.

Декоративно-прикладне мистецтво в туризмі – використання елементів культури для залучення туристів.

Дієвий маркетинг у туризмі – практичні методи стимулювання попиту та просування послуг.

Демографічні фактори туристичного попиту – вплив віку, статі, соціального статусу на вибір послуг.

Додаткове обладнання для туризму – спорядження, транспорт, техніка для комфортного відпочинку.

Дестинаційний менеджмент – управління туристичними ресурсами та потоками у певному регіоні.

Доступність інформації для туристів – забезпечення повної та зрозумілої інформації про послуги та об'єкти.

Дослідницький потенціал туризму – можливості для вивчення туристичних процесів і тенденцій.

Динамічний туризм – активні види подорожей із швидкою зміною локацій і видів діяльності.

Діалог культур у туризмі – взаємодія та обмін культурними цінностями між туристами та місцевим населенням.

Екотуризм – туризм, орієнтований на відвідування природних територій з мінімальним впливом на довкілля.

Екскурсія – організоване відвідування туристичних об'єктів із навчальною або пізнавальною метою.

Експериментальний туризм – нові види подорожей, що включають нестандартні та інноваційні форми відпочинку.

Емоційний туризм – подорожі, спрямовані на отримання яскравих вражень і емоційного досвіду.

Етнічний туризм – відвідування регіонів для ознайомлення з культурою, традиціями та побутом місцевого населення.

Екологічна оцінка туристичних ресурсів – визначення впливу туризму на природне середовище.

Економічна ефективність туризму – співвідношення витрат і доходів туристичного бізнесу або регіону.

Екскурсійний маршрут – попередньо визначений шлях відвідування туристичних об'єктів.

Елітний туризм – подорожі, орієнтовані на високий рівень комфорту та індивідуальні потреби.

Експозиція туристичного об'єкта – виставковий або пізнавальний простір, доступний для відвідувачів.

Етнографічний туризм – вивчення культури, побуту та традицій народів під час подорожей.

Екстрим-туризм – активний туризм, що передбачає екстремальні види спорту та активності.

Емоційна компетентність туриста – здатність регулювати емоції та адаптуватися до умов подорожі.

Електронне бронювання – резервування туристичних послуг через інтернет або спеціальні системи.

Ексклюзивний тур – індивідуально розроблений тур із унікальними послугами та маршрутами.

Енергозберігаючі технології в туризмі – використання ресурсоефективних рішень у готелях та рекреаційних зонах.

Естетичний туризм – подорожі для отримання естетичного задоволення від природи, мистецтва та архітектури.

Етичний туризм – туризм із дотриманням норм етики щодо природи, населення та культурних цінностей.

Економічна модель туристичного підприємства – схема організації витрат і доходів компанії.

Електронні туристичні гід – мобільні додатки та онлайн-ресурси для самостійного ознайомлення з об'єктами.

Етапи розвитку туристичного продукту – стадії створення, просування та реалізації послуг.

Ефективність рекреаційного планування – оцінка результативності організації зон відпочинку.

Експертна оцінка туристичних ресурсів – визначення їх туристичної цінності фахівцями.

Емісія туристів – відправка туристів із певного регіону або країни.

Екотуристичний маршрут – шлях подорожі з метою ознайомлення з природними цінностями та збереження навколишнього середовища.

Енергетичний відпочинок – вид рекреації, що спрямований на відновлення фізичних та психічних сил.

Елементи туристичної інфраструктури – об'єкти, споруди та сервіси, необхідні для обслуговування туристів.

Емоційна атрактивність об'єкта – здатність об'єкта викликати позитивні емоції у відвідувачів.

Екологічна стійкість туризму – здатність туристичної діяльності мінімізувати негативний вплив на довкілля.

Електронна інформаційна підтримка туризму – використання цифрових платформ для планування та просування послуг.

Замовник – фізична або юридична особа, в тому числі суб'єкт туристичної діяльності, яка укладає відповідний договір на надання готельних послуг від імені і на користь споживача та здійснює оплату за цим договором (надає гарантії щодо оплати за цим договором).

Зарубіжний (виїзний) туризм – це поїздки осіб - резидентів країни (регіону), які здійснюють перебування в місцях, що знаходяться за межами їхньої країни.

Засоби реклами – переважно це засоби масової інформації (телебачення, преса, радіо) та інші засоби, які розглядаються спеціалістами як носії, що доносять рекламу до аудиторії, зібраної завдяки основному (нерекламному) матеріалу.

Збутові агенти – особи, які представляють інтереси певних готельних комплексів під час збуту їхніх готельних послуг.

Зв'язки з пресою (Public Relations) – реклама послуг або підприємства через спілкування з місцевими, регіональними і загальнонаціональними засобами масової інформації.

Знак обслуговування (Service Mark) – слово, найменування, символ, атрибут або комбінація всього перерахованого, які прийняті або використовуються в процесі продажу чи реклами послуг з метою позначити послуги однієї сторони і відрізнити їх від послуг інших сторін. Див. також "Торгова марка".

Ідея продукту – задум про можливий продукт, що компанія могла б запропонувати на ринку.

Імідж – сприятливе або несприятливе сприйняття споживачем певного готельного комплексу; а також його послуг.

Іміджева реклама – реклама, за якої рекламодавець ставить за мету не залучення відвідувачів, а створення або поліпшення свого іміджу серед користувачів.

Індивідуальний плановий туризм – комплексна послуга, що налається за власною програмою з нестандартними пакетами обслуговування (індивідуальний тур завжди дорожчий, ніж груповий).

Індивідуальний тур (An individual round) – тур з певним набором туристичних послуг, замовлений клієнтом (або невеликою групою), включаючи розміщення, харчування, трансфер, екскурсійну та розважальну програми.

Індустрія гостинності (готельна індустрія) Industry of hospitality (hotel industry) – сукупність готельних комплексів та інших засобів розміщення, засобів транспорту, об'єктів громадського харчування, об'єктів і засобів розваг, об'єктів пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного та іншого призначення, організацій, що здійснюють туроператорську й турагентську діяльність, а також організацій, що надають екскурсійні послуги і послуги гідів – перекладачів.

Інклюзив - тур (Inclusive tour) – основний вид індивідуального або групового туру; зазвичай є ретельно спланованою за певним маршрутом, часом, термінами, набором і якостями послуг поїздкою, що продається туристам (споживачам готельних послуг) як нероздільний на окремі елементи товар за загальною ціною; містить у собі одночасно вартість обслуговування і проїзду за маршрутом.

Інноваційний потенціал (Innovative potential) – сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону; підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки; інноваційна культура – складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого

втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах.

Іноземний (в'їзний) туризм – це поїздки відвідувачів – нерезидентів у регіоні, що знаходиться за межами їхнього звичайного середовища (подорожі в межах України осіб, які не проживають постійно в Україні).

Інсайдинг – вид туropolерейтингу, що планує, просуває та реалізує внутрішній туристичний продукт, тобто тури по території своєї країни для своїх співгромадян.

Інтелектуальна власність – ексклюзивна інформація, розроблена франчайзером, що включає, але не обмежена операційними системами, посібниками з функціонування, навчальними відеокасетами, друкарськими матеріалами і комп'ютерними програмами.

Інтерактивний маркетинг (онлайн-маркетинг) – форма прямого маркетингу, що здійснюється за допомогою інтерактивних комп'ютерних служб, які наляють інформаційні послуги в оперативному режимі за допомогою систем, що забезпечують двосторонній електронний зв'язок між продавцем і покупцем.

Інтерв'ю – збирання первинної інформації, в ході якого респондентам ставляться питання, що стосуються їхніх побажань, поінформованості та особливостей їхнього купівельного поведіння.

Інтернет - бронювання (The internet-reserving) – бронювання номерів, що здійснюється з Інтернет – сайту готельного комплексу з автоматичною перевіркою наявності вільних номерів на зазначені клієнтом дати та автоматичним одержанням підтвердження бронювання.

Культурний туризм – подорожі з метою ознайомлення з історією, мистецтвом та традиціями регіону.

Круїзний туризм – подорожі на круїзних суднах із відвідуванням кількох регіонів або країн.

Конгрес-туризм – участь у конференціях, форумах та ділових заходах як складова туристичної подорожі.

Комфорт туриста – рівень зручності та обслуговування під час подорожі.

Курорт – територія з природними ресурсами для оздоровлення та відпочинку.

Класифікація туристичних послуг – систематизація послуг за видом, метою чи типом обслуговування.

Кемпінг – організований відпочинок із тимчасовим проживанням у наметах або мобільних будиночках.

Картографування туристичних ресурсів – створення карт для планування маршрутів і розміщення туристичних об'єктів.

Культурна спадщина – об'єкти історії, архітектури та мистецтва, що мають туристичну цінність.

Координація туристичних потоків – управління переміщенням туристів для уникнення перевантаження об'єктів.

Кліматичний туризм – поїздки з метою оздоровлення та відпочинку в певних кліматичних умовах.

Кооперація туроператорів – спільна діяльність компаній для розвитку туристичних продуктів і маршрутів.

Культурно-розважальний туризм – подорожі з поєднанням розваг та знайомства з культурою.

Критерії якості туристичного об'єкта – показники, що визначають рівень обслуговування та задоволення туристів.

Круїзний лайнер – корабель, призначений для туристичних подорожей із комплексом послуг на борту.

Керування туристичною компанією – організація та контроль діяльності підприємства в сфері туризму.

Крос-культурний туризм – подорожі з метою порівняння культур і традицій різних народів.

Карта туристичних маршрутів – графічне відображення шляхів подорожей та об'єктів відвідування.

Критичні точки туристичного маршруту – ділянки або об'єкти, які можуть стати вузьким місцем для туристичних потоків.

Кемпінгова база – організована територія для відпочинку з наметами та обслуговуванням туристів.

Курортна інфраструктура – споруди, транспорт та сервіси, що забезпечують комфорт на курорті.

Культурні ресурси регіону – пам'ятки історії, архітектури, мистецтва та народної творчості.

Кластер туристичних підприємств – об'єднання компаній для спільного просування регіональних туристичних послуг.

Креативний туризм – туризм, пов'язаний із творчістю та майстер-класами для туристів.

Карта доступності туристичних об'єктів – відображення зручності доступу для різних категорій відвідувачів.

Канікулярний туризм – відпочинок, організований у період шкільних або студентських канікул.

Культурний маршрут – послідовність об'єктів для відвідування з метою пізнання культури регіону.

Курортний сезон – період року, коли активний потік туристів на курорті досягає максимуму.

Канатні дороги для туризму – транспортні системи для пересування туристів у гірських регіонах.

Координування туристичних послуг – забезпечення взаємодії між різними учасниками туристичного процесу для підвищення ефективності обслуговування.

Лікування – процес, що проводиться з метою домогтися бажаного стану здоров'я для пацієнта з використанням різних медичних технологій.

Ліцензіат – юридична особа або індивідуальний підприємець, які мають ліцензію на здійснення конкретного виду діяльності.

Ліцензія (A license) – дозвіл (право) на здійснення ліцензованого виду діяльності при обов'язковому дотриманні ліцензійних вимог і умов, виданий органом, що ліцензує, юридичній особі або індивідуальному підприємцеві. Ліцензія – це виданий компетентним органом влади дозвіл на ведення бізнесу, роботу або діяльність, яка інакше була б незаконною.

Ліцензування – заходи, пов'язані з видачею ліцензій, переоформленням документів, що підтверджують наявність ліцензій, призупиненням і анулюванням ліцензій і наглядом органів, що ліцензують, за дотриманням ліцензіатами під час здійснення ліцензованих видів діяльності відповідних ліцензійних вимог і умов.

Логотип (Logo) – це ексклюзивний символ, число або символи, що використовуються підприємством для ідентифікації.

Маркетинг у туризмі – комплекс заходів щодо просування туристичних послуг і залучення споживачів.

Масовий туризм – подорожі великої кількості туристів з типізованим набором послуг.

Мотивація туриста – внутрішні та зовнішні чинники, що спонукають людину до подорожей.

Міжнародний туризм – подорожі за межі своєї країни з різними цілями.

Музейний туризм – відвідування музеїв і виставкових залів як складова культурного відпочинку.

Модернізація туристичної інфраструктури – оновлення та покращення об'єктів і послуг для туристів.

Марафонський туризм – участь у спортивних заходах, пов'язаних із біговими марафонами.

Мікротуризм – короткі подорожі, зазвичай у межах одного регіону або міста.

Морський туризм – подорожі, що передбачають використання морського транспорту та відпочинок біля води.

Моделювання туристичних маршрутів – створення схем подорожей для ефективного планування.

Медичний туризм – поїздки для отримання медичних або оздоровчих послуг.

Мототуризм – подорожі на мотоциклах як спосіб активного відпочинку.

Мобільність туристів – здатність туристів переміщатися різними видами транспорту.

Місцевий туризм – подорожі всередині свого регіону або міста.

Медіа у туризмі – використання засобів масової інформації для популяризації туристичних послуг.

Модульний тур – туристичний продукт, що складається з окремих елементів, які можна комбінувати.

Маршрутна карта – графічне або цифрове відображення туристичного маршруту.

Міжсезонний туризм – подорожі у періоди між піковими сезонами для уникнення великого напливу туристів.

Міні-готель – невеликий готель із обмеженою кількістю номерів і персоналізованим обслуговуванням.

Майстер-клас у туризмі – навчальний захід для туристів, пов'язаний із творчістю або ремеслом.

Мультикультурний туризм – подорожі, орієнтовані на знайомство з різними культурами одночасно.

Місцева кухня – традиційні страви регіону, що стають туристичною привабливістю.

Мобільні туристичні додатки – програми для смартфонів, які допомагають планувати та здійснювати подорожі.

Масштаб туристичного об'єкта – розмір та ємність для обслуговування туристів.

Міжнародні стандарти у туризмі – нормативи якості та безпеки послуг, прийняті на світовому рівні.

Медіація в туризмі – врегулювання конфліктів між туристами, персоналом та іншими учасниками процесу.

Малий туризм – короткострокові подорожі, зазвичай на вихідні або святкові дні.

Мотиваційні програми для туристів – системи заохочення та стимулювання подорожей.

Мережевий туризм – інтеграція різних туристичних послуг через цифрові платформи.

Музейно-культурні комплекси – об'єднання музеїв та культурних об'єктів для ефективного туристичного відвідування.

Національний парк – охоронювана природна територія для збереження екосистем та розвитку рекреаційного туризму.

Нічний туризм – відвідування туристичних об'єктів або участь у заходах у вечірній та нічний час.

Надійність туристичних послуг – ступінь гарантії надання послуг у повному обсязі та вчасно.

Надзвичайні ситуації у туризмі – непередбачувані події, що можуть впливати на безпеку туристів.

Нормативи безпеки туристичних об'єктів – стандарти, що регламентують захист туристів від ризиків.

Навігаційна система для туристів – карти, GPS та інші засоби орієнтації на маршруті.

Насиченість туристичного маршруту – кількість об'єктів та активностей на певному маршруті.

Надходження від туризму – економічні вигоди регіону від туристичної діяльності.

Найманий персонал у туризмі – працівники готелів, турфірм та інших туристичних об'єктів.

Натурний туризм – туризм із прямим контактом з природними об'єктами та середовищем.

Нормативи розміщення туристів – правила щодо щільності розміщення людей у готелях, кемпінгах та на курортах.

Наслідки туризму для довкілля – позитивні та негативні ефекти туристичної діяльності на природу.

Надходження туристів (емісія і іммісія) – кількість туристів, що виїжджають із регіону та прибувають у регіон.

Науковий туризм – подорожі з метою проведення досліджень або участі у наукових конференціях.

Наявність інфраструктури – забезпеченість території необхідними об'єктами для туристів.

Надзвичайні заходи безпеки – дії для запобігання небезпечним ситуаціям у туристичних місцях.

Наближення до природного середовища – контакт туристів із незайманою природою.

Навчальний туризм – подорожі з метою здобуття знань або практичних навичок.

Нічліг – тимчасове проживання туриста поза місцем постійного проживання.

Нестандартний туризм – подорожі з нетиповими формами активності та маршрутами.

Насиченість рекреаційної зони – кількість відвідувачів у певній зоні у певний час.

Натуральний рекреаційний ресурс – природні об'єкти, придатні для відпочинку та туризму.

Навчально-пізнавальний туризм – поїздки, що поєднують відпочинок та освітній компонент.

Нормативи екологічної безпеки – стандарти щодо збереження природного середовища у туристичних зонах.

Найбільш популярні туристичні маршрути – маршрути з високим попитом серед туристів.

Неформальний туризм – самотійні або непрофесійно організовані подорожі.

Надійність туристичного транспорту – безпека та стабільність роботи транспортних засобів для туристів.

Нормативи якості туристичних послуг – встановлені стандарти рівня обслуговування туристів.

Насиченість туристичної інфраструктури – кількість готелів, ресторанів та розважальних об'єктів на території.

Незалежний турист – турист, що організовує подорож самотійно без участі туроператора.

Обов'язки туриста – під час здійснення подорожі, включаючи транзит, турист зобов'язаний: дотримуватися законодавства країни (місця) тимчасового перебування, поважати її соціальний устрій, звичаї, традиції, релігійні вірування; зберігати навколишнє природне середовище, дбайливо ставитися до пам'яток природи, історії й культури в країні (місці) тимчасового перебування; дотримуватися правил в'їзду в країну (місце) тимчасового перебування, виїзду із країни (місця) тимчасового перебування й перебування там, а також у країнах транзитного проїзду; дотримуватися під час подорожі правил особистої безпеки.

Обіговий капітал (Working capital) – це поняття визначає, скільки грошових коштів необхідно для придбання товарно-матеріальних запасів, оплати торгового персоналу, орендних платежів і т.ін. до тих пір, поки клієнти не почнуть купувати і платити.

Обробка інформації – процес розташування її інформації в певному порядку, додання їй якихось завершених форм, що наповнює інформацію новим сенсом і значенням. Обробка інформації створює образи, форми, які людина може розпізнати і

які розуміються нею певним чином. При цьому відбувається процес зведення комплексу інформаційних сигналів до спрощених синтезованих образів і категорій.

Описове дослідження – маркетингове дослідження, що проводиться для того, щоб точніше визначити маркетингові проблеми, ситуації або ринки, такі, як ринковий потенціал товару або демографічні характеристики та погляди споживачів.

Опитування – збирання первинних даних, спрямоване на з'ясування знань, поглядів, переваг споживачів і особливостей купівельної поведінки.

Організатор туру (tour organizer) – приватна особа або турагент, або нетуристична організація, що комплектує групу туристів для участі в турі, запропонованому туроператором. Зазвичай, організатору тура або його представнику надається право безкоштовної участі в даному турі.

Організаційна культура – система цінностей і переконань, що дає співробітникам уявлення про організацію, а також визначає норми і правила їхньої поведінки в ній.

Організований туризм – поїздка, організована туристичними фірмами за стандартним або спеціально розробленим особисто туристом (групою туристів) маршрутом.

Пакетний тур – комплекс туристичних послуг, об'єднаних у єдиний продукт (переліт, проживання, екскурсії).

Підготовка туристичних кадрів – навчання спеціалістів для роботи в туристично-рекреаційній сфері.

Пізнавальний туризм – подорожі з метою отримання знань про природу, культуру, історію.

Пляжний туризм – відпочинок на морських або річкових узбережжях із сонцем та водними розвагами.

Пам'ятка культури – об'єкт історичної чи культурної цінності, що має туристичну привабливість.

Промоція туристичного продукту – рекламні та маркетингові дії для залучення туристів.

Природний рекреаційний ресурс – природні об'єкти, які використовуються для відпочинку та туризму.

Пішохідний туризм – активні подорожі пішки, зазвичай у гірських або природних зонах.

Підприємництво в туризмі – організація та управління туристичним бізнесом.

Промисловий туризм – відвідування підприємств, фабрик та виробництв для ознайомлення з технологіями.

Планування туристичного маршруту – розробка оптимального шляху подорожі з урахуванням об'єктів та часу.

Професійний туризм – подорожі, пов'язані з виконанням професійних або робочих завдань.

Партнерство у туризмі – співпраця туристичних компаній, організацій та органів влади для розвитку галузі.

Переорієнтація туристичних потоків – зміна напрямку переміщення туристів для розвантаження популярних місць.

Професійна компетентність туристичного працівника – набір знань, умінь і навичок для ефективної роботи.

Підготовка рекреаційної території – облаштування зони відпочинку для комфортного перебування туристів.

Похідний туризм – подорожі з пересуванням між різними природними або культурними об'єктами.

Презентація туристичного регіону – демонстрація ресурсів та послуг для залучення туристів.

Постійний турист – людина, яка регулярно подорожує до певних регіонів або країн.

Підвищення кваліфікації у туризмі – навчання та оновлення знань для професійного розвитку працівників галузі.

Рекламна кампанія – комплекс рекламних засобів, спрямований на досягнення конкретної маркетингової мети в межах маркетингової стратегії рекламодавця.

Рекламні тури (інфо-тури) – безкоштовні або пільгові тури, що призначені для ознайомлення з новим туристичним продуктом представників турагентів, які згодом будуть здійснювати продаж даного продукту.

Рекреаційні ресурси (Recreation resources) – це природні та антропогенні геосистеми, тіла і явища природи, що мають специфічні властивості та можуть бути використані для організації відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей у певний час або сезон за допомогою існуючих технологій і наявних матеріальних можливостей.

Респондент – особа або сукупність осіб, які підлягають статистичному спостереженню у встановленому законодавством порядку і визначені у статті 4 цього Закону.

Ресторан (Restaurant) – підприємство громадського харчування, що пропонує гостям різноманітний асортимент страв складного і фірмового приготування, високий рівень сервісу, послуги офіціантів, метрдотелів; організацію культурного й розважального дозвілля клієнтів, корпоративного й банкетного обслуговування.

Реструктуризація підприємства (Restructuring of enterprise) – здійснення організаційно – господарських, фінансово – економічних, правових та технічних заходів, спрямованих на

реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, яка не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності, управління, організаційно – правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів;

Рецепція (Reception) – загальна зала, кімната або стійка, розташована в приміщенні готельного комплексу, призначена для приймання, реєстрації і оформлення гостей, а також знаходження чергових – порт'є, які здійснюють приймання і видачу ключів від номерів туристів і виконання різних доручень постояльців і гостей готельного комплексу.

Ритейлінг (Retailing) – ритейлінгове представництво полягає в тому, що відомий туроператор дає агентству право на користування власною торговельною маркою (найменування, логотип) з рекламною метою, здійснює деякі капіталовкладення в обмін на те, щоб воно стало ритейловим. Агентство зобов'язується поставляти туроператору певну кількість туристів кожний звітний період.

Ротель (Rotel) – готельний комплекс-вагон, що пересувається. Роялті (Royalties) – винагорода у вигляді періодичних відрахувань фіксованих ставок, що визначаються франчайзером на підставі власної оцінки вартості права використання торгової марки єдиної франчайзингової мережі, які виплачуються франчайзі франчайзеру щомісяця. Вони становлять від 0 до 15% прибутку. В обмін на виплату роялті франчайзі може отримати такі послуги, як реклама, складання фінансових звітів і консультації з питань управління. Як і для будь-якого іншого підприємства, фінансування франшизи може викликати проблеми, якщо у підприємця мало заощаджень. Зазвичай визнаний франшизер хоче, щоб підприємець уніс принаймні половину грошових коштів, потрібних, щоб розпочати справу як власний капітал. Часто підприємець намагається зібрати необхідні гроші шляхом продажу акцій родичам і друзям або взяти у них позики для купівлі акцій на своє ім'я. Частина, що

залишилася, може бути запозичена в комерційному банк); часто за участю франшизера як поручителя за векселем.

Cabana – будівля на пляжі (або біля басейну), типу бунгало, що стоїть окремо від основного будинку та іноді обладнана як спальня.

Сегмент (Segment) – це частина ринку. Покупці в одному сегменті однаково реагують на спонукальні стимули маркетингу (товар, ціну, рекламу, тощо). Сегмент ринку-певним чином виділена частина ринку, група споживачів, які мають загальні характеристики.

Сегментація (Segmentation) – творчий процес поділу ринку на сегменти. Робота на конкретний сегмент забезпечує туристичній фірмі кращу взаємодію з покупцями, однак сегмент повинен бути достатнім за кількістю принесеного прибутку, щоб забезпечувати рентабельність розробки спеціальної програми маркетингу, розрахованої на конкретну групу покупців.

Сезонні знижки (Seasonal discounts) – це цінові стимули для придбання турпродукту поза сезоном продажів.

Сезонні норми (Seasonal norms) – розмаїтість цін на різні послуги, що змінюються залежно від сезону.

Сервіс (обслуговування) – це система забезпечення, яка дає змогу покупцеві вибрати для себе оптимальний варіант придбання і споживання продукту.

Сервісний франчайзинг (Service Franchising) поширений у сфері послуг. Франчайзі отримує право займатися певним видом діяльності під торговою маркою франчайзера («Хирш»).

Сертифікований постачальник – постачальник сировини, аксесуарів, запасних або комплектуючих частин, який відповідає вимогам франчайзера за якістю своєї продукції.

Система управління – сукупність адміністративних ланок, наділених певними повноваженнями управління, яка впорядковано функціонує для досягнення головної мети діяльності. Принципова схема системи управління містить у собі суб'єкт і об'єкт управління, цілеспрямовані дії і зворотний зв'язок.

Система фірмового стилю (The system of brand name style) – товарний знак, логотип, фірмовий блок.

Система якості (The system of quality) – сукупність організаційної структури, відповідальності, процедур, процесів і ресурсів, що забезпечує здійснення загального керівництва якістю.

Системний аналіз (The system analysis) – розгляд будь - якої ринкової ситуації як певного об'єкта для вивчення з великим діапазоном внутрішніх і зовнішніх причинно – наслідкових зв'язків.

Системний підхід (Systems approach) – підхід до дослідження і управління об'єктом, що розглядає його як систему, в якій виділені елементи, внутрішні і зовнішні зв'язки, що впливають на його функціонування, а мета кожного з елементів формується, виходячи із загального призначення системи.

Спільне підприємство (Joint Venture) – юридична особа, яка має статус товариства, що у франчайзингу утворене з метою створення та управління франшизою через спільне володіння власністю. Спільні підприємства є найпоширенішим явищем під час здійсненні діяльності в тих країнах, де існують закони, що встановлюють обмеження на іноземну власність.

Стандарт обслуговування – це комплекс обов'язкових для виконання правил обслуговування клієнтів, які повинні гарантувати встановлений рівень якості всіх операцій, які виконуються.

Стратегія (Strategy) – план реалізації стратегічної концепції туристичного підприємства, припускає визначення основних напрямків розподілу її обмежених ресурсів. Результатом стратегічних рішень повинна бути поява в туристичній компанії довгострокових конкурентних переваг.

Стратегія проникнення на ринок – базується на навмисно низькому рівні цін із метою надання впливу на можливо більше число споживачів.

Стратегія розвитку ринку – полягає в тому, що фірма повинна прагнути збільшити збут існуючих товарів на нових ринках та сегментах, попит на які ще не задоволений.

Страховка – умови страховки докладно визначаються в страховому полісі. Страховий поліс є документом, що забезпечує гарантоване медичне обслуговування у разі хвороби або травми. Для в'їзду до деяких країн наявність страховки є обов'язковою.

Субфранчайзинг форма, при якій одержувач майстер – франшизи контролює певний район з правом пролажу субфраншиз франчайзеру («GOLD'S Gym», «Ким драй»).

Супутні туристичні послуги та товари (Concomitant tourist services and commodities) – послуги та товари, призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких несуттєво скоротиться без їхньої реалізації туристам.

Суспільний маркетинг – розробка, втілення в життя і контроль за виконанням програм, що мають метою домогтися сприйняття цільовою групою суспільної ідеї, рухи або практики.

Сфера туризму – сукупність готелів та інших засобів розміщення, засобів транспорту, об'єктів громадського харчування, об'єктів і засобів розваг, об'єктів пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного та іншого призначення, організацій, що здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, а також організацій, що надають екскурсійні послуги та послуги гідів – перекладачів.

Таймшер (Time-sharing) – купівля права користування номером на один – два тижні у тому або іншому місці. При цьому створюються умови для обміну місцями відпочинку, що дає змогу власникам таймшерів міняти місце відпочинку.

Тарифний план (A tariff plan) – сукупність тарифів для різних типів номерів з урахуванням сезонів, робочих і вихідних днів, кількості проживаючих у номері гостей і варіантів, включених у тариф послуг.

Телефонне опитування – телефонна розмова між представником дослідницької компанії або інтерв'юером і респондентом або опитуваним.

Теорія очікування (A theory of expectation) – концепція, згідно з якою наявність у людини активних потреб не є єдиною і достатньою умовою мотивації її поведінки на досягнення якої-небудь мети. Людина очікує при цьому, що її дії обов'язково приведуть до досягнення цієї мети.

Теорія систем (The system theory) – концепція, згідно з якою менеджери повинні розглядати організацію як відкриту систему взаємопов'язаних частин, що намагається досягти різноманітних цілей у зовнішньому змінному середовищі.

Тип закладу громадського харчування – категорія закладів громадського харчування, об'єднаних за характерними ознаками асортименту кулінарної продукції, контингентом споживачів та формами організації їхнього обслуговування.

Товар – це предмет, що може задовольнити потребу споживача, пропонується на ринку з метою привернення уваги, придбання, використання або споживання. Виробники повинні знайти споживачів, яким вони хочуть здійснювати продаж, з'ясувати їхні потреби, а потім створити товар, що найбільше задовольняє ці потреби.

Товарний франчайзинг (Product franchising) – є продажем товарів, що виробляються франчайзером під зареєстрованим товарним знаком. Франчайзі, зазвичай, здійснює їхнє післяпродажове обслуговування («Еконіка взуття», «Червоний куб»).

Торгова марка (Trademark) – відмітний логотип, символ або марка, що використовується підприємством для самоідентифікації і є офіційно зареєстрованою на території всієї країни і, за можливості, інтернаціонально. Вона може бути використана франчайзі за ліцензійною угодою з франчайзером.

Транзитний відвідувач – особа, яка робить зупинку в даній місцевості або країні під час дороги до місця призначення.

Транзит-чартер – чартерне перевезення, організоване кількома розташованими в різних регіонах туроператорами (або філіями одного туроператора), що припускає проміжну посадку в третьому аеропорту з метою прийняття на борт туристів, які прямують на відпочинок у дестинацію рейсу.

Трансфер (Transfer) – будь-яке перевезення туриста всередині туристичного центру (доставка з вокзалу, аеропорту або морського порту в готель і назад; з одного вокзалу, аеро- або морського порту на інший; з готелю в театр і назад).

Трансферна ціна – різновид оптової ціни підприємства. Застосовується під час здійснення комерційних операцій між підрозділами однієї й тієї самої фірми.

Тур – туристична поїздка за певним маршрутом у певний строк із певним комплексом послуг (перевезення, розміщення, харчування тощо). Розрізняється індивідуальна і групова подорож.

Турагентська діяльність – діяльність із просування й реалізації туристичних, зокрема готельних послуг, що здійснюється на підставі ліцензії юридичною особою або індивідуальним підприємцем (турагентом чи готельним комплексом).

Турдокументи (Tour documents) – документи, які видаються туристам туристичною фірмою, що їх обслуговує, в обмін на ваучер у першому пункті обслуговування (готельні талони, талони на харчування та екскурсії), за якими туристам надаються конкретні туристичні послуги.

Туризм – діяльність осіб, які здійснюють поїздки та перебувають у місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища на термін від 24 годин до одного року, з будь – якою метою, але без здійснення діяльності, що оплачується з джерел, які знаходяться у місці відвідання.

Туризм в'їзний – подорожі в межах України осіб, які не проживають постійно в Україні.

Туризм виїзний – подорожі осіб, які постійно проживають в Україні, в іншу країну.

Турист – особа, яка здійснює подорож Україною або іншими країнами з незабороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін.

Туристична діяльність – туроператорська й турагентська діяльність, а також інша діяльність з організації подорожей.

Туристична послуга – економічне благо, спожите туристом і виражене в результаті виконання відповідним виконавцем договору відшкодованих послуг із перевезення, розміщення, харчування, екскурсійного та іншого обслуговування туриста.

Туристична фірма (турфірма) – підприємство, що здійснює збут туристичних (зокрема готельних послуг) споживачам. Залежно від функцій, виконуваних туристичними фірмами, їх розділяють на турагентів і туроператорів.

Туристичне агентство (турагентство) – туристична фірма, що займається реалізацією населенню турів, організованих оптовими туристичними фірмами, а також продажем споживачам окремих туристичних послуг (транспортних квитків, екскурсій тощо).

Туристичний агент – фізична або юридична особа, що має з готелем договірні відносини на постачання клієнтів.

Туристичний ваучер – супровідний документ, що встановлює право туриста на туристичні послуги, які входять до складу туру, а також визначає їхні обсяг, якість та інші характеристики і підтверджує факт їх надання.

Туристичний договір (A tourist agreement) – договір про надання туристичних послуг, є основним документом, що юридично підтверджує факт комерційної домовленості між туристом і туристичною фірмою.

Туристичний клас (Tourist Class) (економічний клас). У номері такого класу гість не має особистої ванни.

Туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше, ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, розміщення та інші, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо).

Туристичні ресурси (Tourist resources) – природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, що включають об'єкти туристичного показу, а також інші об'єкти, здатні задовольнити духовні потреби туристів, сприяти відновленню та розвитку їхніх фізичних сил.

Туроператор – це юридична особа (або індивідуальний підприємець), яка здійснює діяльність із формування, просування та реалізації туристичного продукту на підставі ліцензії. Компанія, що спеціалізується на плануванні, складанні турів (туристичних маршрутів) і продає турпутівки за допомогою турагентів або безпосередньо туристові.

Туроператорська діяльність (tour operator activity) – діяльність із формування, просування та реалізації туристичного продукту, що здійснюється на підставі ліцензії юридичною особою або індивідуальним підприємцем (туроператором).

Фізичний туризм – подорожі, що включають активні види відпочинку та спорт.

Фітнес-туризм – поїздки з метою оздоровлення, тренувань та підтримки фізичної форми.

Фольклорний туризм – відвідування місць, де демонструються народні традиції та ремесла.

Фестивальний туризм – участь у культурних, музичних або спортивних фестивалях як форма відпочинку.

Фінансовий туризм – подорожі з метою отримання економічних або інвестиційних вигод.

Формування туристичної свідомості – процес розвитку у людей інтересу до подорожей та рекреації.

Фототуризм – подорожі з метою фотографування природи, архітектури та культурних об'єктів.

Франчайзинг у туризмі – надання прав на використання бренду та туристичних послуг іншими підприємцями.

Функціональна зона рекреації – територія з певним призначенням для відпочинку (спортивна, культурна, природна).

Фахова підготовка у туризмі – навчання спеціалістів для роботи в туристичній індустрії.

Флора і фауна як туристичні ресурси – природні об'єкти, що приваблюють туристів.

Фізіологічний ефект туризму – вплив подорожей на здоров'я та самопочуття людини.

Форс-мажор у туризмі – непередбачувані обставини (стихійні лиха, аварії), що впливають на туристичні послуги.

Формування туристичного продукту – процес створення комплексного туристичного пакета.

Фінансування туристичних проектів – залучення коштів для розвитку туристичних послуг і об'єктів.

Функціональна ефективність рекреаційної зони – здатність території задовольняти потреби туристів у відпочинку.

Фітнес-курорт – курорт із спеціалізованими послугами для оздоровлення та фізичної активності.

Фахова сертифікація у туризмі – підтвердження кваліфікації спеціаліста через офіційні стандарти.

Форум туристичних фахівців – зібрання експертів для обговорення тенденцій та проблем галузі.

Фізико-географічні умови туризму – природні фактори (рельєф, клімат, водойми), що впливають на організацію подорожей.

Хостел – бюджетний варіант тимчасового проживання для туристів із загальними кімнатами та спільними зручностями.

Харчування у туризмі – організація їжі для туристів у готелях, ресторанах, кемпінгах.

Хмарний сервіс для туризму – цифрові платформи для бронювання та управління туристичними послугами.

Харчова безпека туристів – забезпечення якості та гігієни продуктів харчування під час подорожей.

Характеристика туристичного маршруту – опис особливостей маршруту, його довжини, складності та об'єктів.

Характеристика рекреаційної території – аналіз природних і техногенних умов для відпочинку.

Хребетний туризм – походи або маршрути в гірських районах через хребти та перевали.

Хронологічний туризм – подорожі, що орієнтовані на історичну послідовність подій або об'єктів.

Хобі-туризм – подорожі, пов'язані з конкретними захопленнями туриста (риболовля, фотозйомка, колекціонування).

Художній туризм – відвідування виставок, галерей, майстерень та мистецьких заходів.

Характеристика кліматичних умов для туризму – оцінка кліматичних факторів (температура, опади, вологість) для планування подорожей.

Хостинг у туристичній індустрії – надання тимчасового житла туристам через онлайн-платформи.

Хімічна безпека рекреаційних зон – контроль шкідливих речовин у воді, ґрунті та повітрі на територіях відпочинку.

Хронологія розвитку туризму – історичний розвиток туристичної діяльності від античності до сучасності.

Характеристика попиту на туризм – визначення кількості, структури та вподобань туристів.

Характеристика туристичного продукту – опис складу, якості та переваг туристичного пакета.

Характеристика готельного фонду – аналіз кількості, класу та оснащення готелів у регіоні.

Характеристика транспортної доступності – оцінка зручності під'їзду до туристичних об'єктів.

Характеристика сезонності туризму – визначення пікових та низьких періодів відвідуваності об'єктів.

Харчовий туризм – подорожі з метою знайомства з місцевою кухнею та гастрономічними традиціями.

Цільовий туризм – подорожі, що мають конкретну мету (освітню, ділову, оздоровчу).

Циркуляція туристів – переміщення туристів між країнами або регіонами.

Цінова політика у туризмі – стратегія формування вартості туристичних послуг.

Цифровий туризм – використання цифрових технологій для організації, просування та обслуговування туристів.

Цінність туристичного продукту – комплекс характеристик, що визначають привабливість та користь для туриста.

Централізація туристичної інфраструктури – концентрація об'єктів обслуговування у певних зонах або містах.

Цикл туристичної подорожі – послідовність етапів від планування до повернення з подорожі.

Цілорічний туризм – організація подорожей у будь-який сезон року без прив'язки до сезону.

Цільова аудиторія туристичного продукту – конкретна група споживачів, для якої призначений туристичний пакет.

Цифрова інформаційна підтримка туризму – використання онлайн-платформ і додатків для поширення інформації та бронювання послуг.

Чартерний рейс – авіарейс, організований спеціально для перевезення туристів певного туру або групи.

Чотиризірковий готель – готель середнього класу з певним рівнем комфорту та обслуговування.

Часовий туризм – подорожі, орієнтовані на короткі проміжки часу, наприклад, на вихідні чи святкові дні.

Член туристичної асоціації – організаційна приналежність компанії або особи до професійного об'єднання у сфері туризму.

Чистота рекреаційної зони – стан гігієни та охайності території для відпочинку туристів.

Чартерний тур – туристичний пакет, організований на базі чартерного авіарейсу.

Чисельність туристичного потоку – кількість туристів, що відвідують певний регіон або об'єкт у визначений період.

Часова доступність туристичних об'єктів – години роботи та можливості відвідування об'єктів.

Членство у туристичному клубі – участь туриста у спеціалізованій організації для обміну досвідом та організації поїздок.

Частковий тур – частина великого туристичного маршруту або пакета, яка пропонується окремо.

Шведський стіл (The Swedish table) – вид самообслуговування в ресторанах та кав'ярнях, який відрізняється тим, що відвідувачі за єдину усереднену плату одержують будь-яку кількість страв за своїм вибором із числа запропонованих, заздалегідь виставлених у залі.

Шоп-тур – туристична поїздка, метою якої є купівля певних видів товарів, характерних для країни перебування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієва А. В. Формування стратегічних орієнтирів сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери на засадах інклюзивного зростання. Економічний форум. 2020. № 1 (3). С. 44–51.
2. Алієва А. Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2020. Т. 5 (1). С. 228–235.
3. Аріон О. В. Рекреаційна географія: парадигми та вектори розвитку. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. URL: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2023/12/rekreaczijna-geografiya_paradygmy_nmk_arion.pdf?utm_source=chatgpt.com
4. Безуглий В., Грушка В., Суматохіна І. Специфіка функціонування туристичної галузі України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2024. №63. URL: 10.32782/2524-0072/2024-63-5
5. Борецька Н. П., Крапівіна Г. О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 3 (65). С. 147–154.
6. Брич В., Галич Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. Економічний аналіз. 2020. №4. Том 30. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42558>
7. Васильчук В. М. Туризмологія. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.
8. Галасюк С. Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». Економіка та суспільство. 2023. №47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2094>
9. Гурова Д. Д., Зайцева В. М. Рекреологія та санаторно-курортне лікування. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. 52 с. URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/314b67e2-d4e2-4d37-8ff9-c2ca48222961/content>
10. Дичковський С.І. Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового

- суспільства (digital society) : монографія. Київ : Ліра К, 2020. 384 с.
11. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. Економіка та суспільство. 2023. № 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>
 12. Зубайр А. Вплив Організації Об'єднаних Націй на туризм в контексті сталого розвитку. Економіка та суспільство. 2024. №69. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-155>
 13. Ільтьо Т. І., Гоблик-Маркович Н. М., Кельбас С. В. Туризмологія і маркетинг туристичних послуг: синергія теорії та практики. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.18>.
 14. Карпенко Н. М., Логвин М. М., Шуканов П. В., Велічук А. О., Копилець А. В. Рекреалогічні дослідження: аналітичний огляд сучасних вітчизняних наукових трендів. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2024. №3 (113). URL: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-3-2>
 15. Король О. Концепція туристичних потоків і географія туризму. Часопис соціально-економічної географії, 2021, випуск 31. С. 19-36. DOI: <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2021-31-02>.
 16. Кручек О. А., Соляник С. Ф., Гордієнко С. І. Основи туризмології. Київ: Гельветика, 2020. 236 с.
 17. Лісовський П. М. Туристична діяльність: інновація, інвестиція, рекреація. Київ: Ліра-К., 2022. 124 с.
 18. Люта Д., Сидорук А., Товстопятко Ф. Туризмологія як сучасний міждисциплінарний напрямок досліджень туризму. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/554>
 19. Маслиган О. О., Пасєка С. Р., Касинець О. В. Мережева структура функціонування та аналізу кластерів туризму та рекреації. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <https://surl.li/ujqtlw>
 20. Матвієнко А. Сучасні стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів в Україні в умовах післявоєнної реконструкції. Економіка та суспільство. 2024. № 68. URL: [10.32782/2524-0072/2024-68-14](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-14).

21. Олійник В., Данілова О. Новий тур як основний вид діяльності туристичного підприємства. Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-151>
22. Опря Б. О. Роль та значення проєктного менеджера в туризмі: ключові аспекти успішного управління проєктами. Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності : Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 квітня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 66-68.
23. Опря Б. О. Туризмологія в епоху глобальних викликів: нові підходи до дослідження туристичних процесів. Наукові перспективи. Серія «Економіка». 2025. № 7(61). С. 660-669. Фахове видання України. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-660-669](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-660-669)
24. Опря Б., Тимейчук А., Ромащук О. Освітні типові програмні комплекси формування фахівця нового типу світового туристичного менеджменту. Наукові інновації та передові технології. № 3(31). 2024. С. 1150-1158. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1150-1158](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1150-1158).
25. Опря Б. О. Сучасний аналіз поняття «туристичний продукт». Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 вересня 2023 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 39-40. URL: <https://www.economics.in.ua/2023/09/14.html>
26. Панасюк О. Туризм у 2025 році: нові правила та особливості в'їзду до різних країн. Tourist. URL: <https://tourist.com.ua/turizm/144500-turyzm-u-2025-rotsi-novi-pravy-la-ta-osoblyvosti-v-izdu-do-riznyh-krain/>
27. Торяник В. М., Сардак С. Е., Джинджоян В. В. Туризмологія. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
28. Тренди туризму 2025: технології, екофрендлі подорожі та нові можливості для мандрівників. Real-It. URL: https://read-it.news/travel/trendi-turizmu-2025-tehnologiyi-ekofrendli-podorozhi-ta-novi-mozhливosti-dlya-mandrivnikov_7lTOe
29. Чорна Н. М. Стан та основні тренди розвитку туристичної галузі України в умовах сьогоденних викликів. Індустрія

- туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі. 2023. № 8. URL: 10.32782/tourismhospsee-8-10.
30. Bruner Edward M. Culture on Tour: Ethnographies of Travel. University of Chicago Press, 2005.
https://archive.org/details/isbn_2900226077634?utm_source=chatgpt.com
31. Jafar Jafari, Honggen Xiao. Encyclopedia of Tourism. Springer Cham. 2024. URL:
https://link.springer.com/referencework/10.1007/978-3-030-74923-1?utm_source=chatgpt.com
32. Muzaffer Uysal, M. Joseph Sirgy. Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research II. Springer Cham. 2023. URL:
https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-31513-8?utm_source=chatgpt.com
33. Vicky Katsoni. Tourism, Travel, and Hospitality in a Smart and Sustainable World. 2022. URL:
https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-26829-8?utm_source=chatgpt.com
34. Stanley A. Tourism Development Principles and Practices. URL: 2022. https://www.amazon.com/TOURISM-DEVELOPMENT-PRINCIPLES-PRACTICES-2022/dp/1666888931?utm_source=chatgpt.com
35. Robert E. Manning. Studies in Outdoor Recreation: Search and Research for Satisfaction. 2022. URL:
https://osupress.oregonstate.edu/book/studies-in-outdoor-recreation-1?utm_source=chatgpt.com
36. Tyler Tapps, Mary Sara Wells. Introduction to Recreation and Leisure. 2024. URL: https://www.amazon.com/Introduction-Recreation-Leisure-Tyler-Tapps/dp/1718212380?utm_source=chatgpt.com
37. Robert A. Stebbins. Occupational Devotion: Finding Satisfaction and Fulfillment at Work. 2022. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_A._Stebbins?utm_source=chatgpt.com
38. World Tourism Organization (2019), UNWTO Tourism Definitions, UNWTO, Madrid. 55 p. URL:
<https://doi.org/10.18111/9789284420858>
39. Global Travel Trends 2023. <https://forwardkeys.com/global-travel-trends-2023/>

Інформаційні ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Економіка для всіх. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NaUKMA+103+2015_T1
3. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
4. Вічний мандрівник. URL: <https://eternal-traveler.media/ukraine-travel-sites/>
5. NTO.UA. URL: <https://academy.nto.ua/main.html>
6. Офіційний сайт Всесвітньої організації туризму. URL: www.world-tourism.org.
7. Офіційний сайт державної служби туризму й курортів України. URL: www.tourism.gov.ua
8. Онлайн-курси менеджера по туризму «Поїхали з нами». URL: <https://www.poechalisnami.ua/open/courses>
9. PROMETHEUS. URL: <https://prometheus.org.ua/employment/>
10. Національна платформа малого та середнього бізнесу. URL: <https://platforma-msb.org/onlajn-programy-dlya-profesionaliv-turystychnogo-sektoru-bezkoshtovno/>
11. Офіційний сайт Світової асоціації ділового туризму (Global Business Travel Association). URL: <http://www.gbta.org/>
12. Офіційний сайт Міжнародної асоціації конгресів і конференцій (International Congress and Convention Association). URL: <https://www.iccaworld.org>
13. ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
14. Національна туристична організація України. URL: <https://nto.ua/>
15. Туроператори України. URL: <https://www.poechalisnami.ua/ua/turoperators>
16. Туризм. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=1562
17. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mesc.gov.ua/>
18. Міжнародний туризм. URL: <https://intour.com.ua/>
19. Брендинг туристичних дестинацій. URL: https://nto.ua/branding_ua.html
20. ЮНВТО. URL: <http://lvivmun.sii.org.ua/unwto/>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Робоча програма навчальної дисципліни.....	8
Зміст курсу.....	26
Тематика практичних занять та методичні рекомендації до їх підготовки.....	38
Самостійна робота та методичні рекомендації до її виконання....	129
Модульна контрольна робота та методичні рекомендації до її виконання.....	139
Питання для самоконтролю.....	143
Тести.....	149
Питання до екзамену.....	168
Словник.....	171
Список використаних джерел.....	212

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчальне електронне видання

Опря Богдана Олексіївна,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

Навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності J 3 Туризм та рекреація

Навчальне електронне видання

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.